

Regeringens proposition

1975/76: 215

med förslag till lag om vattenförbund, m. m.;

beslutad den 6 maj 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll denna dag.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till lag om vattenförbund. Vattenförbunden skall genom vattenvårdande åtgärder främja ett från allmän eller enskild synpunkt ändamålsenligt utnyttjande av vatten. Det är främst frågan om underhållet av vattendragen som motiverar en lagstiftning om samverkan mellan alla berörda vattenintressen. Vattenförbunden bör även kunna ägna sig åt återställningsåtgärder samt vattenreglering och recipientkontroll.

Den som enligt vattenlagen eller miljöskyddslagen har medgivits rätt att inverka på vattenförhållandena inom vattenförbunds verksamhetsområde skall enligt propositionen i princip vara medlem i vattenförbundet. Kommun får alltid ingå som medlem i vattenförbund.

Vattenförbund får enligt propositionen inte bildas, om de som kan vara medlemmar i förbundet mera allmänt motsätter sig förbundsbildningen och har beaktansvärda skäl för det. Detta s. k. opinionsvillkor gäller inte om behovet av förbundsbildning är synnerligen angeläget från allmän synpunkt.

Fråga om bildande av vattenförbund skall enligt propositionen prövas vid förrättning. Förrättningsman förordnas av länsstyrelsen. Vid förrättningen skall bl. a. bestämmas andelstal för fördelning mellan medlemmarna av kostnaderna för förbundets verksamhet.

Mot förrättningsutlåtandet kan enligt propositionen anföras besvär hos vattendomsstol. Angår besvären fråga om förbundsbildning, verksamhetens inriktning eller verksamhetsområdets avgränsning skall vattendomsstolen med eget yttrande hänskjuta frågan till regeringens avgörande. Statens naturvårdsverk och länsstyrelsen föreslås få besvärsrätt i dessa frågor. I övriga frågor föreslås vanlig domstolsprövning.

I propositionen föreslås vidare vissa ändringar i vattenlagen för att underlätta genomförandet i vattenförbundens regi av sådana åtgärder som kräver vattenrättslig prövning.

I propositionen föreslås även att länsstyrelsen får vissa befogenheter att agera enligt vattenlagen när underhållet av dammar eftersätts så att försummelsen kan föranleda fara för allmän eller enskild rätt.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1977.

1 Förslag till

Lag om vattenförbund

Härigenom föreskrives följande.

Inledande bestämmelser

1 § Enligt denna lag kan bildas sammanslutning (vattenförbund) med uppgift att genom rensning, vattenreglering eller andra vattenvårdande åtgärder främja ett från allmän eller enskild synpunkt ändamålsenligt utnyttjande av vattnet i vattendrag, sjö eller annat vattenområde. Fråga om bildande av vattenförbund prövas vid förrättning.

2 § För vattenförbund bestämmes verksamhetsområde. Detta skall avgränsas efter vad som är lämpligt med hänsyn till förbundets ändamål samt de geografiska och hydrologiska förhållandena.

Medlemskretsen

3 § Den som enligt vattenlagen (1918: 523) eller miljöskyddslagen (1969: 387) eller äldre lag har medgivits rätt att inverka på vattenbeskaffenhetsområdet eller i övrigt på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet skall vara medlem i förbundet. Detta gäller även den som inverkar på vattenförhållandena efter medgivande som avses i 10 § andra stycket eller 17 § andra stycket miljöskyddslagen.

Den som inverkar på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet utan att det föreligger fall som avses i första stycket skall vara medlem i förbundet, om hans medlemskap är av särskild betydelse för förbundets verksamhet.

Har någon som enligt första eller andra stycket skall vara medlem i förbundet av särskilt skäl motsatt sig medlemskap, får han stå utanför förbundet, om dess verksamhet ej avsevärt försvåras därigenom.

Kommun samt sammanslutning av fiskerättsägare får ingå som medlem i vattenförbund, även om skyldighet icke föreligger enligt första eller andra stycket.

Villkor för förbunds bildning

4 § Vattenförbund får bildas endast när det är av väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt att samverka i sådan form sker för att främja utnyttjandet av vattnet inom verksamhetsområdet.

5 § Vattenförbund får ej bildas, om de som kan vara medlemmar i förbundet mera allmänt motsätter sig förbunds bildningen och har beaktansvärda skäl för det. Vid denna prövning skall främst deras mening beaktas som är mest beroende av förbundets tillämnade verksamhet.

Första stycket gäller icke, om behovet av förbunds bildning är synnerligen angeläget från allmän synpunkt.

Vattenförbunds verksamhet

6 § Vattenförbund skall planlägga och utöva sin verksamhet på sådant sätt att förbundets ändamål vinnes utan oskäligen kostnad. Därvid bör samråd äga rum med de myndigheter som beröres av frågan. Verksamheten får omfatta flera verksamhetsgrenar.

Förbundet skall i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas gemensamma bästa. Varje medlems enskilda intressen skall även beaktas i skäligen omfattning.

7 § Vattenförbund får ej driva verksamhet som är främmande för dess ändamål.

Verksamhet som kan beräknas draga lägre sammanlagd kostnad, om medlemmarna svarar för den var för sig, får ej drivas av förbundet med mindre väsentliga fördelar vinnes därigenom.

Fördelning av kostnader

8 § För att täcka de allmänna förvaltningskostnaderna kan förbundet uttaga förbundsavgift av medlemmarna. Förbundsavgift fastställs på förbundsstämma.

9 § Kostnaderna för verksamhet eller verksamhetsgren fördelas mellan medlemmarna efter andelstal. Andelstalen bestämmas efter vad som är skäligen med hänsyn främst till vars och ens nytta eller intresse i övrigt av verksamheten eller till den omfattning i vilken han inverkar på vattenförhållandena.

Kan medlem genom egen åtgärd för sin del vinna ändamålet med verksamheten eller verksamhetsgrenen till lägre kostnad än som kan väntas belöpa på honom, om hans andelstal bestämmas efter de grunder som anges i första stycket, skall detta förhållande beaktas i skäligen mån.

För medlem som har vunnit inträde i förbundet med stöd av 3 § sista stycket får ej bestämmas högre andelstal än han har medgivit.

Påkallande av förrättning

10 § Förrättning enligt denna lag påkallas genom ansökan till länsstyrelsen om förordnande av förrättningsman. I ansökan skall anges vilket vattenområde som avses.

Rätt att påkalla förrättning tillkommer den som kan vara medlem i vattenförbundet.

Länsstyrelsen får utan ansökan upptaga fråga om förordnande av förrättningsman, om länsstyrelsen anser att behovet av förbunds bildning är synnerligen angeläget från allmän synpunkt.

11 § Förrättningsman förordnas av länsstyrelsen. Om det är lämpligt får länsstyrelsen även förordna biträdande förrättningsman. Förrättningsman och biträdande förrättningsman skall äga den kunskap och erfarenhet som uppdraget kräver.

Innan förordnande meddelas, kan länsstyrelsen fordra att sökanden ställer säkerhet för förrättningskostnaden.

Mot beslut av länsstyrelsen om förordnande av förrättningsman eller biträdande förrättningsman föres talan hos kammarrätten genom besvär.

Förrättning

12 § I fråga om förrättning enligt denna lag skall bestämmelserna i vattenlagen (1918: 523) om syncförrättning rörande företag enligt 3, 7 och 8 kap. gälla i tillämpliga delar, i den mån ej annat följer av vad nedan sägs.

13 § Vid förrättningen biträdes förrättningsman av två gode män. Sak-kunnigt biträde får icke förordnas.

Med synemän förstås i denna lag förrättningsmannen, biträdande förrättningsman och gode männen.

Synemännen skall erhålla ersättning i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

14 § Som sakägare enligt denna lag anses de som kan vara medlemmar i vattenförbundet. Sakägare har icke rätt till ersättning för bevakande av sin talan vid förrättning.

Förrättningsmannen skall utreda vilka som kan vara medlemmar i förbundet.

15 § Kungörelse som avses i 10 kap. 38 § vattenlagen (1918: 523) skall utfärdas, om det ej är uppenbart obehövt. I kungörelsen skall anges det vattenområde som avses.

Förrättningsmannen skall, om det ej är uppenbart obehövt, förordna aktförvarare som avses i 10 kap. 39 § vattenlagen.

16 § Underrättelse om tid och ställe för förrättningen skall i god tid före första sammanträdet delges den som skall vara medlem i förbundet enligt 3 § första stycket samt, i den mån förrättningsmannen anser det lämpligt, den som kan antagas skola vara medlem i förbundet enligt 3 § andra stycket. Att delgivning icke skett, utgör ej hinder för sammanträdet.

Underrättelse som avses i första stycket skall alltid sändas till vederbörande kommun samt till sammanslutning av fiskerättsägare som är känd för förrättningsmannen.

Vid kallelse till nytt sammanträde får första och andra styckena tilllämpas i stället för bestämmelsen i 10 kap. 65 § andra stycket vattenlagen (1918: 523) om delgivning med samtliga sakägare.

17 § Endast den som har delgivits underrättelse om förrättningen eller kallelse till nytt sammanträde eller som kommit tillstådes utan att sådan delgivning skett får anslutas som medlem i förbundet.

Föreligger för någon hinder mot medlemskap enligt första stycket och anser synemännen sannolikt att han enligt 3 § skall anslutas som medlem, skall kallelse till nytt sammanträde delges honom.

18 § Förrättningsmannen skall vid behov samråda med de myndigheter som beröres av förrättningen.

19 § Vid förrättningen skall synemännen utreda, huruvida hinder föreligger mot förbunds bildning. Finnes sådant hinder föreligga, skall synemännen med besked därom meddela beslut om förrättningens avslutande.

20 § Möter ej hinder mot förbunds bildning, bör synemännen verka för att sakägarna träffar överenskommelse i tvistiga frågor. Sådant överenskommelse gäller dock endast om synemännen anser den vara lämp-

lig. Innehållet i överenskommelse skall framgå av protokollet över förrättningen.

21 § Finner synemännen att vattenförbund skall bildas, skall de i utlåtande meddela beslut därom. Utlåtandet skall innehålla uppgifter om vattenförbundets verksamhet och verksamhetsområde samt om medlemmar och andelstal.

22 § Framlägger synemännen förslag till utlåtande som avses i 10 kap. 68 § vattenlagen (1918: 523), skall avskrift av förslaget sändas till statens naturvårdsverk och länsstyrelsen.

Avskrift av det slutliga utlåtandet med däri intagen besvärshänvisning skall sändas till naturvårdsverket och länsstyrelsen.

23 § Sedan förrättningen slutligt prövats, skall samtliga handlingar sändas till statens naturvårdsverk.

Naturvårdsverket skall föra en förteckning över alla vattenförbund.

24 § Förrättningskostnaderna skall, om beslut om förbunds bildning meddelas, fördelas mellan medlemmarna efter vad som är skäligt.

Avslutas förrättningen utan att beslut om förbunds bildning meddelas, skall förrättningskostnaderna betalas av sökanden eller fördelas mellan sökandena, om icke särskilda omständigheter föranleder att betalningskyldigheten fördelas mellan samtliga sakägare eller vissa av dem. Om länsstyrelsen utan ansökan har förordnat förrättningsman, svarar staten för de kostnader som skulle ha åvilat en sökande.

Avgift som avses i 11 kap. 95 § vattenlagen (1918: 523) skall ej utgå.

Domstolsprövning m. m.

25 § I fråga om talan mot beslut eller åtgärd vid förrättning enligt denna lag gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i vattenlagen (1918: 523) om besvärsmål, som angår syneförrättning rörande företag enligt 3, 7 eller 8 kap.

Angår besvärerna fråga om medlemskap eller andelstal, gäller vad som i 11 kap. 53 § och 89 § andra stycket vattenlagen föreskrives för det fallet att besvärerna angår fråga om värdet på båtnad eller ersättning.

Kungörelse som avses i 11 kap. 87 § vattenlagen skall ej införas i Post- och Inrikes Tidningar. I stället för att införas i ortstidning får kungörelsen delges varje sakägare. Kungörelsen jämte avskrift av besvärshandlingarna skall tillställas statens naturvårdsverk och länsstyrelsen.

26 § Statens naturvårdsverk och länsstyrelsen får föra talan mot beslut i fråga om förbunds bildning, verksamhetens inriktning eller verksamhetsområdets avgränsning.

27 § Angår besvär fråga som avses i 26 §, skall vattendomstolen med eget yttrande hänskjuta frågan till regeringens avgörande.

Vattenförbunds organisation m. m.

28 § Har i laga ordning bestämts att vattenförbund skall bildas, skall medlemmarna vid sammanträde utse styrelse och antaga stadgar.

29 § Sammanträde som avses i 28 § hålles av förrättningsmannen. I övrigt gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om bildande av samfällighetsförening i lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter. Därvid skall vad som föreskrives om fastighetsdomstol i stället gälla vattendomstol och vad som föreskrives om förrättning enligt anläggningslagen (1973: 1149) i stället gälla förrättning enligt denna lag.

30 § Stadgar för vattenförbund skall ange

1. förbundets firma, vilken skall innehålla ordet vattenförbund,
2. grunderna för förvaltningen,
3. den ort där styrelsen skall ha sitt säte,
4. hur styrelsen skall vara sammansatt och hur den skall utses samt grunderna för dess beslutförhållning,
5. hur revision av styrelsens förvaltning skall ske,
6. förbundets räkenskapsperiod,
7. hur ofta ordinarie förbundsstämma skall hållas,
8. det sätt på vilket kallelse till förbundsstämma skall ske och andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före sammanträde då kallelseåtgärd senast skall vidtagas.

Stadgarna får ej innehålla föreskrift som strider mot denna lag eller annan författning.

31 § Stadgarna skall för att bli gällande fastställas av länsstyrelsen. Innan sådan fastställelse skett och anmälan om styrelseval gjorts hos länsstyrelsen, kan förbundet ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter.

Beslut om ändring av förbundets stadgar skall genast underställas länsstyrelsen för fastställelse. Beslutet får ej tillämpas, innan det har fastställts.

Ändras styrelsens sammansättning, skall anmälan därom göras hos länsstyrelsen.

Länsstyrelsen skall föra förteckning över vattenförbund. Förteckningen skall innehålla uppgifter om styrelsens sammansättning.

Talan mot länsstyrelsens beslut enligt första eller andra stycket föres hos kammarrätten genom besvär.

32 § Styrelse för vattenförbund skall bestå av en eller flera ledamöter och ha sitt säte inom län där förbundet har sitt verksamhetsområde. Den som är omyndig eller i konkurs kan ej vara styrelseledamot.

33 § I fråga om vattenförbund gäller i övrigt i tillämpliga delar 31 § första stycket, 32—38, 40—43, 45—47 §§, 48 § första, andra och tredje styckena, 49—51 §§, 52 § första stycket, 53 och 54 §§ samt 67 § andra och tredje styckena lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter. Dock skall vad som föreskrives om fastighetsdomstol i stället gälla vattendomstol. Talerätt som avses i 53 § nämnda lag tillkommer ej innehavare av särskild rätt i fastighet.

34 § När enligt 29 eller 33 § talan skall föras hos vattendomstol, gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i vattenlagen (1918: 523) om stämningssmål.

Verkan av ändrade förhållanden m. m.

35 § Inträder, sedan fråga som behandlats vid förrättning enligt denna lag slutligt avgjorts, ändrade förhållanden som väsentligt inverkar på

frågan, kan denna prövas vid ny förrättning. Även utan att sådana förhållanden inträtt, får ny förrättning äga rum, om i det tidigare avgörandet föreskrivits att frågan får omprövas efter viss tid och denna tid utgått.

36 § Överenskommelse mellan samtliga medlemmar i vattenförbund har samma verkan som beslut vid ny förrättning, om överenskommelsen godkännes av förrättningsman som länsstyrelsen förordnar enligt 11 §. Skall ny medlem anslutas till förbundet, fordras dessutom att denne har biträtt överenskommelsen.

Avskrift av förrättningsmannens beslut skall sändas till statens naturvårdsverk och länsstyrelsen. Sedan beslutet har vunnit laga kraft, skall samtliga handlingar sändas till naturvårdsverket.

37 § Upplöses vattenförbund eller avvecklas viss verksamhetsgren, äger 62 och 65 §§ samt 67 § tredje stycket lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter motsvarande tillämpning.

38 § Är någon på grund av 3 § första eller andra stycket medlem i vattenförbund och övergår rättighet som ligger till grund för hans medlemskap till ny innehavare, skall denne därmed vara medlem i den förutvarande rättighetshavarens ställe och vara bunden av beslut som har fattats enligt denna lag. I fråga om den nye medlemmens förpliktelser gentemot förbundet äger dock 44 § lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

2 Förslag till

Lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)

Härigenom föreskrives i fråga om vattenlagen (1918: 523)¹

dels att i rubriken före 4 kap. 17 § samt i 1 kap. 8 och 14 §§, 2 kap. 3 och 8 §§, 10 § 2 och 4 mom., 20 § 3 mom., 40 och 44 §§, 47 § 2 mom., 60 §, 3 kap. 11, 15, 16 och 28 §§, 4 kap. 5 §, 6 § 2 mom., 8, 14, 15

¹ Senaste lydelse av 6 kap. 3 § 1, 2 och 3 mom., 9 och 10 §§, 10 kap. 1—4, 11, 14 och 30 §§ 1919: 425, 3 kap. 8 §, 5 kap. 3, 11 och 12 §§, 7 kap. 61 §, 10 kap. 32 § 1 och 3 mom., 41 §, 42 § 1 mom., 78 §, 11 kap. 85 och 96 §§, 13 kap. 17 § 1920: 459, 10 kap. 53 och 77 §§, 11 kap. 94 § 1941: 614, 14 kap. 2 § 1944: 87, 1 kap. 14 § 1948: 479, 4 kap. 11 § 1949: 664, 10 kap. 76 §, 12 kap. 2 § och 13 kap. 5 § 1954: 122, 2 kap. 8 § och 10 § 2 och 4 mom. 1954: 124, 3 kap. 14 §, 6 kap. 11 §, 7 kap. 62 §, 11 kap. 46 §, 66 § 2 mom. och 67 § 1952: 235, 11 kap. 16 § 1955: 226, 7 kap. 39 § 1961: 48, 11 kap. 35 § 2 mom. 1961: 548, 2 kap. 44, 64—66 och 68 §§, 13 kap. 14 § och 14 kap. 6 § 1964: 110, 10 kap. 43 § 1967: 340, 2 kap. 35 §, 8 kap. 33, 40, 41 och 45 §§, 10 kap. 32 § 4 mom., 44, 68 och 74 §§, 11 kap. 59 § 1969: 393, 6 kap. 27 §, 11 kap. 35 § 1 mom. och 36 § 1969: 396, 4 kap. 6 § 2 mom. 1970: 1009, rubriken före 4 kap. 17 § samt 2 kap. 20 § 3 mom. och 47 § 2 mom., 3 kap. 11, 13, 16 och 28 §§, 4 kap. 10 och 17—20 §§, 7 kap. 46 §, 10 kap. 42 § 3 mom., 11 kap. 1, 3 och 9 §§, 27 § 6 mom., 34 §, 35 § 4 mom., 42, 72, 73 och 99 §§, 14 kap. 5 § 1 mom. 1971: 531, 7 kap. 36 och 45 §§, 10 kap. 33 § 1971: 1048, 2 kap. 40 och 60 §§ 1972: 722, 2 kap. 3 §, 4 kap. 5, 8, 9, 12, 14 och 15 §§, 10 kap. 21 och 57 §§, 11 kap. 48 § och 62 § 2 mom. samt 14 kap. 3 § 1974: 273.

och 17—20 §§, 5 kap. 3, 11 och 12 §§, 6 kap. 3 § 2 mom., 9 och 27 §§, 7 kap. 39, 45 och 46 §§, 10 kap. 1 och 30 §§, 32 § 1, 3 och 4 mom., 33 §, 42 § 3 mom., 76 §, 11 kap. 1, 3, 9 och 16 §§, 27 § 6 mom., 42, 72, 73, 96 och 99 §§, 12 kap. 2 §, 13 kap. 5 och 17 §§, 14 kap. 5 § 1 mom. ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att i 2 kap. 35, 64, 65, 66 och 68 §§, 3 kap. 13, 14 och 17 §§, 4 kap. 19 §, 6 kap. 3 § 1 och 3 mom., 11 och 27 §§, 7 kap. 36, 45, 61 och 62 §§, 8 kap. 33, 40, 41 och 45 §§, 10 kap. 2, 3, 4, 11, 14, 33 och 41 §§, 42 § 1 mom., 43, 44, 53, 68, 74, 77 och 78 §§, 11 kap. 34 §, 35 § 1. 2 och 4 mom., 36, 46, 48 och 59 §§, 66 § 2 mom., 67, 85 och 94 §§, 13 kap. 14 och 17 §§, 14 kap. 5 § 1 mom., 6 och 8 §§ orden "Konungens befallningshavande" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "länsstyrelsen" i motsvarande form,

dels att i rubriken före 4 kap. 9 § samt i 1 kap. 14 §, 3 kap. 8 §, 4 kap. 9—12 §§, 6 kap. 10 §, 10 kap. 11, 21, 41 och 57 §§, 11 kap. 34 § och 62 § 2 mom., 14 kap. 2 och 3 §§ ordet "kronan" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "staten" i motsvarande form,

dels att 2 kap. 9, 15, 31, 33, 34 och 36 §§, 3 kap. 10 §, 6 kap. 28 och 29 §§, 7 kap. 7, 13 och 19 §§, 10 kap. 52 och 81 §§, 11 kap. 37 § samt 14 kap. 10 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

9 §²

Kronan eller kommun äge rätt att i eller invid vattendrag för fiskens framkomst anordna särskild fiskväg eller eljest vidtaga anstalter för fiskets befrämjande ävensom taga i anspråk det vatten, som för ändamålet erfordras.

Kronan eller kommun äge ock rätt att i eller invid vattenområde vidtaga åtgärd som är önskvärd från *naturskydds- eller hälsosynpunkt* samt taga i anspråk för sådant ändamål erforderligt vatten.

Staten, kommun eller vattenförbund äge rätt att i eller invid vattendrag för fiskens framkomst anordna särskild fiskväg eller eljest vidtaga anstalter för fiskets befrämjande ävensom taga i anspråk det vatten, som för ändamålet erfordras.

Staten, kommun eller vattenförbund äge rätt att i eller invid vattenområde vidtaga åtgärd som är önskvärd från *hälsosynpunkt eller allmän miljövardssynpunkt* samt taga i anspråk för sådant ändamål erforderligt vatten.

Beträffande företag, som avses i första eller andra stycket, skola tillämpas bestämmelserna i denna lag angående byggande i vatten; dock gälle i stället för vad i 3 § första stycket stadgas om hinder mot byggande, att företaget ej må utföras, om det medför skada eller olägenhet, som står i missförhållande till nyttan.

15 §

Vill någon för tillgodogörande av vatten begagna sig av annan tillhörig byggnad i vatten, och kan det ske utan väsentlig olägenhet för byggnadens ägare, vare han därtill berättigad; dock åligger honom att,

² Senaste lydelse 1969: 396.

Nuvarande lydelse

efter ty byggnaden prövas vara honom till gagn, gottgöra ägaren skälig andel av byggnadens värde i det skick, vari den befinner, samt taga del i kostnaden för dess framtida underhåll. För intrång och olägenhet, som tillskyndas byggnadens ägare, skall ersättning givas enligt reglerna i 9 kap.

Föreslagen lydelse

Vill staten, kommun eller vattenförbund för tillgodoseende av allmänna miljövårdsintressen begagna sig av annan tillhörig byggnad i vatten, skall vad i första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

31 §³

Ägare av byggnad i vatten må, vare sig särskilda regler för vattenhushållningen vid byggnaden blivit meddelade eller icke, hos vattendomstolen söka fastställande av ändrade eller nya bestämmelser i ämnet. Enahanda rätt tillkomme ock annan än byggnadens ägare för bättre utnyttjande av vattengkraften i honom tillhörigt strömfall samt *kronan*, kommun eller *hushållningssällskap* för ändamål, som omförmåles i 9 §. Ärende, som nu nämnts, prövas i enlighet med de för byggande i vatten stadgade grunder, och gälle om verkan av vattendomstolens beslut i tillämpliga delar vad ovan finnes sagt beträffande beslut i byggnadsmål.

Ägare av byggnad i vatten må, vare sig särskilda regler för vattenhushållningen vid byggnaden blivit meddelade eller icke, hos vattendomstolen söka fastställande av ändrade eller nya bestämmelser i ämnet. Enahanda rätt tillkomme ock annan än byggnadens ägare för bättre utnyttjande av vattengkraften i honom tillhörigt strömfall samt *staten*, kommun eller *vattenförbund* för ändamål, som omförmåles i 9 §. Ärende, som nu nämnts, prövas i enlighet med de för byggande i vatten stadgade grunder, och gälle om verkan av vattendomstolens beslut i tillämpliga delar vad ovan finnes sagt beträffande beslut i byggnadsmål.

Saknas beträffande byggnad i vatten bestämmelser om vattenhushållningen, eller äro gällande bestämmelser ofullständiga, må på talan av någon, som av hushållningen lider skada, vattendomstolen, där det kan ske utan förnärmande av tredje mans rätt, till efterrättelse mellan parterna i målet och deras rättsinnehavare fastställa sådana bestämmelser, som utan att ändra vad lagligen må gälla äro ägnade att för framtiden förebygga skadan.

33 §

Ägare av byggnad i vatten vare, där försummelse i underhållet kan föranleda fara för allmän eller enskild rätt, pliktig att underhålla byggnaden så, att sådan fara förebygges.

Föreligger försummelse, som avses i första stycket, får länssty-

³ Senaste lydelse 1961: 48.

Nuvarande lydelse

Dambyggnad i älv, ström, å eller större bäck eller annan i sådant vattendrag uppförd byggnad, varigenom märkbar inverkan sker på vattenståndet, må ej utrivras, med mindre dylik åtgärd blivit i laga ordning medgiven.

Vill ägare av byggnad, som i första stycket avses, icke längre nyttja byggnaden, göre i den ordning 11 kap. stadgar ansökan hos vattendomstolen om tillåtelse att utriva byggnaden. Prövas byggnadens borttagande medföra synnerlig skada för annan tillhörig fast egendom, må domstolen efter åtagande av ägare till sådan egendom föreskriva, att han och de, som i äganderätten efterträda honom, skola för framtiden, intill dess annorlunda varder bestämt, underhålla byggnaden så som i 33 § sägs och fullgöra vad beträffande byggnaden i övrigt enligt lag åligger ägaren; vållas genom byggnadens bibehållande ägaren skada, skall den ersättas. *Kronan* må ock till skydd för allmänna intressen åtaga sig underhållsskyldighet, som nu nämnts. Göres ej åtagande, varom nu är sagt, meddele vattendomstolen nödiga föreskrifter i avseende å byggnadens utrivande och äge i sammanhang därmed bestämma att, där byggnadens ägare brister i fullgörandet av vad honom ålagts, den, vars rätt är beroende därav, må utföra arbetet på ägarens bekostnad.

Har, på sätt i andra stycket stadgas, ägare av fast egendom jämlikt åtagande ålagts att underhålla annan tillhörig byggnad i vatten, skall vattenrättsdomaren ofördröjligen därom göra anmälan hos inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsboken.

⁴ Senaste lydelse 1971: 531.

Föreslagen lydelse

relsen antingen förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller vid vite tillhålla den försumlige att själv vidtaga rättelse.

34 §⁴

Vill ägare av byggnad, som i första stycket avses, icke längre nyttja byggnaden, göre i den ordning 11 kap. stadgar ansökan hos vattendomstolen om tillåtelse att utriva byggnaden. Prövas byggnadens borttagande medföra synnerlig skada för annan tillhörig fast egendom, må domstolen efter åtagande av ägare till sådan egendom föreskriva, att han och de, som i äganderätten efterträda honom, skola för framtiden, intill dess annorlunda varder bestämt, underhålla byggnaden så som i 33 § sägs och fullgöra vad beträffande byggnaden i övrigt enligt lag åligger ägaren; vållas genom byggnadens bibehållande ägaren skada, skall den ersättas. *Staten, kommun eller vattenförbund* må ock till skydd för allmänna intressen åtaga sig underhållsskyldighet, som nu nämnts. Göres ej åtagande, varom nu är sagt, meddele vattendomstolen nödiga föreskrifter i avseende å byggnadens utrivande och äge i sammanhang därmed bestämma att, där byggnadens ägare brister i fullgörandet av vad honom ålagts, den, vars rätt är beroende därav, må utföra arbetet på ägarens bekostnad.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 §⁵

Rensning, som för bibehållande av vattens djup eller läge är av nöden, äge den, som av uppgrundningen kan lida men, verkställa utan vattendomstols prövning, som i 20 § sägs, ändå att arbete inom annans område tarvas; dock skall i ty fall denne förut därom tillsägas. Vill den, som ämnar företaga rensning, hos vattendomstolen påkalla prövning av arbetets laglighet, äge han rätt därtill; och gälle om sådan prövning vad angående byggande i vatten är i denna lag stadgat. Har prövning, som nu sagts, icke ägt rum, skall i fråga om rensning stadgandet i 26 § av detta kap. äga motsvarande tillämpning.

Rensning, som för bibehållande av vattens djup eller läge är av nöden, äge den, som av uppgrundningen kan lida men, verkställa utan vattendomstols prövning, som i 20 § sägs, ändå att arbete inom annans område tarvas; dock skall i ty fall denne förut därom tillsägas. *Rätt, som nu avses, tillkommer också staten, kommun eller vattenförbund, när rensning är påkallad från hälsosynpunkt eller allmän miljövardssynpunkt.* Vill den, som ämnar företaga rensning, hos vattendomstolen påkalla prövning av arbetets laglighet, äge han rätt därtill; och gälle om sådan prövning vad angående byggande i vatten är i denna lag stadgat. Har prövning, som nu sagts, icke ägt rum, skall i fråga om rensning stadgandet i 26 § av detta kap. äga motsvarande tillämpning.

Jord eller annat, som vid rensning upptages, må, om det är påkallat och ej avsevärda olägenheter vållas därav, uppläggas på närmaste strand eller föras till lämpligt ställe i närheten; dock skall markens ägare förut därom underrättas. Till skydd för allmänna eller enskilda intressen skola vidtagas erforderliga åtgärder, som ej föranleda oskäligen kostnad. För skada och intrång, som likväl uppkommer, skall ersättning givas efter vad i 9 kap. sägs.

3 kap.

10 §⁶

Byggnad i vatten eller annan anläggning, som gjorts för vattenreglering, skall, där någons rätt kan vara därav beroende, av deltagarna i företaget behörigen underhållas. Beträffande fördelningen av kostnad för underhåll och skötsel så ock av andra utgifter för företaget, vilka icke äro att hänföra till anläggningskostnad, gälle i tillämpliga delar vad i 3, 4, 6 och 8 §§ är stadgat.

Byggnad i vatten eller annan anläggning, som gjorts för vattenreglering, skall, där någons rätt kan vara därav beroende, av deltagarna i företaget behörigen underhållas. *Härvid äger 2 kap. 33 § andra stycket motsvarande tillämpning.* Beträffande fördelningen av kostnad för underhåll och skötsel så ock av andra utgifter för företaget, vilka icke äro att hänföra till anläggningskostnad, gälle i tillämpliga delar vad i 3, 4, 6 och 8 §§ är stadgat.

⁵ Senaste lydelse 1961: 48.

⁶ Senaste lydelse 1920: 459.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om förrättningskostnaden och dess fördelning stadgas i 10 kap. 79 och 80 §§.

Vad i 2 kap. 36 § är föreskrivet i fråga om uppläggande av jord eller annat, som vid rensning upptages, skall lända till efterrättelse jämväl beträffande rensning för vattenreglering.

6 kap.

28 §⁷

Varder allmän flottled avlyst eller har vattendomstol jämlikt 14 § förklarar beslut om flottleds inrättande förfallet, må *kronan*, kommun, förvaltare, som är utsedd enligt 82 a § lagen om flottning i allmän flottled, eller den, som av bibehållandet av anläggning för flottleden kan lida men, av vattendomstolen tillåtas bortskaffa anläggningen med rätt att fritt förfoga över det bortskaffade. Vattendomstolen meddelar behövliga föreskrifter i fråga om bortskaffandet. Domstolen äger därvid bestämma att den som är beroende av bortskaffandet får utföra arbetet på sökandens bekostnad, om denne ej fullgör vad som ålagts honom.

Om sannolika skäl föreligga att anläggning kan bortskaffas utan att allmänt eller enskilt intresse förnärmas, får bortskaffande ske utan att vattendomstolens tillstånd inhämtats. Har förvaltare utsetts enligt 82 a § lagen om flottning i allmän flottled och skall åtgärden vidtagas av annan än denne, skall dock förvaltaren ha lämnat sitt medgivande. Har anläggningen bortskaffats utan föregående prövning, är den som vidtagit åtgärden bevisningsskyldig beträffande de före åtgärden rådande förhållandena i vattnet.

Kan fast egendom skadas genom att anläggning i avlyst flottled bortskaffas eller vill någon använda sådan anläggning för att tillgodogöra sig vattnet, äger vattendomstolen bestämma att anläggningen skall övertagas av fastighetsägaren eller den som vill tillgodogöra sig vattnet. Vill *kronan* eller kommun till skydd för allmänna intressen få övertaga anläggning för flottleden, äger vat-

Varder allmän flottled avlyst eller har vattendomstol jämlikt 14 § förklarar beslut om flottleds inrättande förfallet, må *staten*, kommun, *vattenförbund*, förvaltare, som är utsedd enligt 82 a § lagen (1919: 426) om flottning i allmän flottled, eller den, som av bibehållandet av anläggning för flottleden kan lida men, av vattendomstolen tillåtas bortskaffa anläggningen med rätt att fritt förfoga över det bortskaffade. Vattendomstolen meddelar behövliga föreskrifter i fråga om bortskaffandet. Domstolen äger därvid bestämma att den som är beroende av bortskaffandet får utföra arbetet på sökandens bekostnad, om denne ej fullgör vad som ålagts honom.

Kan fast egendom skadas genom att anläggning i avlyst flottled bortskaffas eller vill någon använda sådan anläggning för att tillgodogöra sig vattnet, äger vattendomstolen bestämma att anläggningen skall övertagas av fastighetsägaren eller den som vill tillgodogöra sig vattnet. Vill *staten*, kommun eller *vattenförbund* till skydd för allmänna intressen få övertaga anläggning för flottleden,

⁷ Senaste lydelse 1971: 531.

Nuvarande lydelse

tendomstolen besluta om sådant övertagande. Nye ägaren är skyldig att underhålla anläggningen så att fara ej uppkommer för allmän eller enskild rätt.

Har ägare av fast egendom, för vilken bortskaffande av flottledsanläggning skulle medföra skada, enligt tredje stycket berättigats övertaga anläggningen, skall vattenrättsdomaren göra anmälan härom hos inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsboken.

Föreslagen lydelse

äger vattendomstolen besluta om sådant övertagande. Nye ägaren är skyldig att underhålla anläggningen så att fara ej uppkommer för allmän eller enskild rätt.

29 §⁸

För genomförande av återställningsåtgärder efter avlysning av allmän flottled äger förvaltare som är utsedd enligt 82 a § lagen om flottning i allmän flottled samma rätt som enligt 2 kap. 9 § tillkommer *kronan och kommun*.

För genomförande av återställningsåtgärder efter avlysning av allmän flottled äger förvaltare som är utsedd enligt 82 a § lagen (1919: 426) om flottning i allmän flottled samma rätt som enligt 2 kap. 9 § tillkommer *staten, kommun och vattenförbund*.

7 kap.

7 §⁹

Tarvas för torrläggning av mark, att genom väg vattenavlopp anordnas eller ock befintligt sådant utvidgas eller fördjupas, skall arbetet ombesörjas av vägens ägare, där ej denne hellre vill överlämna det åt den dikande. Arbetet skall, såvitt ej i 8 § annorledes stadgas, bekostas av den dikande.

Vad nu sagts om ägare av väg skall i fråga om allmän väg *på landet avse vägstyrelsen samt beträffande allmän väg i stad, staden*.

Vad nu sagts om ägare av väg avser i fråga om allmän väg *väghållaren*.

13 §¹⁰

Skall allmän väg *på landet* eller därtill hörande bro eller trumma genom *vägstyrelsens* försorg byggas eller ändras och påfordrar ägare av mark, innan arbetet påbörjas, att för markens framtida torrläggning vattenavlopp anordnas genom vägen i enlighet med av honom framlagd, av sakkunnig person uppgjord plan, åligge väg-

Skall allmän väg eller därtill hörande bro eller trumma genom *väghållarens* försorg byggas eller ändras och påfordrar ägare av mark, innan arbetet påbörjas, att för markens framtida torrläggning vattenavlopp anordnas genom vägen i enlighet med av honom framlagd, av sakkunnig person uppgjord plan, åligge *väghållaren*

⁸ Senaste lydelse 1969: 396.

⁹ Senaste lydelse 1920: 459.

¹⁰ Senaste lydelse 1920: 459.

Nuvarande lydelse

styrelsen att sålunda utföra arbetet, där det kan ske utan men för anläggningens brukbarhet och framtida bestånd; och njute ersättning därför med det belopp, varmed anläggningen och underhållet därav må fördyras. Underlåtes det och kommer torrlägningsföretaget sedermera till utförande, må, ändå att enligt här ovan givna bestämmelser arbetet skall bekostas av den dikande, större kostnad än nu sagts icke åläggas honom.

Vad ovan stadgats skall äga motsvarande tillämpning å järnväg med därtill hörande broar och trummor.

Föreslagen lydelse

att sålundna utföra arbetet, där det kan ske utan men för anläggningens brukbarhet och framtida bestånd; och njute ersättning därför med det belopp, varmed anläggningen och underhållet därav må fördyras. Underlåtes det och kommer torrlägningsföretaget sedermera till utförande, må, ändå att enligt här ovan givna bestämmelser arbetet skall bekostas av den dikande, större kostnad än nu sagts icke åläggas honom.

19 §¹¹

Där arbete i anledning av dikning på bekostnad av den dikande eller markägare, som i 13 § avses, verkställs av annan, skall, om ej annat överenskommes, den för arbetet utgående ersättningen utbetalas i mån av arbetets utförande. Gottgörelse för ökning eller minskning i underhållskostnad skall, om ej annat överenskommes, erläggas efter arbetets utförande på en gång eller ock, om den betalningskyldige det äskar, fördelas till utbetalning på högst tio år med skyldighet för denne att å oguldet kapitalbelopp gälda ränta efter den räntefot, som finnes skäligen. Gottgörelse för ökning i underhållskostnad skall i fråga om allmän väg *på landet* inbetalas till *vägstyrelsen*, som även har att gälda gottgörelse för minskning i dylik kostnad.

Skall ersättning, som nu sagts, gäldas av den dikande eller markägare, som i 13 § avses, vare denne, om det äskas, pliktig att för beloppet hos *Konungens befallningshavande* ställa pant eller borgen.

Där arbete i anledning av dikning på bekostnad av den dikande eller markägare, som i 13 § avses, verkställs av annan, skall, om ej annat överenskommes, den för arbetet utgående ersättningen utbetalas i mån av arbetets utförande. Gottgörelse för ökning eller minskning i underhållskostnad skall, om ej annat överenskommes, erläggas efter arbetets utförande på en gång eller ock, om den betalningskyldige det äskar, fördelas till utbetalning på högst tio år med skyldighet för denne att å oguldet kapitalbelopp gälda ränta efter den räntefot, som finnes skäligen. Gottgörelse för ökning i underhållskostnad skall i fråga om allmän väg inbetalas till *väghållningsmyndigheten*, som även har att gälda gottgörelse för minskning i dylik kostnad.

Skall ersättning, som nu sagts, gäldas av den dikande eller markägare, som i 13 § avses, vare denne, om det äskas, pliktig att för beloppet hos *länsstyrelsen* ställa pant eller borgen.

¹¹ Senaste lydelse 1920: 459.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 kap.

52 §¹²

Ingår i planen för företag, som avses i 32 §, anordnande eller ändrande av vattenavlopp genom järnväg, åligge förrättningsmannen att insända planen i denna del till *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* eller, i fråga om statens järnväg, till vederbörande distriktschef, som har att skyndsamt till förrättningsmannen avgiva yttrande, huru arbetet lämpligast bör verkställas. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning, där eljest företag, som nu nämnts, berör bro, trumma eller annan anläggning för järnväg och särskild åtgärd kan komma i fråga till skydd för sådan anläggning.

Har i synemännens utlåtande angående företaget gjorts avvikelse från vad sålunda föreslagits, skall utlåtandet i denna del underställas vattendomstolens prövning.

Ingår i planen för företag, som i första stycket sägs, anordnande eller ändrande av vattenavlopp genom allmän väg eller berör företaget eljest sådan väg, åligge förrättningsmannen att insända planen i denna del till vederbörande *vägingenjör*, som har att skyndsamt till förrättningsmannen avgiva yttrande, huru arbetet lämpligast bör verkställas.

Har i synemännens utlåtande gjorts avvikelse från vad *vägingenjören* föreslagit, skall utlåtandet i denna del underställas vattendomstolens prövning. Är avvikelserna ringa och berör den icke sättnen för anordnande av avlopp genom bro, vare underställning dock ej erforderlig. I stället åligge förrättningsmannen att ofördröjligen medelst *rekommenderade* brev underrätta *vägingenjören och vederbörande vägstyrelse* om avvikelserna.

Ingår i planen för företag, som avses i 32 §, anordnande eller ändrande av vattenavlopp genom järnväg, åligge förrättningsmannen att insända planen i denna del till *statens vägverk* eller, i fråga om statens järnväg, till vederbörande distriktschef, som har att skyndsamt till förrättningsmannen avgiva yttrande, huru arbetet lämpligast bör verkställas. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning, där eljest företag, som nu nämnts, berör bro, trumma eller annan anläggning för järnväg och särskild åtgärd kan komma i fråga till skydd för sådan anläggning.

Ingår i planen för företag, som i första stycket sägs, anordnande eller ändrande av vattenavlopp genom allmän väg eller berör företaget eljest sådan väg, åligge förrättningsmannen att insända planen i denna del till vederbörande *väghållningsmyndighet*, som har att skyndsamt till förrättningsmannen avgiva yttrande, huru arbetet lämpligast bör verkställas.

Har i synemännens utlåtande gjorts avvikelse från vad *väghållningsmyndigheten* föreslagit, skall utlåtandet i denna del underställas vattendomstolens prövning. Är avvikelserna ringa och berör den icke sättnen för anordnande av avlopp genom bro, vare underställning dock ej erforderlig. I stället åligge förrättningsmannen att ofördröjligen medelst *rekommenderat* brev underrätta *väghållningsmyndigheten* om avvikelserna.

¹² Senaste lydelse 1939: 146.

Nuvvarande lydelse

Föreslagen lydelse

81 §¹³

Vad i 9 §, 10 § sista stycket, 15 § samt 22—24 §§ är stadgat skall jämväl äga tillämpning å syneförrättning rörande företag, som avses i 32 §; *och gälle föreskriften i 9 § tillika om biträdande förrättningsman.*

Vad i 10 § sista stycket, 15 § samt 22—24 §§ är stadgat skall jämväl äga tillämpning å syneförrättning rörande företag, som avses i 32 §.

11 kap.

37 §¹⁴

Kan inverkan ske på kanal- eller slussanläggning, skall kungörelsen delgivas anläggningens ägare eller styrelsen för densamma på sätt, som för delgivande av stämning i tvistemål är stadgat. Lag samma vare beträffande känd förvaltning eller styrelse för annan allmän farled eller vattenregleringsföretag eller flottled eller sysloman eller styrelse för torrlägningsföretag eller företag enligt 8 kap., där det företag, varom i målet är fråga, berörd eller företag, som nu nämns.

Kan inverkan ske på kanal- eller slussanläggning, skall kungörelsen delgivas anläggningens ägare eller styrelsen för densamma på sätt, som för delgivande av stämning i tvistemål är stadgat. Lag samma vare beträffande känd förvaltning eller styrelse för annan allmän farled eller vattenregleringsföretag eller flottled eller sysloman eller styrelse för torrlägningsföretag eller företag enligt 8 kap., där det företag, varom i målet är fråga, berörd eller företag, som nu nämns. *Det sagda skall äga motsvarande tillämpning på vattenförbund.*

Är fråga att genom tillärdnad byggnad taga, i anspråk av annan tillgodogjord vattenkraft, skall kungörelsen på sätt förut sagts delgivas ägaren av den anläggning, där kraften tillgodogöres.

Vad i andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där fråga är om meddelande av bestämmelser angående den omfattning, i vilken vatten må tillgodogöras vid annans grundvattentäkt.

Där fråga är om ansökan, som i 17 § 21 avses, skall kungörelsen delgivas ägaren av det strömfall, från vilket andelskraft tillhandahålles. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning beträffande ansökan enligt 17 § 13.

Ansökan, som i 17 § 12 avses, skall, där ansökningen ej göres av byggnadens ägare, delgivas denne.

Skall delgivning ske genom sökandens försorg, äge vad i 32 kap. 2 § rättegångsbalken är stadgat om stämning motsvarande tillämpning; vad där sägs om rätten skall avse vattenrättsdomaren. Förklaras ansökningen i anledning av underlåten delgivning förfallen, skall bevis däröfver med de skäl, varå beslutet grundas, tecknas å ett exemplar av ansökningen. Tillkännagivande om beslutet skall lämnas parterna i den för kallelser till dem stadgade ordning.

¹³ Senaste lydelse 1920: 459.

¹⁴ Senaste lydelse 1974: 273.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 kap.

10 §¹⁵

Mot beslut av *Konungens befallningshavande* enligt denna lag om föreläggande vid vite, om fastställelse av stadgar eller av ändring av stadgar, om förordnande av förrättningsman, biträdande förrättningsman, god man eller biträde åt sakägare, om förordnande eller entledigande av syssloman eller om arvode till syssloman föres talan hos kammarrätten genom besvär.

I samma ordning föres talan mot beslut av *Konungens befallningshavande* beträffande föreläggande enligt 2 kap. 35 § vid annat äventyr än vite eller beträffande fråga som avses i 2 kap. 64 § eller 68 § första stycket samt mot sådant beslut av *Konungens befallningshavande* som avses i 10 kap. 53, 77 eller 78 §.

I övrigt föres talan mot beslut av *Konungens befallningshavande* enligt denna lag hos *Konungen* genom besvär.

Mot beslut av *länsstyrelsen* enligt denna lag om föreläggande vid vite, om fastställelse av stadgar eller av ändring av stadgar, om förordnande av förrättningsman, biträdande förrättningsman, god man eller biträde åt sakägare, om förordnande eller entledigande av syssloman eller om arvode till syssloman föres talan hos kammarrätten genom besvär.

I samma ordning föres talan mot beslut av *länsstyrelsen* beträffande föreläggande enligt 2 kap. 35 § vid annat äventyr än vite eller förordnande om rättelse på den försunliges bekostnad enligt 2 kap. 33 § andra stycket, 65 § andra stycket eller 3 kap. 10 § första stycket andra punkten eller beträffande fråga som avses i 2 kap. 64 § eller 68 § första stycket samt mot sådant beslut av *länsstyrelsen* som avses i 10 kap. 53, 77 eller 78 §.

I övrigt föres talan mot beslut av *länsstyrelsen* enligt denna lag hos *regeringen* genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

3 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1973: 1150) om förvaltning samfälligheter¹

dels att i 25 § orden "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",
dels att 67 § skall ha nedan angivna lydelse.

67 §

Talan mot länsstyrelsens beslut att vägra registrering enligt denna lag föres hos kammarrätt genom

Talan mot länsstyrelsens beslut, varigenom ansökan om eller anmälan för registrering avskrivits

¹⁵ Senaste lydelse 1971: 567.

¹ Senaste lydelse av 25 § 1974: 172.

Nuvarande lydelse

besvär inom två månader från dagen för beslutet.

Talan mot länsstyrelsens beslut enligt 31 § första stycket första eller tredje punkten, 32 §, 33 § första stycket, 61 § eller 64 § föres hos *Kungl. Maj:t* genom besvär.

Mot annat länsstyrelsens beslut enligt denna lag föres talan hos kammarrätt genom besvär.

Föreslagen lydelse

eller registrering vägrats enligt denna lag, föres hos kammarrätt genom besvär inom två månader från dagen för beslutet.

Talan mot länsstyrelsens beslut enligt 31 § första stycket första eller tredje punkten, 32 §, 33 § första stycket, 61 § eller 64 § föres hos *regeringen* genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-04-01

Närvarande: statsrådet Sträng, ordförande, och statsråden Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Geijer

Lagrådsremiss med förslag till lag om vattenförbund, m. m.

1 Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 november 1968 tillkallades sakkunniga med uppdrag att se över vattenlagen (1918: 523) (VL). De sakkunniga¹ har antagit namnet vattenlagsutredningen. Utredningens uppdrag omfattar enligt direktiven (1969 års riksdagsberättelse s. 77—84) en allmän översyn av VL med huvudvikten lagd på de delar av lagen som har samband med samhällsplaneringen i stort. Utredningen har avgivit två delbetänkanden (SOU 1970: 40 och 1972: 14), som legat till grund för ändringar i VL (prop. 1971: 106, JuU 1971: 13, rskr 1971: 204, SFS 1971: 531; prop. 1974: 83, CU 1974: 28, rskr 1974: 229, SFS 1974: 273).

I september 1973 avlämnade utredningen delbetänkandet (SOU 1973: 31) Revision av vattenlagen. Del 3. Vattenförbund. Betänkandet innehåller förslag till lag om vattenförbund och förslag till lag om ändring i VL. Förslaget till lag om vattenförbund bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av vattenöverdomstolen, kammarrätten i Göteborg, Södertörns och Växjö tingsrätter i deras egenskap av vattendomstol, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), kammarkollegiet, lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, statens naturvårdsverk, koncessionsnämnden för miljöskydd, statens

¹ Hovrättsrådet Gösta Dyrssen, ordförande, överinspektören Sven Andersson, direktören Sture Annevall, överdirektören Jöran Hult, redaktören, ledamoten av riksdagen Göran Karlsson, direktören Bengt Sterne och överlantmätaren, ledamoten av riksdagen Bo Turesson.

planverk, lantmäteristyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands, Kalmar, Malmöhus, Hallands, Örebro och Gävleborgs län, domänverket, statens vattenfallsverk, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska kommunförbundet, Svenska kraftverksföreningen, Svenska naturskyddsföreningen, Sveriges advokatsamfund, Sveriges industriförbund, Skånes handelskammare, den. s. k. Skövdegruppen (en samrådsgrupp bestående av tio vattenvårdsförbund), lantbrukshögskolan och Svenska samernas riksförbund.

Vattenfallsverket och kraftverksföreningen har åberopat ett yttrande av Vattenregleringsföretagens samarbetsorgan (VASO). Lantbruksstyrelsen har bifogat yttranden av 17 lantbruksnämnder. Fiskeristyrelsen har bifogat yttranden av fiskeriintendenterna i de fem sötvattensdistrikten. Länsstyrelserna har bifogat yttranden av länsläkaren i Gävleborgs län, Östergötlands läns hushållningssällskap, Mjölby, Varbergs, Falkenbergs och Örebro kommuner, Sydvästra Skånes kommunalförbund, Nordvästra Skånes kommunalförbund, Mellanskånes planeringskommitté, Kalmar läns avdelning av Svenska kommunförbundet, Lantbrukarnas Provinsförbund i Skåne, Motala ströms, Kävlingeåns, Nissans, Hjälmarens och Ljusnan-Voxnans vattenvårdsförbund, Gästriklands vattenvårdsförening, Hjälmarens och Kvismarens sjösänkingsbolag, Kvismaredalens vattenavledningsföretag år 1967 samt Mellersta Arbogaåns Regleringsförening u.p.a.

Utredningen (Jo 1971: 08) rörande kostnaderna för miljövården, som anmodats att avge yttrande, har beslutat att inte avge något yttrande.

Länsstyrelsen i Värmlands län har i skrivelse den 9 juni 1975 angående åtgärder till skydd mot översvänningskatastrofer bl. a. hemställt om viss ändring av VL. Inom justitiedepartementet har den 15 oktober 1975 upprättats en promemoria med lagtekniska synpunkter i fråga om underhåll av dammar. Promemorian bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Efter remiss har yttranden över länsstyrelsens skrivelse avgetts av vattenöverdomstolen, Södertörns, Växjö och Vänersborgs tingsrätter i deras egenskap av vattendomstol, kammarkollegiet, statens naturvårdsverk, länsstyrelserna i Värmlands och Kopparbergs län, statens vattenfallsverk, statens brandnämnd, vattenlagsutredningen, lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska kommunförbundet, Svenska kraftverksföreningen och Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund.

2 Gällande ordning

Statens naturvårdsverk har år 1973 upprättat en förteckning över vissa regionala sammanslutningar på i huvudsak vattenvårdens område. Enligt denna förteckning finns det 27 s. k. vattendrags- eller vatten-

vårdsförbund och tre s. k. vattenvårdsföreningar. Vattenvårdsförbunden ägnar sig i allmänhet åt recipientkontroll i ett vattenområde under det att vattendragsförbundens verksamhet oftast främst inriktas på vattendragens underhåll. Vattenvårdsföreningarna synes i allt väsentligt kunna jämföras med vattendrags- och vattenvårdsförbunden.

Alla dessa sammanslutningar har tillkommit på frivillighetens väg och deras verksamhet regleras av stadgar som antagits av medlemmarna. Sammanslutningarna torde med hänsyn till verksamhetens inriktning vara att anse som ideella föreningar.

Föreskrifter om en samverkan mellan intressen av olika natur infördes i svensk vattenrätt först genom VL. Av betydelse i detta sammanhang är främst bestämmelserna rörande regleringsföretag för både kraft- och torrlägningsändamål i 3 kap. VL och de år 1941 i 8 kap. VL upptagna reglerna om samverkan mellan avlopps- och torrlägningsintressena.

Den samverkan mellan kraft- och torrlägningsintressena som åsyftas i 3 kap. VL skall i princip äga rum inom en särskild samfällighet som kallas regleringsföretag. Var och en som har nytta av regleringen från kraft- eller torrlägningsynpunkt blir medlem i företaget med skyldighet att bidra till kostnaderna för att utföra och driva regleringen i förhållande till den nytta han vinner.

Även andra intressen än kraft- och torrlägningsintressena kan ha nytta av en vattenreglering. Förhållandena kan till en början vara sådana att regleringen blir av allmän betydelse för landet i dess helhet eller viss ort och lagstiftaren har utgått från att staten, kommun eller landsting i en sådan situation kan anse det lämpligt att genom anslag understödja företaget. Om så sker kan anslagsgivaren enligt 3 kap. 8 § förbehålla sig rätt till delaktighet i företaget. Som grund för delaktigheten gäller anslaget storlek i förhållande till den beräknade anläggningskostnaden. Med delaktigheten följer skyldighet för anslagsgivaren att i likhet med andra deltagare i framtiden bidra till drift- och underhållskostnaderna i proportion till den fastställda andelen i företaget. Anslagsgivaren får i samma mån rösträtt vid sammanträde angående företagets angelägenheter.

Om en vattenreglering visar sig vara till stadigvarande nytta för allmänna hälsa eller allmän farled eller för ett avloppsföretag kan anläggningens ägare med stöd av 3 kap. 9 § förpliktas bidra till kostnaderna för att utföra vattenregleringen däremot inte till drift- och underhållskostnaderna. Härvid förutsätts att den vunna nyttan kan uppskattas till visst penningbelopp och att den kan påvisas med stöd av vunnit erfarenhet om redan inträdda förhållanden. Bidragsskyldigheten får aldrig sättas högre än som motiveras av en verklig och påtaglig fördel. Bidraget skall stå i relation till bidragsgivarens i pengar uppskattade nytta av regleringen och får inte utgöra större del av denna nytta än som motsva-

rar förhållandet mellan regleringsföretagets anläggningskostnad och dess nytta för delägarna. Det på detta sätt beräknade beloppet utgör den övre gränsen för bidraget, vars storlek bestäms av vattendomstolen med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Att en anläggningsägare får betala bidrag enligt 3 kap. 9 § medför — i motsats till anslag enligt 3 kap. 8 § — inte någon rätt för honom att bli medlem i regleringsföretaget. Han ådrar sig å andra sidan inte heller någon skyldighet att ta del i de framtida drift- och underhållskostnaderna.

I 3 kap. meddelas bestämmelser om regleringssamfällighetens organisation (3 kap. 12—25 §§). Dessa bestämmelser är med smärre avvikelser tillämpliga antingen regleringen sker med eller utan tvångsdelaktighet. För att en regleringssamfällighet skall tillkomma förutsätts att det finns laga tillstånd till sådan reglering som avses i 3 kap. Därefter skall medlemmarna anta stadgar för företaget och utse styrelse. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan utse en ledamot i styrelse för regleringsföretag som är av betydelse från allmän synpunkt. Stadgarna skall granskas och fastställas av länsstyrelsen, innan de blir gällande. Anmälan av val av styrelse och om ändring i styrelsens sammansättning skall göras hos länsstyrelsen. Sedan styrelse utsetts och stadgar antagits utgör regleringsföretaget ett från de enskilda medlemmarna skilt rättssubjekt och kan i egenskap av juridisk person inneha egen förmögenhet, genom styrelsen föra talan vid domstol osv.

I 8 kap. 20—24 §§ VL ges bestämmelser om ledningar som tjänar såväl till avledande av avloppsvatten som till torrläggning av mark. Där stadgas om ömsesidiga rättigheter och skyldigheter för torrläggningsföretag och avloppsledningsföretag att ansluta sig till varandras ledningar samt om fördelning av kostnaderna för de gemensamma företagen. Motsvarande bestämmelser fanns före den 1 juli 1969, då 8 kap. VL helt arbetades om, i 8 kap. 18—22 §§ VL.

Frågorna om anslutningsrätt och anslutningstvång har väsentligen gjorts beroende av en lämplighets- eller skälighetsprövning. Vad kostnadsfördelningen beträffar är utgångspunkten att kostnaden för en gemensam ledning i första hand skall fördelas mellan avloppsintresset och torrläggningintresset. Anläggningskostnaden fördelas enligt huvudregeln med hänsyn till mängden och beskaffenheten av det vatten som avleds av en eller flera avloppsintressenter, å ena, och av en eller flera torrläggningintressenter, å andra sidan. Om avloppsvattnet medför att ledningen måste utföras på visst sätt och därigenom vållar ökade kostnader, skall ökningen i princip drabba avloppsintresset ensamt, eftersom den föranleds av avloppsvattnets beskaffenhet. Om den kostnad för skötsel och underhåll som eljest skulle vila på torrläggningintresset minskas, t. ex. genom att ledningen görs täckt i stället för öppen, kan emellertid torrläggningintresset få bära skälig andel av ökningen i anläggningskostnad. Ingen av de båda intressegrupperna är skyldig att bi-

dra med större belopp än som skulle motsvara kostnaden för särskild ledning eller kan anses rimligt med hänsyn till gruppens nytta av det gemensamma företaget. Motsvarande grunder gäller beträffande fördelningen av kostnaderna för den gemensamma ledningens skötsel och underhåll.

3 Frågans tidigare behandling

Sedan vattenvårdskommittén i sitt slutbetänkande (SOU 1964: 60) Vattenvårdens organisation m. m. funnit att det saknades tillräcklig anledning till lagstiftning om de s. k. vattenvårdsförbunden, begärde riksdagen år 1967 skyndsamt utredning av lagstiftningsfrågan (3LU 1967: 32, rskr 1967: 218). Enligt riksdagen torde avsaknaden av lagstiftning i fråga om vattenvårdsförbunden bidra till att förbunden inte alltid kan utöva sin verksamhet på effektivaste sätt. Bristen på reglerande bestämmelser kan sålunda medföra att ett förbund hastigt kan komma att upplösas enbart genom att ett mindre antal av medlemmarna godtyckligt utträder ur förbundet. Utan tvingande regler kan även svårigheter uppså vid bildandet av ett förbund. I vissa fall lär sådana initiativ ha misslyckats och i andra fall har den tid som erfordras för att bilda ett förbund varit orimligt lång. Genom en rättslig reglering kan även exempelvis frågan om bidragsskyldigheten lösas. De som är mera passiva kan därigenom tvingas att ekonomiskt bidra till de gemensamma kostnaderna.

Riksdagens önskemål har tillgodosetts genom vattenlagsutredningens direktiv (1969 års riksdagsberättelse s. 83).

På begäran av riksdagen (JoU 1971: 17, rskr 1971: 67) har därefter motionen 1971: 414 jämte utskottsutlåtandet överlämnats till vattenlagsutredningen för övervägande av frågan om kostnadsansvaret vid skötsel och vård av vattendrag. I motionen anförts att frågan om skötseln och underhållet av vattendragen enligt gällande rätt helt är en angelägenhet för ägarna av mark, som kan beräknas ha torrlägningsbåtnad av företagna åtgärder. Denna begränsning av ansvaret framstår som helt orimlig emedan den ekonomiska nyttan ur torrläggningssynpunkt idag är av helt underordnad betydelse jämfört med vattendragens värde ur allmän synpunkt såsom recipient för spillvattenutsläpp, som vattenförsörjningsunderlag, som rekreatjonsobjekt eller över huvud taget ur allmän naturvårdssynpunkt. Riksdagen instämde i allt väsentligt i de synpunkter som anförts i motionen och ansåg att snabba åtgärder borde vidtas i syfte att ersätta VL:s nuvarande bestämmelser beträffande båtnadsbegreppet med regler bättre avpassade för nuvarande förhållanden.

4 Utredningen

4.1 Behovet av lagstiftning

Vattenvårdsförbunden ägnar sig enligt utredningen i allmänhet huvudsakligen åt recipientkontroll i ett visst vattenområde. Medlemmar är vanligen kommuner och större industrier som använder vattenområdet för sin vattenförsörjning eller för utsläpp av avloppsvatten. De s. k. vattendragsförbundens verksamhet har enligt utredningen ofta helt eller delvis inriktats på vad som brukar kallas vattendragens underhåll, dvs. främst rensning och vegetationsbekämpning, i sådana vattendrag där flera torrlägningsföretag har att svara för underhållet men där avloppsutsläppen vållar ökade underhållskostnader. I dessa fall har torrlägningsföretagen slutit sig samman i förbund för att själva eller tillsammans med kommuner och industrier som släpper ut avloppsvatten i vattendraget få till stånd en rationell och ekonomiskt rättvis lösning av underhållsfrågan.

Enligt utredningen har de miljövärdande myndigheterna genom olika statliga åtgärder fått ett helt annat grepp över föroreningssituationen än tidigare. En betydande förbättring av situationen på utsläppssidan och därmed av vattenbeskaffenheten över huvud taget bör ha uppnåtts inom en nära framtid. Utredningen anser emellertid inte att kraven på lagstiftning kan avvisas enbart under åberopande av denna utveckling. Åtskilliga problem på vattenvårdens område återstår ännu att lösa. Detta gäller t. ex. frågorna om behandling av brädd- och dagvatten. Ett annat exempel är de svårbedömda störningar som sammanhänger med tillförsel av näringsämnen från jord- och skogsbruk.

Enligt utredningen måste särskild uppmärksamhet ägnas frågan om vattendragens underhåll. Till den del vattendragen har avsänkts, fördjupats, rätats eller invallats för att torrlägga omgivande mark är underhållet en angelägenhet enbart för delägarna i vattenavlednings- eller invallningsföretaget, dvs. huvudsakligen för jordbrukarna. Dessa anser det vara en påtaglig orättvisa att de ensamma får bära det ekonomiska ansvaret för underhållet, trots att flera andra intressegrupper på ett eller annat sätt är beroende av vattendraget och i vissa fall utövar en verksamhet som är ägnad att öka underhållskostnaderna. Från jordbrukets sida har med skärpa framförts krav på ändrade grunder för kostnadsfördelningen.

Enligt utredningen kan skäl otvivelaktigt anföras för att frågan om vattendragens underhåll åtminstone på längre sikt kan komma att lösas utan att särskilda lagstiftningsåtgärder behöver vidtas. Det är inte ovanligt att kommunerna övertar ansvaret för underhållsåtgärderna efter överenskommelser med berörda torrlägningsföretag. Det är emellertid enligt utredningens mening klart att frågan på ansvarigt håll bedöms

som alltför viktig för att kunna göras beroende av frivilliga överenskomelser och en oviss framtida utveckling i fråga om föroreningsituationen. Riksdagen har för sin del år 1971 understrukt vikten av skyndsamma lagstiftningsåtgärder och lantbruksstyrelsen har i skrivelse till utredningen betecknat behovet av sådana åtgärder som synnerligen angeläget. Bestämmelserna i 8 kap. VL om kombinerade avlopps- och torrlägningsföretag är enligt utredningen tillämpliga bara i samband med ledningsarbeten men däremot inte om avloppsvatten släpps ut i en sjö eller annat naturligt vattenområde som berörs av ett torrlägningsföretag. Bestämmelserna medger alltså inte en tillfredsställande lösning i sådana situationer. Som framhållits i motionen 1971: 414 är torrlägningsintresset i så fall hänvisat till att föra ersättningstalan mot avloppsintresset, om detta inte kan förmås att frivilligt bidra till de ökade kostnader för rensning och vegetationsbekämpning som utsläppet kan medföra. Sådana processer är dock sällsynta. Utgången kan med hänsyn till bevisvärigheter många gånger te sig oviss och risken att få stå för rättegångskostnader verkar också avhållande (se högsta domstolens beslut nr ST 1169 den 30 oktober 1973 angående Sagån, som innebär att torrlägningsintressenternas ersättningstalan ogillades och att de ålades att betala Sala kommuns rättegångskostnader i tre domstolsinstanser). Utredningen anser för sin del att önskemål om lagstiftning är klart befogade.

Utredningen anser att åtgärder för att ta till vara och rationellt utnyttja vattentillgången i ett vattendrag, t. ex. underhållsåtgärder, i första hand är en angelägenhet för de närmast berörda lokala intressena. Det är inte lämpligt att staten tar på sig ansvaret för underhållet ens av de viktigaste vattendragen. En annan sak är enligt utredningen att staten givetvis bör stödja allmännyttig verksamhet av ifrågavarande slag efter måttet av tillgängliga resurser (se vidare avsnitt 4.5).

Kommunerna har på många håll i landet känt ett ansvar för vattendragens underhåll och i olika former frivilligt åtagit sig förpliktelser i detta hänseende. Åtminstone på längre sikt är det, framhåller utredningen, också tänkbart att underhållet i allt större omfattning kan bli en angelägenhet för de nya storkommunerna. Flera av dessa har redan nu personella och tekniska resurser som gör dem väl skickade att själva, eventuellt i samarbete med konsulter, ha hand om underhållsarbete, och andra kommuner kommer antagligen successivt att skaffa sig sådana resurser. Enligt utredningen kan man med tanke på detta fråga sig om inte en rationell ordning skulle kunna uppnås genom att kommunerna också lagligen förpliktades att svara för vattendragens underhåll på liknande sätt som den kommunala renhållningslagen (1970: 892) ålägger kommunerna att forsla bort hushållsavfall m. m. Enligt utredningen är emellertid flera nackdelar förbundna med en sådan ordning. För det första tillgodoser man inte därmed i önskvärd utsträckning ett från planeringssynpunkt viktigt önskemål att underhållsfrågorna skall

kunna samordnas för vattensystemen i deras helhet. I varje fall skulle en dylik samordning ofta förutsätta ett system med kommunalförbund. Systemet kan väl vara genomförbart på sina håll men måste på andra ställen bli otympligt. En förpliktelse för kommunerna att svara för underhållet av vattendragen skulle för det andra innebära att man på kommunerna för över ett ekonomiskt ansvar som enligt miljöskyddslagen (1969: 387) (ML) och statsmakternas uttalanden i andra sammanhang skall bäras av dem som förorsakar inträffade störningar, i detta fall främst ägare av jord- och skogsbruk liksom av anläggningar från vilka närsalter förs ut i vattendragen med avloppsvattnet. Frågan om en fördelning av miljövårdskostnaderna mellan stat, kommun, näringsliv och enskilda studeras f. n. av utredningen (Jo 1971: 08) rörande kostnaderna för miljövården. För att kommunerna skall kunna fördela kostnaderna mellan berörda intressenter skulle krävas ett administrativt sett utomordentligt svårhanterligt avgiftssystem. Med hänsyn till de nackdelar som nu har nämnts och till det pågående utredningsarbetet kan vattenlagsutredningen inte förorda en lösning av vattendragens underhållsfråga som innebär att kommunerna förpliktas svara för underhållet.

Riksdagen har pekat på (JoU 1971: 17 s. 2) utvägen att ändra de bestämmelser i VL, enligt vilka frågan om vattendragens skötsel och underhåll helt är en angelägenhet för ägarna av den mark som kan beräknas ha torrlägningsbåtad av företagna åtgärder. Den av riksdagen anvisade lösningen innebär enligt utredningen att genomförandet och underhållet av t. ex. ett vattenavledningsföretag skulle bli en gemensam angelägenhet för torrlägningsintressenterna och för de kommuner och industrier som använder vattenområdet som recipient eller ytvattentäkt, eventuellt också för länsstyrelsen eller annan statlig myndighet som företrädare för det till vattenområdet knutna naturvårdsintresset. Det skulle alltså gälla att i 7 kap. VL införa en motsvarighet till bestämmelserna i 3 kap. 8 och 9 §§ VL om vissa intressens medverkan i kombinerade kraft- och torrlägningsföretag. En reform av sådant slag skulle enligt utredningen bli av betydelse främst för de sannolikt fåtaliga torrlägningsföretag som kommer till stånd efter en ny lags ikraftträdande. Enligt utredningens mening skulle däremot dess genomslagsförmåga bli dålig när det gäller existerande företag. Utredningen vill därför inte förorda att frågan löses på det sättet.

Enligt utredningens mening talar starka skäl för att en lämplig generell samordning dels mellan torrlägningsföretagen inbördes, dels mellan dessa företag och andra vattenintressen skulle kunna vinnas inom ramen för en sammanslutning mellan intressenterna inom olika vattenområden. En sådan samordning har i några fall redan kunnat nås på frivillig väg. Enligt utredningens mening bör man med utgångspunkt i de överenskommelser som sålunda har träffats söka utforma en särskild lagstiftning som öppnar möjlighet för samverkan mellan alla berörda

vattenintressen i sammanslutningar med fastare former än de nuvarande. En förutsättning för att denna lösning skall leda till önskat resultat är att lagen innehåller regler om anslutningsrätt, anslutningstväng och kostnadsfördelning.

Om man lagstiftningsvägen reglerar de nu behandlade samordningsfrågorna, bör man enligt utredningen samtidigt söka lösa frågan om vattendragens underhåll i sådana fall då ett vattendrag eller del därav inte berörs av torrlägningsföretag. Som exempel på andra åtgärder än rena underhållsåtgärder vilka emellanåt kan bära verkställas i samverkan mellan olika intressen och som kan innebära så omfattande åtaganden att lagregler kan behövas som stöd för intressenterna vill utredningen nämna sjö- och vattendragsrestaureringar. Andra sådana åtgärder är regleringar som har till syfte att tillgodose recipient- eller vattenförsörjningsintressen eller att minska översvämningsrisker. Den nya lagstiftningen bör också omfatta recipientkontroll. Den bör enligt utredningens mening däremot inte ta sikte på sådan samverkan i vattenregleringsföretag för kraftändamål som nu behandlas i 3 kap. VL.

Utredningen använder sig av uttrycket hushållningen med vattnet för att ange ändamålet med förbundens verksamhet. Här avser utredningen alltså något annat än den vattenhushållning som regleras i 2 kap. 27—32 §§ VL. Den förordade terminologin anknyter i stället till den numera gängse definitionen på vattenhushållning som verksamhet vilken avser att ta till vara och rationellt utnyttja vattentillgångarna inom ett område.

Sammanfattningsvis anser utredningen att det med hänsyn främst till frågan om underhållet av vattendragen finns behov av en lagstiftning om samverkan mellan alla berörda vattenintressen. Förbundens uppgift skall vara att genom olika åtgärder främja en från allmän eller enskild synpunkt ändamålsenlig hushållning med vatten inom visst verksamhetsområde. Bland de åtgärder som härvid kan komma i fråga märks främst rensningsarbeten i vattensystem som till följd av avloppsutsläpp är särskilt utsatta för igenväxning och igenslamning. Vidare kan förbunden ägna sig åt exempelvis regleringsåtgärder för att utjämna skillnader mellan hög- och lågvattenföring, saneringsarbeten och recipientkontroll.

4.2 Vissa utgångspunkter för en ny lagstiftning

De sammanslutningar för samverkan i vattendragen som utredningen förordar kallar utredningen vattenförbund. Vattenförbunden bör enligt utredningen vara självständiga rättssubjekt med förmåga att förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. Alla som sakligt sett bör medverka i gemensamma åtgärder — kommuner, industrier, torrlägningsföretag och andra intressenter — bör vara medlemmar i vattenförbund.

Den nya lagstiftningens huvuduppgift bör vara att främja frivillig samverkan. Vissa tvångselement kan emellertid inte undvaras. Bestämmelser får därför meddelas rörande de förutsättningar under vilka någon mot sitt bestridande får tvingas att ansluta sig till vattenförbund. Lagen måste också skydda den anslutne mot alltför långt gående ekonomiska förpliktelser. Förbundens organisation och inre rättsförhållanden bör därför regleras i lag. Frågan om förutsättningarna för anslutningstvång är uppfyllda bör provas under medverkan av det allmänna och förbundens verksamhet bör stå under viss offentlig kontroll.

I fråga om vattenförbundens plats i det allmänna miljövarsarbetet bör enligt utredningen en allmän utgångspunkt vara att förbunden inte skall överta några av de beslutsfunktioner som nu ankommer på statliga och kommunala myndigheter. Däremot bör det inte finnas något hinder för dessa myndigheter att låta förbunden svara för arbetsuppgifter som annars skulle ankomma på enskilda intressenter. Över huvud taget är det enligt utredningens mening angeläget att förbundens verksamhet planeras och bedrivs i nära samarbete med de miljövärdande myndigheterna. Med hänsyn till att förbundens verksamhet ofta präglas av ett betydande mått av allmännytta bör det vidare övervägas att genom ändringar i VL underlätta genomförandet i förbundens regi av sådana åtgärder som måste underkastas vattenrättslig prövning. Det måste givetvis i det sammanhanget tillses att kommunerna får samma möjligheter som förbunden att med stöd av VL vidta åtgärder i miljövärdens intresse.

Förbundens verksamhet måste enligt utredningen självfallet också planeras och utövas så att medlemmarnas gemensamma bästa tillgodoses. Det är emellertid ofrånkomligt att man i en verksamhet som inte alltid medför direkta ekonomiska fördelar för medlemmarna måste ta särskild hänsyn till de enskilda medlemmarnas intressen. En skälig avvägning mellan medlemmarnas gemensamma intressen, å ena, och däremot stridande enskilda intressen, å andra sidan, torde i själva verket vara en förutsättning för en meningsfull samverkan i vattenförbund. Den huvudprincipen bör alltså gälla att vattenförbund i sin verksamhet skall tillgodose medlemmarnas gemensamma bästa men även beakta varje medlems enskilda intressen i skälig omfattning.

När det gäller den närmare utformningen av bestämmelser om vattenförbunden ligger det enligt utredningen nära till hands att jämföra med fastighetsrättens regler om s. k. tvångssamfälligheter. De mest närliggande exemplen är de kombinerade reglerings- och torrlägningsföretagen enligt 3 kap. VL och de kombinerade avlopps- och torrlägningsföretag som behandlas i 8 kap. VL. Likartade bestämmelser finns i bl. a. 7 kap. VL. anläggningslagen (1973: 1149) och lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter. Det bör emellertid framhållas att lagstiftningen om tvångssamfälligheter tar sikte på gemensamma anordningar

som är av stadigvarande, främst ekonomisk betydelse för en grupp varandra närliggande fastigheter, medan vattenförbundens verksamhet skall omfatta olika åtgärder som kan sägas ha betydelse främst från allmänna miljövårdssynpunkter. Varken verksamheten eller medlemskretsen kan preciseras från början på det sätt som är möjligt i fråga om de fastighetsrättsliga tvångssamfälligheterna. Detta utesluter självfallet inte att regelsystemen särskilt i vad gäller de associationsrättsliga frågorna bör samordnas så långt det är möjligt. En sådan samordning ter sig desto mera naturlig som utredningen enligt tilläggsdirektiv (1974 års riksdagsberättelse s. 37) skall i möjlig mån anpassa VL till den nya samfällighetslagstiftningen.

4.3 Villkor för förbunds bildning

Enligt utredningens mening har vattenförbunden sin viktigaste uppgift att fylla i de vattendrag där underhållsfrågan har störst aktualitet, dvs. i de mera tätbefolkade delar av landet där samhällsutvecklingen har medfört motsättningar mellan avlopps- och torrlägningsintressena. Det är naturligtvis också tänkbart att föreliggande intresse motsättningar kan utjämnas på grundval av frivilliga överenskommelser utan att vattenförbund bildas, eventuellt inom existerande vattendrags- och vattenvårdsförbund. Genomförandet av en lag om vattenförbund innebär alltså inte att de nuvarande frivilliga sammanslutningarna blir överflödiga eller måste ombildas till vattenförbund.

Som en allmän förutsättning för att vattenförbund skall få bildas bör enligt utredningen gälla att en samverkan mellan intressenterna för att främja hushållningen med vattnet i visst vattenområde är av väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt. Som utredningen tidigare har berört (se avsnitt 4.2) bör samverkan i vattenförbund i största möjliga utsträckning bygga på frivillighetens grund. En meningsfull samverkan torde i allmänhet förutsätta att åtminstone huvudintressenterna är positivt inställda. I motsatt fall får man räkna med att de i fortsättningen begagnar varje möjlighet att dra sig ur gemenskapen och de ekonomiska förpliktelser den för med sig. Med hänsyn härtill bör det enligt utredningen i lagen uppställas krav på att förbunds bildningen stöds av en viss opinion bland intressenterna. Vattenförbund bör inte få bildas, om de som kan bli medlemmar mera allmänt motsätter sig förbunds bildningen och har beaktansvärda skäl för det. Ett sådant skäl kan vara att ändamålet, t. ex. underhåll av ett vattendrag, ändå kommer att uppnås på grund av frivilliga åtaganden.

För vattenförbundens del kommer utredningens förslag att innebära att de som har störst intresse av ett förbunds verksamhet och följaktligen är mest beroende av denna får vara beredda att svara för huvuddelen av kostnaderna. Deras medverkan kommer i allmänhet att utgöra en

förutsättning för att förbundsbildningens syfte skall uppnås. Opinionsvillkoret bör därför utformas så att särskild hänsyn tas till huvudintressenternas mening. Utredningen räknar med att kommunerna i allmänhet kommer att framstå som huvudintressenter i vattenförbund liksom f. n. ofta är fallet i de existerande vattendrags- och vattenvårdsförbunden. Särskild hänsyn torde alltså i allmänhet få tas till de berörda kommunernas inställning.

I den fastighetsrättsliga lagstiftning där opinionsvillkor förekommer sätts villkoret ur spel, om behovet av företaget är synnerligen angeläget. Utredningen har övervägt en motsvarande undantagsbestämmelse för vattenförbundens del. Utredningen har emellertid funnit att opinionsvillkoret leder till ett rimligt resultat utan någon särskild undantagsregel.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att vattenförbund endast får bildas när det är av väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt att en samverkan mellan olika intressenter kommer till stånd. Utredningen föreslår vidare att vattenförbund inte får bildas om de blivande medlemmarna mera allmänt motsätter sig förbundsbildningen och har beaktansvärda skäl för det. Särskild hänsyn skall enligt förslaget tas till huvudintressenternas mening.

4.4 Medlemskretsen

Enligt utredningen bör alla som sakligt sett bör medverka i gemensamma åtgärder — kommuner, industrier, torrlägningsföretag och andra intressenter — vara medlemmar i vattenförbund. Vissa möjligheter bör finnas att framtvunga en sådan samverkan. Enligt utredningens mening kan man i fråga om de verksamhetsgrenar som sammanfattas under begreppet ändamålsenlig hushållning med vattentillgångarna tala om en intressegemenskap mellan dem som berörs av åtgärderna. Denna gemenskap har visserligen inte samma privaträttsliga, ekonomiska natur som präglar de fastighets- och vattenrättsliga tvångssamfälligheterna utan den bärs snarare i första hand upp av allmänna miljövårdsintressen. Samtidigt står det klart att en naturlig intressegemenskap av samma slag som kännetecknar t. ex. de kombinerade reglerings- och torrlägningsföretagen ofta kan föreligga när förhållandena i ett vattenområde berör flera etablerade intressen av såväl allmän som enskild natur.

När det gäller frågan huruvida denna intressegemenskap kan anses vara av sådant slag att någon mot sitt bestridande bör kunna tvingas att delta i gemensamma åtgärder anför utredningen följande. Åtgärder för att främja en ändamålsenlig hushållning med vattentillgångarna bör ses som ett led i skyddet av den yttre miljön. Ett särskilt ansvar vilar i detta hänseende på dem som tar i anspråk naturresurser vare sig detta sker genom utsläpp av avloppsvatten, bortledning av vatten eller andra åtgärder som är av beskaffenhet att påverka vattenförhållandena. Det sagda

innefattar enligt utredningens mening i och för sig tillräckliga principiella skäl för att ålägga den som med stöd av tillstånd enligt ML eller VL påverkar vattenförhållandena skyldighet att ingå som medlem i vattenförbund. Det kan enligt utredningen inte gärna göras gällande att en sådan skyldighet är oförenlig med det rättsskydd som tillstånden innebär. Skyldigheten innebär inte att det meddelade tillståndet rubbas utan bara att ett latent ansvar för miljöskyddet i vissa fall kan utkrävas.

Vad särskilt gäller den samverkan mellan avlopps- och torrlägningsintressena som avses skola ske i fråga om vattendragens underhåll kan ytterligare skäl anföras till stöd för ett principiellt anslutningstvång. Ansvar för vattendragens underhåll faller med nuvarande lagstiftning på torrlägningsintressenterna där sådana finns, alltså främst jordbruk och skogsbruk. Det synes uppenbart att erforderliga åtgärder i form av t. ex. strandröjning, muddring och vegetationsbekämpning i allmänhet kan planeras och utföras på ett från teknisk och ekonomisk synpunkt lämpligare sätt om arbetena kan samordnas för större områden än om varje torrlägningsföretag står för sin del. En sådan samordning bör inte kunna hindras genom att ett enstaka företag vill ställa sig utanför. För torrlägningsföretagens del innebär en samordning enbart av flera sådana företags arbeten en rent ekonomisk nytta. Detta förhållande blir ytterligare markerat om avloppsintresset får svara för sin del av underhållskostnaderna.

Avloppsintresset representeras i detta sammanhang främst av kommuner och industrier som släpper ut avloppsvatten i vattenområdet. Utsläppen medför otvivelaktigt ökade underhållskostnader. Denna situation har i viss utsträckning förutsetts av lagstiftaren. Behovet av en fördelning av underhållskostnaderna mellan avlopps- och torrlägningsintresset har i någon mån tillgodosetts genom bestämmelserna i 8 kap. 20—24 §§ VL (se avsnitt 2). Det är enligt utredningen emellertid tveksamt om dessa bestämmelser är tillämpliga, när avloppsvatten släpps ut i en sjö eller annat naturligt vattenområde som berörs av torrlägningsföretag (se avsnitt 4.1). Sakligt sett framstår det som starkt motiverat att avloppsintresset medverkar i åtgärder för att avhjälpa de olägenheter som utsläppen i vattendragen medför och det är inte tillfredsställande att frågan härom skall vara beroende av enskild skadeståndstalan. Utredningen kan inte heller finna några principiella betänkligheter mot att med utgångspunkt i VL:s bestämmelser om kombinerade avlopps- och torrlägningsföretag föreskriva skyldighet för avloppsintresset att som medlem i vattenförbund delta i underhållskostnaderna. En sådan skyldighet kan för övrigt sägas vara ett utflöde också av bestämmelserna i 5 § ML. Enligt dessa är den som utövar miljöfarlig verksamhet skyldig att vidta de skyddsåtgärder, tåla den begränsning av verksamheten och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som skäligen kan fordras för att förebygga eller avhjälpa olägenhet.

Av det anförda framgår enligt utredningen att avloppsintressets skyldighet att gå med i vattenförbund för samverkan rörande vattendragens underhåll inte kan grundas på något ekonomiskt nyttobegrepp. Skyldigheten sammanhänger snarare med förmånen att få använda ett vattenområde som recipient för avloppsvatten av viss mängd och beskaffenhet.

Som utredningen tidigare framhållit (se avsnitt 4.2) bör vattenförbunden i största möjliga utsträckning bygga på frivillig samverkan. Det torde också förhålla sig så att ett vattenförbund i många fall kan fungera väl utan att alla som är principiellt anslutningsskyldiga medverkar. En i laga ordning medgiven anläggning, t. ex. en bro, kan ha så obetydlig inverkan på vattenförhållandena att man bör kunna bortse därifrån när det gäller behovet av gemensamma insatser. En annan sak är att vägförvaltningarna kan finna det förenligt med sina intressen att vara anslutna till vattenförbund. Situationen kan också tänkas vara den att ett vattenförbund bör bildas för underhållet av visst vattendrag men att medlemskretsen trots förekomsten av avloppsutsläpp bör begränsas till de berörda torrlägningsföretagen. En kommun vilken i egenskap av avloppsintressent i princip är skyldig att ansluta sig till förbundet men som företrar att bidra till underhållet på grundval av överenskommelse bör i en sådan situation kunna tillåtas att stå utanför. Om någon motsätter sig medlemskap och har särskilt skäl för det bör anslutningstvånget alltså kunna sättas ur spel, förutsatt att förbundets verksamhet inte avsevärt försvåras därigenom. Vid denna prövning måste dock beaktas all den verksamhet som kan bli aktuell inom överskådlig tid. Om förbundet från början bildas för att huvudsakligen svara för recipientkontroll i ett helt vattensystem, kan det t. ex. anföras skäl för att låta eventuella enstaka torrlägningsföretag stå utanför. Detta bör dock inte tillåtas om man har anledning att räkna med att verksamheten kommer att omfatta även underhållsåtgärder.

Om anslutningstvånget modifieras på detta sätt kan man enligt utredningen i allmänhet räkna med att de som i egenskap av tillståndshavare blir medlemmar i förbundet ansluts efter eget medgivande. Det kan dock inte krävas att sådana medlemmar skall delta i kostnaderna för åtgärder som saknar naturligt samband med den verksamhet på vilken medlemskapet grundas, även om åtgärderna i och för sig är angelägna och lämpligen bör utföras i förbundets regi. Utredningen tänker här bl. a. på sjörestaureringar och vattenregleringar i en flodsträcka vilka huvudsakligen betingas av allmänna fisk- och miljövårdssynpunkter. Även om medlemmarna är positivt inställda och, såsom fallet är med kommunerna, har visst ansvar för allmänna miljövårdsintressen, torde särskilda ekonomiska insatser vanligen behövas för att sådana arbeten skall komma till utförande. Situationen kan också vara den att ett vattenförbunds verksamhet för underhåll av ett vattendrag är av betydelse

från allmän synpunkt exempelvis genom att tillgodose allmänhetens behov av lämpliga vattenområden för bad, båtfart, fiske osv. men att t. ex. kommunen varken såsom avlopps- eller vattentäktsintressent är skyldig att vara medlem. Det möter naturligtvis inte något hinder för allmänna centrala, regionala eller lokala myndigheter att i sådana situationer lämna bidrag till förbundet under villkor om viss användning. Utredningen har övervägt att efter mönster av 3 kap. 8 § VL bereda stat, kommun och landsting möjlighet att i samband med bidragsgivning förvärva rätt att bli medlem i vattenförbund och i den egenskapen utöva inflytande på den understödda verksamheten. Utredningen har emellertid stannat för att låta anslutningsrätten för det allmänna omfatta enbart kommunerna.

Anslutningsrätten till de existerande vattendrags- och vattenvårdsförbunden är mycket vidsträckt. Medlemskretsen kan omfatta t. ex. fiskevårdsföreningar, sportstugeföreningar och t. o. m. enskilda personer. Ibland har sådana intressenter ställning av passiva medlemmar med reducerad medlemsavgift. Enligt utredningens mening kan det å ena sidan synas angeläget att ta till vara och uppmuntra det intresse för vatten- och miljövårdsfrågor som visas i olika privata intressesammanslutningar liksom av enskilda och låta dem som så önskar ta del i förbundets angelägenheter. Å andra sidan skulle det uppenbarligen föra för långt att lämna rätten till anslutning helt öppen. Bl. a. skulle grunderna för omröstningsreglerna förtryckas. Det bör i princip förutsättas för anslutningsrätt att vederbörande har sådan intresseanknytning till förbundets verksamhet eller till viss verksamhetsgren att det ter sig naturligt att han svarar inte bara för viss del av gemensamma administrativa utgifter utan också för viss del av kostnaderna för konkreta åtgärder. Förbundens i viss utsträckning offentlighetsrättsliga karaktär talar också för att anslutningsrätten begränsas till företrädare för i huvudsak allmänna intressen med anknytning till vattenförhållandena. Med hänsyn till att förbundens verksamhet kan vara av betydelse från fiskevårdssynpunkt synes det framför allt önskvärt att det lokala fiskeintresset kan bli representerat i förbunden. Enligt lagen om förvaltning av samfälligheter kan samfällighetsförening bildas för förvaltning av samfällt fiske. Om sådan förening bildas för förvaltning av samfällt fiske inom vattenförbunds verksamhetsområde, bör föreningen ha rätt att som medlem ansluta sig till förbundet. Detsamma bör enligt utredningen gälla fiskevårdsområde. Det är i och för sig tänkbart att låta medlemmarna på grundval av särskild bestämmelse i stadgarna besluta om inval av ytterligare kategorier medlemmar, eventuellt i förening med skyldighet att underställa länsstyrelsen sådant beslut för godkännande. Utredningen anser dock att anslutningsrätten bör begränsas till de nyss berörda kategorierna.

De fastighetsrättsliga tvångssamfälligheterna bildas vanligen för att tillgodose ett för flera fastigheter gemensamt behov av mer eller mindre

permanenta anordningar, såsom vägar, parkeringsplatser, diken osv. Gemensamt för sådana anordningar kan sägas vara att de gör de deltagande fastigheterna mera lämpade för avsedda primärändamål. Med hänsyn härtill måste samfällighetens bestånd vara oberoende av förändringar i äganderätten till de särskilda fastigheterna. Denna s. k. sakrättsliga bindning innebär att en fastighets delaktighet i det gemensamma företaget är förknad med äganderätten till fastigheten och automatiskt medföljer vid överlåtelse eller exekutiv försäljning av denna. En samverkan i syfte att främja en ändamålsenlig hushållning med vattentillgångarna i visst vattensystem, vilket kan innebära en rad olika åtgärder, har tydligen inte samma betydelse för fastighetsbeståndet, låt vara att den t. ex. för fastigheter som ingår i torrlägningsföretag kan innebära klara ekonomiska fördelar. Skyldigheten att delta i vattenförbund härrör emellertid från en medgiven rätt att i någon form ta naturresursen vatten i anspråk. Sådana medgivanden har visserligen vanligen samband med utnyttjandet av viss fastighet och gäller åtminstone såvitt avser medgivanden enligt VL i princip för all framtid. Något behov av att knyta delaktigheten i vattenförbund till innehavet av viss fastighet synes likväl inte föreligga. En sådan ordning skulle för övrigt leda till mycket komplicerade gravationsförhållanden vid tillämpning på t. ex. reglerings- och torrlägningsföretag. I sammanhanget bör också beaktas att den rätt till medlemskap för kommun som utredningen har förordat inte gärna kan knytas till innehavet av viss fastighet.

Även om det enligt utredningens mening inte är påkallat att koppla ihop medlemskap i vattenförbund med äganderätt till fastighet, är det självfallet betydelsefullt att beslut som fattas inom ramen för en ny vattenförbunds lag får sakrättslig verkan, dvs. blir bindande inte bara för dem som var medlemmar när beslutet fattades utan också för nya innehavare av anläggningar och tillstånd som tidigare utgjort grund för medlemskap. Vidare torde vattenförbundens möjligheter att utträta ett meningsfullt arbete ofta komma att bero på framför allt kommunernas vilja att frivilligt bidra till kostnaderna utöver vad som kan komma att åligga dem i egenskap av tillståndshavare enligt ML eller VL. Å ena sidan skulle det uppenbarligen kunna förrycka förbundens verksamhet i fråga om både planering och utförande, om sådana frivilliga åtaganden kunde återkallas när som helst. Å andra sidan kan det inte gärna komma i fråga att för all framtid binda den frivillige medlemmen vid sina ekonomiska åtaganden. En sådan ordning skulle motverka anslutningsrättens syfte. I 3 kap. 8 § VL har frågan lösts så att statens, kommunens eller landstingets delaktighet som frivillig medlem bestäms med utgångspunkt i det beviljade anslagets storlek i förhållande till anläggningens kostnaden. Med delaktigheten följer sedan skyldighet att för framtiden, så länge företaget består, i proportion till andelen i företaget delta i dettas underhålls- och driftkostnader. På motsvarande sätt kunde ett

åtagande att frivilligt bidra till kostnaderna för ett vattenförbunds verksamhet i princip böra anses bindande så länge verksamheten upprätthålls. Den frivillige medlemmen skulle dock kunna avtala med övriga medlemmar vars rätt berörs om att hans skyldighet att bidra helt eller delvis skall upphöra. Utredningen anser att man härigenom kunde skapa en stabilitet hos vattenförbunden som saknas i de frivilliga sammanslutningarna. Utredningen har dock avstått från att föreslå en sådan reglering med hänsyn till att den skulle kunna motverka anslutningsrättens syfte.

Vattenförbunden skiljer sig från de fastighetsrättsliga tvångssamfälligheterna därigenom att verksamheten varken kan eller bör preciseras från början. Även om ett förbund bildas med syfte främst att svara för underhållet av ett vattendrag, kan andra verksamhetsgrenar efter hand bli aktuella. Det måste också beaktas att medlemmarnas intresseanknytning till olika verksamhetsgrenar kan ha varierande styrka. Det måste ställas krav på ett visst naturligt sammanhang mellan de åtgärder som föranlett medlemskap och den verksamhet i förbundets regi i vilken medlemmen skall medverka. Det nu sagda aktualiserar frågan vid vilken tidpunkt anslutningstvånget bör få göras gällande.

I detta hänseende föreligger enligt utredningen i huvudsak två alternativ. Enligt det första får man när vattenförbundet skall bildas utgå från de verksamhetsgrenar som då är aktuella och göra anslutningstvång gällande mot intressenter vilkas ingrepp i vattenområdet har ett naturligt samband med verksamheten. Uppkommer sedermera fråga om att utvidga verksamheten får medlemskretsen utvidgas i motsvarande mån. Samtidigt måste det tillses att kostnaderna för särskild verksamhetsgren fördelas enbart mellan dem som enligt det sagda bör medverka på grund av sin intresseanknytning. Enligt det andra alternativet får anslutningstvång från början göras gällande mot alla som i princip är skyldiga att ingå i förbundet, även om deras medverkan i viss verksamhetsgren kan bli aktuell först på längre sikt. Kostnadsansvaret för sådana medlemmar får i så fall självfallet begränsas och torde inte kunna tillåtas sträcka sig längre än till gemensamma administrativa utgifter.

Enligt utredningens mening är det angeläget att vattenförbundens organisation och verksamhet från början får så fasta former som möjligt. Med hänsyn härtill är det önskvärt att alla som såvitt kan överblickas bör medverka i vattenförbundet från början är med i detta och att frågan om undantag från anslutningstvånget prövas i ett tidigt skede. Utredningen förordar alltså det senare alternativet. Härigenom skapas bättre förutsättningar för en mera långsiktig planering av förbundets verksamhet och större utrymme för samförståndslösningar. Utredningen vill framhålla att med medlemskap inte bör följa skyldighet att ta del i alla de olika verksamheter förbundet kommer att utöva. För en skyldighet att ta del i viss verksamhet bör krävas en klar intresseanknytning till projektet i fråga.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att den som erhållit tillstånd enligt ML eller VL att inverka på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet skall vara medlem i förbundet. Den som av särskilt skäl motsätter sig medlemskap får dock stå utanför förbundet, om inte förbundets verksamhet avsevärt försvåras genom det. Rätt till medlemskap föreslås för kommunen, även om kommunen inte är tillståndshavare, samt för vissa företrädare för lokala fiskeintressen.

4.5 Finansiering och kostnadsfördelning

Vattendrags- och vattenvårdsförbundens verksamhet har enligt utredningen i viss utsträckning finansierats med statsmedel. Statsbidrag har utgått till den vattenvårdsplanering som i vissa fall bedrivits i förbundens regi. På några håll har länsstyrelserna tillskjutit medel för särskilda undersökningar. I något fall har regleringsavgiftsmedel fått tas i anspråk. Bidrag från utomstående kommuner förekommer också. Det vanliga är emellertid att medlemmarna själva får svara för kostnaderna enligt vissa överenskomna fördelningsgrunder. Ofta fastställs ett andelstal som ligger till grund både för utdebitering och för medlemmens rösträtt vid förbundsstämma. Olika metoder har använts vid bestämmande av andelstal. Avvägningen synes i allmänhet ha skett med hänsyn till den större eller mindre omfattning i vilken medlemmen påverkar eller eljest är beroende av vattensystemet.

Enligt utredningen torde även vattenförbundens verksamhet få baseras på statsmedel och medlemsavgifter. Ingen bör kunna åläggas att bidra till kostnader för verksamhet som saknar naturligt samband med grunderna för hans medlemskap i förbundet. Något sådant samband torde i allmänhet inte kunna påvisas annat än i fråga om kommunerna, om verksamheten huvudsakligen avser tillgodoseende av allmänna intressen. Utredningen tänker här bl. a. på saneringsprojekten och på särskilda åtgärder för rekreatiönsändamål. Med hänsyn till att kommunerna främst representerar lokala intressen kan det inte väntas att de åtar sig att ensamma svara för kostnader för sådan verksamhet som är särskilt önskvärd även från riks- eller regionalsynpunkt. Sådan verksamhet i förbundens regi torde därför i allmänhet förutsätta någon form av statlig bidragsgivning. Förhållandet är troligen detsamma när ett vattenförbund skall börja arbeta i ett vattendrag där underhållet sedan länge är eftersatt eller där svåra uppgrävningar förekommer som en följd av naturliga förlopp, t. ex. kraftiga erosioner. Utredningen anser sig inte böra föreslå några närmare riktlinjer för den statliga bidragsgivningen som i lika mån kan böra komma existerande vattendrags- och vattenvårdsförbund till del. Sådana riktlinjer skulle för övrigt i viss mån föregripa pågående utredning rörande miljövårdskostnadernas fördelning mellan stat, kommun, näringsliv och enskilda.

Vad sedan gäller medlemsavgifterna skall vattenförbunden i princip bestå av dem som med stöd av medgivanden enligt ML eller VL påverkar vattenförhållandena i olika hänseenden, varjämte anslutningsrätt skall föreligga för kommunerna. I fråga om kommun som utnyttjar möjligheten till anslutningsrätt ligger det enligt utredningens mening i sakens natur att avgiften måste anpassas till kommunens frivilliga åtaganden. Enligt 3 kap. 8 § VL bestäms delaktigheten för stat, kommun eller landsting med utgångspunkt i det lämnade anslagets storlek. En motsvarande möjlighet för kommun att begränsa delaktigheten genom att ange viss ram för de ekonomiska åtagandena bör finnas också beträffande vattenförbunden. Motsvarande bör gälla för de fiskesammanslutningar som föreslås få rätt till medlemskap.

I fråga om de som i princip är skyldiga att bidra anser utredningen att varje särskild medlem bör åläggas ett ekonomiskt ansvar för förbundets verksamhet som står i rimligt förhållande till övriga medlemmars. Frågan om vad som i detta sammanhang kan anses rimligt bör till en början ses mot bakgrund av möjligheterna till tvångsanslutning och utredningens uttalanden om verksamhetens skiftande art (se avsnitt 4.4). Utredningen har funnit att kostnaderna för särskild verksamhetsgren måste fördelas enbart mellan dem som bör medverka på grund av sin intresseanknytning. Om sådan anknytning saknas bör kostnadsansvaret begränsas till de gemensamma administrativa utgifterna. Även en medlem som inte deltar i särskild verksamhetsgren får nämligen anses ha sådana fördelar av förbundets verksamhet, främst då möjligheterna till information, att han rimligen bör bidra till administrationskostnaderna. I annat fall torde han ha sökt utnyttja möjligheterna till undantag från anslutningstvånget. Utredningen föreslår att administrationskostnaderna, om sådana uppstår, får täckas genom avgifter som i allmänhet bör kunna tas ut med lika stort belopp av alla medlemmar eller medlemskategorier. Sådan avgift kan lämpligen kallas förbundsavgift. Det är i sammanhanget ovidkommande om den särskilda medlemmen — en industri eller en kommun — har en eller flera anläggningar i vattendraget. En företagsfusion eller en kommunsammanslagning kan följaktligen tänkas medföra att intäkterna genom förbundsavgifter sjunker.

Kostnaderna för särskild verksamhetsgren får däremot fördelas efter skälighetsprövning med utgångspunkt i varje medlems intresseanknytning. Med hänsyn till att dessa kostnader kan komma att variera år från år måste denna medlemsavgift vara rörlig. Exempel på en liknande reglering finns i lagen om förvaltning av samhälligheter. Denna lag, som är tillämplig på ett stort antal olika fastighetsrättsliga samfällighetstyper, utgår från att verksamheten inom ett och samma organ — i lagen kallat samfällighetsförening — skall kunna uppdelas i olika verksamhetsgrenar. Föreningen kan också förvalta flera samfälligheter. Förvaltningen kan även då uppdelas på olika verksamhetsgrenar. Var och en av dessa

betraktas som en ekonomisk enhet. Kostnaderna fördelas med utgångspunkt i de andelstal som gäller i fråga om skyldigheten att delta i kostnaderna för den särskilda verksamhetsgrenen eller samfälligheten. Utredningen anser att kostnaderna för olika verksamhetsgrenar i vattenförbund på motsvarande sätt bör kunna fördelas efter särskilda andelstal. Systemet överensstämmer för övrigt i princip med den ordning som tillämpas i vissa vattenvårdsförbund, där medlemmarna betalar dels en fast avgift dels en rörlig avgift för att täcka förbundets kostnader för beslutade arbeten.

När delaktighet bestäms i fastighetsrättsliga samfälligheter brukar utgångspunkten vanligen vara den ekonomiska fördel — ofta betecknad båtnad eller nytta — som varje fastighet bedöms vinna genom det gemensamma företaget. När det gäller att bestämma andelstal för verksamhetsgren i vattenförbund kan man inte på samma sätt utgå från ett ekonomiskt nyttobegrepp (se avsnitt 4.4). Skyldigheten att delta härrör ytterst från uppfattningen att den som tar i anspråk naturresursen vatten har visst ansvar för de miljöstörningar ianspråktagandet får anses innebära och därmed också skyldighet att medverka till bättre förhållanden. En naturlig utgångspunkt för bedömningen blir alltså i vilken utsträckning medlem genom utsläpp av avloppsvatten, vattenbortledning, torrläggningssåtgärder eller andra anordningar till vilka tillstånd givits enligt ML eller VL utsätter vattenområdet för störningar som skall motverkas genom förbundets verksamhet. Vid denna bedömning måste också tas hänsyn till att verksamheten kan ha en positiv effekt. En vattenreglering för kraft- eller vattenförsörjningsändamål kan t. ex. medföra fördelar även från recipientsynpunkt. När andelstal bestäms bör med andra ord de positiva effekterna vägas mot de negativa. En annan omständighet som måste beaktas är att verksamheten i vissa fall också kan medföra ekonomisk nytta för medlem. Ett exempel på detta är torrläggningsföretagens eventuella fördelar av att ansvaret för vattendragens underhåll till en del kommer att bäras av andra intressenter. Ett annat exempel är ökade möjligheter till vattenbortledning tack vare reglering. Även recipientkontroll genom förbundens försorg synes kunna innebära minskade kostnader för den enskilda medlemmen.

Den avvägning som här måste göras är givetvis förenad med åtskilliga svårigheter. Liksom i annan lagstiftning där motsvarande problem uppkommer är de faktorer som måste beaktas så många och situationen även i övrigt så komplicerad att man svårligen kan utforma en lagregel som ger tillräcklig vägledning för att uppnå materiell rättvisa och som samtidigt är enkel att tillämpa. Utredningen anser dock att lagen i anslutning till det tidigare sagda bör som fördelningsprincip kunna hänvisa till vars och ens nytta och intresse av verksamheten och den omfattning i vilken han inverkar på vattenförhållandena.

En särskilt komplicerande faktor i sammanhanget är att de olika in-

tressen mellan vilka andelstalen skall fördelas inte alltid kan jämföras. Om verksamheten avser t. ex. underhåll av ett vattendrag måste en fördelning i allmänhet ske mellan dels avloppsintresset dels torrläggningensintresset dels de övriga medlemmar som kan vara skyldiga att delta. Också inom andra verksamhetsgrenar kan liknande svårigheter uppstå. Problemen är enligt utredningens mening dock inte större än att de bör kunna övervinnas. Till en början bör erinras om att de existerande vattendrags- och vattenvårdsförbunden representerar ett stort antal exempel på fall där en tillfredsställande lösning kunnat uppnås. Det bör också framhållas att en liknande fördelning mellan olikartade intressen förutsätts kunna ske i fråga om de kombinerade reglerings- och torrläggningensföretagen. Utgångspunkten är den beräknade anläggningskostnaden för företaget. Denna fördelas enligt huvudregeln mellan kraft- och torrläggningensintressenterna efter den nytta varje deltagare har av företaget i dess helhet med möjlighet till jämkning när visst arbete huvudsakligen är till nytta enbart för den ena intressegruppen eller viss geografiskt bestämd grupp deltagare. En annan fördelning mellan olikartade intressen kan komma i fråga vid tillämpning av bestämmelserna om kombinerade företag i 8 kap. VL. Utgångspunkten är här att kostnaden skall fördelas med hänsyn till mängden och beskaffenheten av det vatten som avleds av en eller flera avloppsintressenter, å ena, samt det vatten som avleds av en eller flera torrläggningensintressenter, å andra sidan.

Enligt utredningens mening kan det inte komma i fråga att i lagen om vattenförbund införa någon motsvarighet till VL:s detaljerade regelsystem. Det synes i viss mån ligga i sakens natur att en uppskattning först måste göras av hur andelstalen i stort bör fördelas mellan de olika intressegrupperna och att en närmare fördelning sedan får göras inom dessa grupper. De allmänna riktlinjer för uppskattningen som utredningen har förordat utgår från att en sådan uppdelning äger rum. Med tanke på de synnerligen skiftande förhållanden under vilka förbundens verksamhet kommer att bedrivas är det ogörligt att uppställa några mera allmängiltiga normer för jämkning mellan de berörda intressena i olika situationer. En alltför detaljerad reglering är olämplig också av den anledningen att fördelningsfrågorna i praktiken oftast torde få lösas förhandlingsvägen. Avsikten är ju att vattenförbund inte skall kunna bildas annat än under förutsättning av en positiv inställning hos flertalet intressenter. Enighet kommer alltså i allmänhet att råda om hur verksamheten i stort bör bedrivas. Denna enighet måste med nödvändighet omfatta också finansieringsfrågan. Allmänna grunder för kostnadsfördelningen av det slag som utredningen har föreslagit är enligt utredningen tillräckliga i detta läge.

Enligt utredningen bör lagen ange vissa begränsningar i kostnadsansvaret till skydd för den som till äventyrs mot sin vilja måste ta del i kostnaderna. I fråga om ledning för torrläggning av mark som skall an-

vändas också för avloppsvatten gäller enligt 8 kap. 12 och 20 §§ VL bl. a. att ingen är skyldig att sammanlagt vidkännas större kostnad än om särskild ledning anlagts eller att bidra med större belopp än som kan anses rimligt med hänsyn till hans nytta av företaget. Ett motsvarande stadgande i lagen om vattenförbund kan lämpligen ges den innebörden att andelstal skall jämkas om medlem uppenbarligen kan vinna ändamålet med verksamheten genom egen åtgärd till lägre kostnad än som kan väntas belöpa på honom om andelstal bestäms enligt huvudregeln. Det är naturligtvis orimligt om ett torrlägningsföretag skulle behöva vidkännas större kostnader för underhållsarbeten i ett vattenförbunds regi än om det självt svarat för arbetena.

Enligt utredningens mening bör uttaxeringen bland medlemmarna i princip inte vara större än att den täcker behovet under den närmaste verksamhetsperioden. Därigenom skyddar man medlemmarna mot oskäliga utgifter och undviker diskussioner om de olägenheter som otvivelaktigt är förbundna med förhandsfinansiering. Samtidigt underlättar man förändringar inom medlemskretsen som kan ske utan svårlösta avräkningsförfaranden. Utredningen anser det likväl inte nödvändigt att förbjuda uttaxering för avsättning till en fond för framtida investeringar. Det bör vara förbunden obetaget att i stadgarna införa bestämmelser härom men förutsättningarna bör vara att fondbildningen bara sker för investeringar som ligger inom ramen för förbundens verksamhet. Vidare bör fondering komma i fråga endast när det behövs för att inom en begränsad tidrymd, t. ex. en fem- eller tioårsperiod, genomföra en på förhand upprättad arbetsplan. Denna bedömning ligger nära den som gjorts under arbetet med den nya samfällighetslagstiftningen.

Under förarbetena till nämnda lagstiftning har stor uppmärksamhet också ägnats åt frågan om finansiering av gemensamhetsanläggningar genom lån från banker och andra kreditinrättningar. Utredningen anser inte att lånefinansieringen har samma betydelse när det gäller vattenförbundens verksamhet. De uppgifter som lämnats angående de existerande förbundens ekonomi tyder på att de årliga kostnaderna för verksamheten bör kunna hållas inom rimliga gränser. Det synes dock mycket väl tänkbart att kostnaderna i ett inledande skede kan bli betydande, t. ex. om det gäller att sätta i stånd ett vattendrag i vilket underhållet sedan länge är eftersatt. Statsbidrag torde inte alltid kunna påräknas och att på en gång uttaxera erforderliga medel från medlemmarna skulle troligen bli alltför betungande särskilt för eventuella torrlägningsföretag. Förbunden skulle alltså i sådana situationer kunna ha ett behov av lånefinansiering med amortering genom inflytande medlemsavgifter.

Möjligheten att få sådana lån hänger givetvis nära samman med de garantier som kan ges för återbetalningen. Med hänsyn till de allmänna intressen som berörs synes visst statligt eller kommunalt stöd kunna komma i fråga i form av statlig långaranti eller kommunal borgen eller

kredit. I de fall kommunal borgen kan komma i fråga torde den få tecknas efter särskilt tillstånd av regeringen enligt 60 § kommunallagen (1953: 753, omtryckt 1969: 765). Även borgensförbindelser från större industrier eller pantbrev i medlemmar tillhöriga fastigheter kan naturligtvis i många fall utgöra betryggande säkerhet.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att förbundens allmänna förvaltningskostnader skall täckas genom en s. k. förbundsavgift som är lika stor för alla medlemmar. Kostnaderna för verksamhet eller verksamhetsgrenar föreslås fördelade mellan medlemmarna enligt andelstal, vilka bestäms efter en skälighetsbedömning med hänsyn främst till var och ens nytta eller intresse i övrigt av verksamheten och till den omfattning i vilken han inverkar på vattenförhållandena. Såväl positiva som negativa effekter kan beaktas. För medlemmar som frivilligt anslutit sig får andelstalet inte sättas högre än medlemmen har medgivit.

4.6 Förbunds bildning, organisation och förvaltning

Enligt utredningen bör vattenförbunden vara självständiga rättssubjekt med förmåga att förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter (se avsnitt 4.2). Liksom i andra liknande sammanslutningar bör en funktionsuppdelning ske inom förbundet så att grundläggande förvaltningsbeslut fattas av medlemmarna på förbundsstämma, medan den löpande förvaltningen sköts av en styrelse. Förvaltningen skall syfta till att genomföra olika åtgärder som främjar hushållningen med vattentillgångarna i visst vattenområde och kostnaderna för sådana åtgärder skall i princip fördelas mellan medlemmarna efter andelstal.

Vattenförbund skall bildas bara under vissa förutsättningar (se avsnitt 4.3). Det skall vara av väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt att de som kan vara medlemmar samverkar för att främja vattenhushållningen och det krävs också att tanken på en sådan samverkan har visst stöd hos dem som skall delta. Huruvida dessa förutsättningar är uppfyllda bör med hänsyn till de berörda allmänna och enskilda intressena prövas och avgöras under myndighets medverkan. Det kan inte heller överlämnas åt medlemmarna själva att genom majoritetsbeslut på förbundsstämma besluta om andelstalen eller om undantag från det principiella anslutningstvånget. Vid tvist krävs alltså även i dessa hänseenden myndighets medverkan.

Gemensamt för de frågor beträffande vattenförbunden vilka bör avgöras genom myndighets beslut kan sägas vara att bedömningen kräver god överblick över förhållandena i det berörda vattensystemet. Det är också tydligt att bedömningen måste ske med utgångspunkt i allmänna lämplighets- och skälighetsöverväganden av teknisk och ekonomisk natur. Å andra sidan rör det sig om frågeställningar som principiellt sett är av två olika slag. Bedömningen huruvida det från allmän eller enskild

synpunkt är av väsentlig betydelse att ett vattenförbund bildas har of-fentligrättslig prägel. Detsamma gäller omfattningen av förbundets verksamhetsområde. Eftersom det med hänsyn till det principiella anslutningstvånget närmast blir en förbundets interna angelägenhet, om viss intressent skall tillåtas stå utanför, får frågan om undantag från anslutningstvånget en väsentligen privaträttslig karaktär. Detta gäller i ännu högre grad frågan om andelstalen.

Med hänsyn till att vattendomstolarnas domsområden omfattar hela vattensystem kunde det enligt utredningen vara tänkbart att låta dessa domstolar svara för prövningen av hela frågekomplexet, eventuellt efter föregående syncförrättning. Vattenförbunden skiljer sig emellertid från de fastighets- och vattenrättsliga samfälligheterna bl. a. därigenom att deras verksamhet och medlemskrets kan förändras från tid till annan. Det skulle enligt utredningarnas mening bli alltför tungrott att vid varje tillfälle då sådana förändringar aktualiseras tillgripa ett domstolsförfarande. Vattendomstolarnas sakkunskap och överblick bör enligt utredningens mening utnyttjas på så sätt att de blir behöriga enligt den nya lagen att pröva klandertalan i olika situationer. Däremot bör beträffande de nu aktuella frågekomplexen ett snabbare och smidigare förfarande eftersträvas.

Enligt utredningens mening ligger det närmast till hands att låta länsstyrelsen svara för prövning av frågorna om förbandsbildning. Denna prövning bör uppenbarligen ske i administrativ ordning och länsstyrelserna har genom naturvårdsenheterna god överblick över vattenförhållandena i länet. Om vattenförbundet skall verka i mer än ett län får länsstyrelserna naturligtvis samråda. Initiativrätt bör tillkomma var och en som kan vara medlem i förbundet. Dessutom bör länsstyrelse själv kunna ta initiativ, om den finner en förbandsbildning vara av betydelse från allmän synpunkt. Med hänsyn till det tidigare förordade opinionsvillkoret torde förbandsbildningen ofta få göras till föremål för förhandlingar med de berörda intressenterna. Det i princip skriftliga länsstyrelseförfarandet erbjuder kanske inte helt ändamålsenliga former för sådana förhandlingar. Den nya lagen bör därför ge utrymme för länsstyrelsen att hålla muntlig förhandling. Både grustäktskommitténs förslag i SOU 1972:46 till lag om täktsamfälligheter och va-lagen (1970: 244) anvisar möjligheter att komplettera länsstyrelseförfarandet med utredning i friare former, en ordning som synes lämplig också i detta sammanhang. Grustäktskommitténs förslag går ut på ett förberedande förrättningsförfarande. Enligt va-lagen kan länsstyrelsen vid behov anlita sakkunnig. Utredningen vill för sin del förorda att detta senare system, som synes smidigare och som redan godtagits av statsmakterna, får motsvarighet i lagen om vattenförbund. Länsstyrelsen bör alltså kunna anlita sakkunnig för förberedande förhandlingar med intressenterna liksom för utredning i övrigt av frågan om förbandsbildning. Länsstyrelsens beslut

bör med hänsyn bl. a. till de allmänna intressen som berörs kunna överklagas hos regeringen.

Om länsstyrelsen finner att ett vattenförbund bör bildas, bör den samtidigt bestämma det område inom vilket förbundets verksamhet skall utövas. Utredningen utgår från att vattenförbundens verksamhetsområden i allmänhet bör omfatta hela vattensystem. Någon gång kan verksamhetsområdet bära omfatta flera varandra närliggande vattensystem eller en flod jämte havet i mynningsområdet. Ett och samma vattenområde bör aldrig få ingå i flera vattenförbunds verksamhetsområden. En avgörande faktor vid gränsdragningen blir vilken inriktning förbundets verksamhet avses skola få. I enlighet med vad utredningen tidigare har anfört bör denna fråga bedömas med hänsyn till vad som på längre sikt kan anses sannolikt. Även de geografiska och hydrologiska förhållandena bör sjöalfallet beaktas vid gränsdragningen. Frågan bör prövas i samma ordning som nyss förordats beträffande förbunds bildning. Länsstyrelsen bör också i detta skede fastställa vilka som skall vara medlemmar i förbundet.

Talan mot länsstyrelsens beslut om förbunds bildning skall enligt utredningens förslag alltså föras hos regeringen. Utredningen föreslår emellertid i övrigt uppdelning mellan regeringen och förvaltningsdomstol enligt principen att besvärshärenden i vilka ändamålsenlighets- eller lämplighetsfrågor dominerar bör avgöras av regeringen medan sådana besvärshärenden som huvudsakligen innefattar rättsfrågor skall prövas av kammarrätt.

Länsstyrelsens beslut att ett vattenförbund skall bildas utgör det första ledet i förbundens utveckling mot rättskapacitet. Nästa steg bör bli att de blivande medlemmarna sammanträder för att utse styrelse och anta stadgar. Genom en ordning med obligatoriska stadgar får förbundens organisation och förvaltning nödvändig fasthet. Enligt utredningens mening bör normalförslag till stadgar utarbetas. Med hänsyn till opinionsvillkoret finns det enligt utredningens mening ingen anledning att räkna med att ett sådant sammanträde inte skall komma till stånd eller att medlemmarna skulle söka hindra förbunds bildningen genom att t. ex. vägra att utse styrelse. Däremot bör medlem kunna utverka länsstyrelsens förordnande av lämplig person att hålla sammanträdet. Denne bör vara opartisk och ha vana att leda förhandlingar. Hänsyn måste naturligtvis tas till medlemmarnas önskemål. Med hänsyn till att andelstal för särskild verksamhetsgren knappast kan fastställas förrän i ett senare skede synes omröstning vid det konstituerande sammanträdet nödvändigtvis få ske efter huvudtal. Endast enkel majoritet torde bära krävas för beslut. Beslutet bör kunna klandras hos vattendomstol.

Innan förbunds bildningen fullbordas bör stadgarnas laglighet prövas genom länsstyrelsens försorg. Häri ligger ett betydelsefullt skydd för de enskilda medlemmarnas intressen. Om normalförslag till stadgar utarbe-

tas synes granskningen inte behöva medföra några större svårigheter för länsstyrelserna. I syfte att möjliggöra en sådan kontroll bör det åligga förbundets styrelse att ansöka om fastställelse av de antagna stadgarna. Vattenförbund bör vara att betrakta som juridisk person först när sådan fastställelse skett.

I enlighet med principen att samverka i vattenförbund så långt som möjligt skall vara frivillig bör medlemmarna själva kunna besluta om inriktningen av förbundets verksamhet och därmed sammanhängande frågor om vilka andelstal som bör gälla för kostnadsfördelningen. Med hänsyn till de ekonomiska förpliktelser som medlemskapet innebär bör det däremot inte tillåtas medlemmarna att genom majoritetsbeslut avgöra dessa frågor. Tvister mellan medlemmarna om verksamheten eller om andelstalen bör därför lösas under myndighets medverkan. Med hänsyn till att parterna i första hand synes ha behov av opartisk skiljeman som kan jämka samman deras ståndpunkter anser utredningen den bästa lösningen också här vara att låta länsstyrelsen vara behörig myndighet med möjlighet att anlita sakkunnig för de direkta förhandlingarna.

Om man bortser från möjligheterna till statsbidrag och andra ekonomiska tillskott utifrån torde vattenförbundens verksamhet få finansieras av medlemmarna själva. Det är därför viktigt att lagen skyddar medlemmarna mot alltför långtgående ekonomiska förpliktelser. Vid sidan av tidigare berörda begränsningar i den enskilde medlemmens kostnadsansvar (se avsnitt 4.5) bör som allmän princip för förvaltningen gälla att förbundets verksamhet skall planläggas och utövas på sådant sätt att förbundets ändamål kan vinnas utan oskäligen kostnad. Verksamhet som kan beräknas draga mindre sammanlagd kostnad om medlemmarna svarar för den var och en för sig bör inte få bedrivas av förbundet annat än om man vinner väsentliga fördelar därigenom. Slutligen bör vattenförbund inte få driva verksamhet som är främmande för dess ändamål.

Det är givet att en verksamhet som syftar till en ändamålsenligushållning med vattentillgångarna måste planeras och utövas i nära samarbete med de statliga och kommunala myndigheter som arbetar på vatten- och miljövårdens område. I de existerande förbunden har behovet av sådant samarbete beaktats bl. a. genom stadgebestämmelser som ger representanter för t. ex. länsstyrelse och lantbruksnämnd rätt att närvara vid styrelsesammanträden och förbundsstämmor. Det förekommer också att länsstyrelsen har tillförsäkrats rätt att utse en ledamot i förbundsstyrelsen. Ett motsvarande samarbete bör i fråga om vattenförbunden tryggas genom uttryckliga lagbestämmelser. Vattenlagsutredningen räknar med att kommunerna vanligen kommer att vara medlemmar i vattenförbund som är verksamma inom deras områden liksom fallet f. n. är i de existerande förbunden. Kommunerna får på det sättet goda möjligheter att bevaka sina intressen i vattenförbundet.

I fråga om vattenförbundens organisation och förvaltning i övrigt anser utredningen att i huvudsak följande bör gälla. Styrelsens uppgift bör vara att sköta föreningens angelägenheter i överensstämmelse med lagens och stadgarnas innehåll samt medlemmarnas beslut. Styrelsen bör i egenskap av föreningens verkställande organ ha behörighet att företräda förbundet gentemot tredje man. Styrelsen bör kunna delegera sina befogenheter till särskilt utsedd firmatecknare. Mera ingripande transaktioner t. ex. med fast egendom bör inte få företas av styrelsen eller firmatecknare utan uttryckligt stöd i stadgarna eller beslut av medlemmarna. Styrelsen bör också ha hand om föreningens ekonomi. Om medlemsbehovet inte kan tillgodoses på annat sätt får uttaxering från medlemmarna ske. Styrelsen bör då först upprätta utgifts- och inkomststat vilken medlemmarna skall godkänna. Uttaxeringen sker genom att styrelsen upprättar debiteringslängd och lägger fram den för medlemmarna. Beslut om uttaxering bör omedelbart kunna verkställas såsom lagakraftvunnen dom på betalningsskyldighet. Medlem som anser att uttaxering strider mot lag, stadgarna, medlemmarnas beslut eller avgörande om andelstal bör kunna klandra uttaxeringen genom talan hos vattendomstol.

Olika andelstal kan komma att gälla i fråga om skyldigheten att ta del i kostnaden för skilda verksamhetsgrenar inom vattenförbund. Varje verksamhetsgren får då behandlas som en ekonomisk enhet för sig med särskild inkomst- och utgiftsstat. Medel som hänförs till en verksamhetsgren får inte användas för annan verksamhetsgren eller blandas samman med andra medel.

Den enskilde medlemmen deltar på förbundsstämma i beslutsprocessen inom förbundet. Ordinarie förbundsstämma bör hållas regelbundet på tider som anges i stadgarna. Styrelsen eller en minoritet bland medlemmarna bör kunna påkalla extra förbundsstämma, om någon angelägenhet kräver skyndsamt beslut. Alla medlemmarna bör i princip ha rätt att delta och utöva rösträtt vid förbundsstämma. I behandlingen av frågor som rör bara viss verksamhetsgren bör dock rätten att rösta begränsas till dem som är skyldiga att bidra till verksamhetsgrenen. Vidare bör den som inte har fullgjort sin bidragsskyldighet gentemot förbundet vara utesluten från rösträtt, däremot inte från rätt att delta i förhandlingarna.

I fråga om röstberäkningen finns enligt utredningen två alternativ, nämligen huvudtals- och andelstalsmetoderna.

I lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter har frågan reglerats så att röstberäkningen i princip skall ske efter huvudtalet, men att en modifierad andelstalsmetod skall tillämpas i ekonomiska frågor om medlem begär det. Ingen delägares röstetal får överstiga en femtedel av de närvarande delägarnas sammanlagda röstetal. Utredningen anser att denna lösning innebär en rimlig avvägning mellan de olika intressen som här möts och förordar att samma principer får gälla för röstberäkning i vattenförbund. De större andelsägarnas intressen torde som regel

komma att sammanfalla med de flesta övrigas och resultatet av en omröstning blir enligt utredningen därför detsamma oavsett vilken metod som använts.

För giltigt beslut på förbundsstämma bör i allmänhet inte krävas mera än en enkel majoritet. Vid lika röstetal bör val avgöras genom lottning medan ordföranden bör ha utslagsröst i andra frågor. Kvalificerad majoritet bör krävas för stadgeändring. Beslut som har fattats vid förbundsstämma bör kunna klandras vid vattendomstol, om det inte har tillkommit i behörig ordning eller strider mot lag eller stadgarna. Häri ligger ett skydd för de enskilda medlemmarna.

På samma sätt som samhällsutvecklingen på sina håll kan komma att framtinga samverkan i vattenförbund kan den fortsatta utvecklingen i sinom tid göra sådan samverkan helt eller delvis onödig. Inom ramen för den löpande förvaltningen bör verksamhetsgren kunna avvecklas. Lagen bör emellertid också öppna möjlighet att upplösa vattenförbund. Beslut härom bör träffas i samma ordning som beslut om förbunds bildning, dvs. av länsstyrelsen. Upplösning bör alltid medges, om medlemmarna är ense om det. Upplösning av vattenförbund bör i princip ske på samma sätt som likvidation av andra typer av juridiska personer. Den viktigaste åtgärden bör vara att betala förbundets borgenärer.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att frågor om förbunds bildning skall prövas av länsstyrelsen. Förbundens organisation och medlemmarnas inre rättsförhållanden föreslås ordnade i enlighet med vad som gäller enligt lagen om förvaltning av samfälligheter. Till skydd för de enskilda medlemmarna föreslås viss möjlighet till klandertalan vid vattendomstol.

Remissyttrandena

5.1 Behovet av lagstiftning

Vattenlagsutredningens förslag har i huvudsak fått ett mycket positivt mottagande vid remissbehandlingen. Förslaget tillstyrks av det övervägande flertalet av remissinstanserna, däribland *kammarkollegiet, lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, fiskeriintendenterna i de fem sötvattensdistrikten, koncessionsnämnden för miljöskydd, alla sex länsstyrelser som avgivit yttrande, LRF, kommunförbundet, naturskyddsföreningen, Växjö tingsrätt* och den s. k. *Skövdegruppen* (en samrådsgrupp bestående av tio vattenvårdsförbund).

Förslaget avstyrks av *naturvårdsverket, industriförbundet, Sydvästra Skånes kommunalförbund* och *Mellanskånes planeringskommitté*. Dessa remissinstanser anser att det saknas behov av en lagstiftning om vattenförbund.

Remissinstanserna delar i allmänhet utredningens uppfattning att det

främst är frågan om underhållet av vattendragen som motiverar en lagstiftning om vattenförbund. *Lantbruksstyrelsen* framhåller att styrelsen redan under 1950-talet begärde en översyn av gällande vattenrättsliga bestämmelser i fråga om vattendrag och diken. Styrelsen har därefter vid upprepade tillfällen framhållit att jordbruket, med hänsyn till den utveckling som skett, inte längre ensamt bör ha kostnadsansvaret för skötseln och underhållet av recipienter som är viktiga ur samhällets synpunkt. Enligt lantbruksstyrelsens mening är det ofrånkomligt att något slag av samverkan beträffande våra hårdast belastade flodområden snarast möjligt kommer till stånd. En sådan samverkan är nödvändig för att planeringen för hushållning av mark och vatten skall bli meningsfull. Lantbruksstyrelsen, som tillstyrker lagförslaget, framhåller att det troligen inte helt täcker vad som slutligt kommer att erfordras på detta viktiga område. Lagförslaget kan dock ge praktiska erfarenheter och impulser till de ytterligare åtgärder som behövs när det gäller vård och utnyttjande av våra vattentillgångar. *Lantbrukshögskolan* hälsar förslaget med tillfredsställelse och understryker vikten av att de av utredningen föreslagna vattenförbunden snarast möjligt kan komma till stånd. Därigenom skapas förutsättningar för att sätta i stånd de många igenvuxna och igenslammade vattendrag som finns i vårt land. *LRF* anser att det är angeläget med en lagstiftning om samverkan i fråga om underhåll av vattendragen mellan alla de intressen som kan påverka ett vattendrag. Även med höggradiga reningsverk tillförs recipienterna avsevärda mängder näringsämnen. *LRF* anser därför att det finns starka skäl för att kommuner och industrier bidrar till kostnaderna för upprustning och underhåll av våra vattenområden och vattendrag. Behovet av ändrad lagstiftning är enligt *LRF* klart motiverat.

Naturskyddsföreningen tillstyrker varmt lagstiftning om vattenförbund, eftersom den lokala vattenvården alltjämt är dåligt utbyggd. Förslaget bör ses mot bakgrunden av rådande förhållanden i flertalet av våra vattendrag, där enbart torrlägningsintressena svarar för underhållet. De ökade avloppsutsläppen har ofta lett till att markägarna inte längre orkar med att fullgöra sin underhållsskyldighet och att vattendragen därför vuxit igen. *Naturskyddsföreningen* anser emellertid att det aktuella förslaget bör skärpas väsentligt för att bli slagkraftigt samt att på längre sikt den praktiska vattenvården bör ges en organisation som bättre ansluter till ordningen för övriga statliga och kommunala miljövårdsuppgifter. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* framhåller att det för närvarande inte finns någon fungerande ordning för behandling av underhållsfrågorna, bortsett från att torrlägningsföretagen i samband med tillståndsprövningen regelmässigt åläggs att vidmakthålla de dimensioner vattendraget erhållit vid företagets genomförande. Denna skyldighet torde numera i allmänhet fullgöras med betydligt längre tidsmellanrum än som är föreskrivet. Delvis beror detta på att kostnaderna för

manuell rensning blivit så höga att man måste samla ihop flera mindre rensningsomgångar till en stor som möjliggör insats av grävmaskin. Delvis kan emellertid eftersättandet av underhållsskyldigheten bero på att det bland torrlägningsintressenterna torde råda en utbredd uppfattning att förekommande uppgrundning och igenväxning av vattendragen till väsentlig del orsakas av andra intressenter, framför allt av dem som släpper ut industriellt eller kommunalt avloppsvatten i vattendraget. Den omständigheten att det är mycket svårt, tidsödande och dyrbart att genom domstolsprövning få kostnadsbidrag fastställt för andra ansvariga bidrar enligt koncessionsnämnden sannolikt till att torrlägningsintressenterna ofta är mindre villiga att ombesörja erforderligt underhåll. Om utredningens förslag till lagstiftning om vattenförbund genomförs, blir det möjligt att i en organisation sammanföra alla dem som huvudsakligen är ansvariga för att underhållsåtgärder behövs i ett visst vattendrag och som också har intresse av att sådana åtgärder vidtas. Redan detta torde i många fall vara tillräckligt för att få till stånd erforderliga åtgärder och åstadkomma enighet om en skälig kostnadsfördelning. Dessutom öppnar förslaget möjlighet att, om enighet i kostnadsfrågan inte kan uppnås, få denna fråga prövad på ett väsentligt enklare och billigare sätt än som för närvarande står till buds. Det nu anförda utgör enligt koncessionsnämndens mening ett vägande motiv för förbunds bildning i alla de fall där särskilda åtgärder för vattendragsunderhåll behövs eller där svårigheter föreligger att få till stånd en skälig fördelning av underhållskostnaderna. I förhållande till de nuvarande vattenvårds- och vattendragsförbunden innebär de av utredningen föreslagna vattenförbunden den väsentliga skillnaden att de befintliga förbunden i regel sysslar huvudsakligen bara med recipientkontroll eller huvudsakligen bara med underhållsfrågor, varemot vattenförbundens arbetsprogram skall kunna omfatta båda dessa verksamhetsgrenar. Det torde inte vara möjligt att utan stöd av lagstiftning få till stånd en allmän breddning av de nuvarande förbunds bildningarnas arbetsprogram. Med hänsyn härtill och med beaktande särskilt av den stora betydelse som underhållsfrågornas handhavande har från allmän vattenvårdssynpunkt tillstyrker koncessionsnämnden att utredningens förslag läggs till grund för lagstiftning i ämnet.

Växjö tingsrätt anser att en lagstiftning med den föreslagna principiella inriktningen kan bli till gagn för en rationell vattenvård samtidigt som praktiska och ekonomiska fördelar kan vinnas för medlemmarna. Förslaget tar endast sikte på ytvatten och grundvattnet lämnas alltså helt utanför. I och för sig skulle kanske skäl kunna anföras för någon form av samarbetsorgan även i fråga om grundvattentillgångar. Tingsrätten nämner som exempel Alnarpsströmmens samarbetskommitté. *Kammarkollegiet* finner att behovet av vattenförbund med den fastare organisation och de mera omfattande befogenheter som åsyftas i försla-

get är väl dokumenterat. *Fiskeriintendenten i övre norra distriktet*, som tillstyrker förslaget, framhåller att det i framtiden kan uppstå behov av vattenförbund även i norra Sverige med tanke på den allt intensivare skogsvården och de bieffekter denna kan få på vattendragen i samband med dikningar, gödsling och kalavverkning. I samband med återställande av vattendrag efter flottningens upphörande kan det vidare bli aktuellt att bl. a. för att främja fisket reglera vattenflödet för att undvika extremt låga sommarvattenföringar. Sådan reglering torde hittills inte ha varit möjlig att genomföra. *Fiskeriintendenten i övre södra distriktet* anser att förslaget öppnar vissa möjligheter till restaureringsåtgärder till förmån för fisket. Det torde också bli möjligt för fiskevårdsintresset att påverka utformningen av underhållsåtgärder så att de tjänar även fiskets intressen. Även om goda resultat hittills har uppnåtts på frivillighetens väg innebär förslaget fördelar även för fiskeintresset, eftersom det ökar möjligheterna till positiva åtgärder i skadade vatten. *Lantmäteristyrelsen* delar vattenlagsutredningens uppfattning att det finns behov av lagstiftning som främjar samverkan inom vattendrag i syfte att uppnå en i vidsträckt bemärkelse ändamålsenlig hushållning med vattnet. En sådan lagstiftning bör bl. a. kunna bidra till att lösa de nu svärbemästrade men angelägna frågorna om vattendragens underhåll och om restaurering av starkt förorenade sjöar och vattendrag.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser det angeläget med en lagstiftning som ger möjligheter att säkerställa aktiv vård och underhåll av vattendrag. Det föreligger enligt länsstyrelsen uppenbarliga behov av en lagstiftning som gör det möjligt att på sina håll organisera ett bättre och rättvisare fördelat underhåll än som nu är fallet. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* delar vattenlagsutredningens synpunkter på behovet av lagstiftning och understryker särskilt att frågan om en rättvis fördelning av underhållsansvaret är alltför viktig från allmän synpunkt för att helt göras beroende av frivilliga överenskommelser. Länsstyrelsen avvisar uttryckligen tanken på ett kommunalt ansvar för vattendragens underhåll. *Länsstyrelsen i Kalmar län* lämnar en redogörelse för förhållandena inom Emåns nederbördsområde där länsstyrelsen försökt att få till stånd ett vattendragsförbund. Mot bakgrund av sina erfarenheter av bl. a. den tidsutdräkt som följer vid bildandet av förbund helt på frivillig basis tillstyrker länsstyrelsen utredningens förslag. Länsstyrelsen ansluter sig helt till grundtanken i utredningens förslag, nämligen att man med utgångspunkt i träffade överenskommelser i redan etablerade vattendragsförbund skall försöka utforma en lagstiftning som öppnar möjlighet till samverkan mellan alla berörda vattenintressen i sammanslutningar i fastare former än de nuvarande. *Länsstyrelsen i Hallands län* finner det angeläget att samverkan mellan motstående intressen inom vattenområdena åstadkommes och anser att övervägande skäl talar för att förbundens verksamhet regleras i lag. *Länsstyrelsen i Örebro län* anser att be-

hov föreligger av lagstiftning om vattenförbund. De fyra vattenvårdsförbund som finns inom länet har redan samordnat recipientkontrollen inom sina vattensystem. Detta medför en ekonomisk vinst för medlemmarna och underlättar tillsynsmyndigheternas bedömning av föroreningsituationen. Det finns alltså inte något behov av lagstiftning enbart för att få en samordning av recipientkontrollen. Det är angeläget att samordnade tappnings- eller regleringsbestämmelser tillskapas för de vattendrag där sådana saknas. Detta kan enligt länsstyrelsens mening ske inom ramen för ett vattenförbund. Vattenförbunden kan också fylla en uppgift genom att svara för underhåll av gamla dammar. Ett vattenförbund kan vidare ta initiativ och genomföra restaureringsåtgärder. Det är emellertid främst underhållsfrågorna som motiverar en lagstiftning. I denna del innebär förslaget inte bara en kostnadsfördelning utan också att skyldigheten att svara för vissa kostnader slås fast. Ersättningskyldigheten, som kan göras gällande endast om ett vattenförbund bildas, stämmer visserligen med den princip som angivits i direktiven för miljökostnadsutredningen men innebär ändå ett föregripande av vad miljökostnadsutredningen kan komma att föreslå. *Örebro kommun* anger uttryckligen att resultatet av miljökostnadsutredningens arbete inte bör avvaktas. Kommunen anser att tillkomsten av vattenförbund är högst önskvärd och tillstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser det både lämpligt och sannolikt att nuvarande förbund i allt större utsträckning kommer att svara för den samordnade recipientkontrollen enligt ML. Enligt länsstyrelsens mening är det därför angeläget att förbundens möjligheter att verka tryggas genom lagstiftning, som skulle ge dem stadga och officiell prägel. Vattenförbundens medverkan i den samordnade recipientkontrollen är så viktig att den i och för sig utgör ett tillräckligt skäl för lagstiftning. Länsstyrelsen anser att vattenförbunden är lämpligast att handha även frågor om underhåll och restaureringsåtgärder. Även om alla frågor inte kan lösas inom ramen för utredningens förslag är problemen överhängande och skälen för en lagstiftning starka.

Hjälmarens och Kvismarens sjösänkingsbolag, som har ansvaret för regleringen av Hjälmaren, uttalar stor tillfredsställelse med förslaget och anser att det med en praktisk tolkning bör kunna lösa det svåra Hjälmarproblemet. *Kvismaredalens vattenledningsföretag år 1967* anser det ytterst angeläget att en lagändring kommer till stånd i fråga om ansvaret för underhållet. Situationen för de underhållsskyldiga har allvarligt försämrats genom tillkomsten av ML. Koncessionsnämnden för miljöskydd lämnar tillstånd enligt ML och prövar inte frågor om ev. ersättning för ökat underhåll. I motsats till vad som gällde vid den tidigare vattendomstolsprövningen kan alltså utsläpp komma att medges utan att ersättningsfrågan prövas. *Ljusnan-Voxnans vattenvårdsförbund*, som har hand om den samordnade recipientkontrollen i nedre delen av Ljus-

nan, hälsar lagförslaget med tillfredsställelse. *Skövdegruppen*, som tillstyrker förslaget, framhåller att det i väsentliga delar blir ett behövligt komplement till den verksamhet som de frivilliga förbunden bedriver. Förslaget bereder utrymme för vattenvårdsförbundens fortsatta arbete på den frivillighetens grund, som deras medlemmar värdesätter. *Lagen* bör enligt *Skövdegruppens* mening tillgripas först i sådana situationer av teknisk, ekonomisk eller annan natur, där problemens storleksordning eller svårighetsgrad går utanför de frivilliga förbundens kapacitet eller uttalade intresse eller förmåga. *Skövdegruppen* anser att den föreslagna lagstiftningen kan bli ett stöd och en sporre åt det fortsatta frivilliga vattenvårdsarbetet. *Kävlingeåns vattenvårdsförbund* tillstyrker förslaget och anser att ett vattenförbund enligt förslaget får en mera ändamålsenlig uppgift än nuvarande vattenvårdsförbund. *Nissans vattenvårdsförbund* anser att den föreslagna lagstiftningen är angelägen. Om de frivilliga förbundens verksamhet skall få erforderlig stadga måste deras roll i vattenvårdsarbetet klarare preciseras än för närvarande. Detta torde inte kunna genomföras utan stöd av lagstiftning. De fastare former som en lagstiftning innebär kan ge ett värdefullt stöd åt förbundens verksamhet även i vad avser recipientkontroll.

Statens vattenfallsverk finner att lagförslaget avhjälper en brist i hitillsvarande möjligheter för företrädare av olika intressen att på jämställd fot genomföra diskussioner, undersökningar och planering med avseende på vattenförhållandena. Möjligheterna till samordning av olika kontrollfunktioner är också rationella och tillfredsställande. *VASO* framhåller att reglerna om samverkan med torrlägningsintresset i 3 kap. VL kommit att tillämpas i så ringa utsträckning att de måste betraktas som otjänliga i annat avseende än som exempel på svårigheterna att finna en funktionell samarbetsform. Det finns flera orsaker till att dessa regler inte tillämpats annat än i yttersta undantagsfall. Det är svårt att fastställa en grund för jämförliga andelstal i fråga om skilda företag som kan vara olika beträffande både nytta och skadepåverkan. Väsentlig tidsutdräkt skulle ha åsamkats brådskande företag, om vattenmålen belastats med frågor om sökandens samverkan med främmande intressenter. Vissa företag har krävt en fullständig skadereglering på grundval av en omfattande utrednings- och bevisbördeplikt för sökanden, som dessutom i stor omfattning saknat kvittningsrätt för positiv inverkan, medan andra företag inte krävt vare sig tillstånd eller skadereglering. Huvudmännen för det senare slaget av företag har därför framträtt som sakägare med anspråk på skadeersättning, i stället för som medintressenter. Det bör enligt *VASO* också uppmärksammas att mot väsentliga intressen riktade tvångsregler avseende samverkan saknas i 3 kap. VL och att delaktighetsfrågorna rörande ett vattenregleringsföretag prövas en gång för alla i samband med tillståndet.

En i viss mån avvaktande men dock snarast positiv inställning till för-

slaget intas av *vattenöverdomstolen*, som framhåller att 1973 års ändringar av tillsynsbestämmelserna i ML (se SFS 1973: 927) ger tillsynsmyndigheterna goda möjligheter att åstadkomma samordnad kontroll och undersökning av avloppsutsläpp och föroreningar i sjöar och vattendrag. *Vattenöverdomstolen* anser mot bakgrund härav att det knappast föreligger något mera påtagligt behov av lagstiftning om vattenförbund för kontroll- och undersökningsverksamhet. Å andra sidan skall inte bortses från att vattenförbund av den föreslagna typen — liksom för övrigt de på frivillig väg bildade nuvarande förbunden — i viss utsträckning bör kunna anförtros kontrolluppgifter enligt de nya reglerna i ML. — Även beträffande återställningsarbeten och andra naturskyddsåtgärder i vattenområden är det enligt *vattenöverdomstolens* mening tveksamt om så mycket står att vinna med den föreslagna lagstiftningen. Återställningsarbeten i större skala torde i allmänhet kräva så betydande kostnader att det allmänna måste medverka. *Vattenöverdomstolen* utesluter emellertid inte att det ibland skulle kunna vara av värde för exempelvis en kommun att få till stånd en samordnad insats av olika intressenter för att restaurera ett vattenområde. Om det inte längre går att peka ut någon direkt ansvarig kan en samordnad restaurering inom ramen för ett vattenförbund framstå som en lämplig lösning.

Utredningens huvudmotiv till lagförslaget är att komma till rätta med de problem som föreligger rörande det återkommande underhållet av vattendrag. Denna fråga kan enligt *vattenöverdomstolen* ses ur två synvinklar, dels en snävare som rör förhållandet mellan torrläggnings- och avloppsintressen och då särskilt kostnadsfördelningen mellan dem och dels en vidare som avser förhållandet mellan samtliga intressen som är knutna till ett vattendrag. När det gäller den förstnämnda synpunkten delar *vattenöverdomstolen* utredningens uppfattning att det är angeläget att lösa frågan om en ändamålsenlig fördelning av underhållsansvaret men är tveksam om en lagstiftning om vattenförbund är den i alla avseenden lämpligaste lösningen. Till en början ifrågasätter *vattenöverdomstolen* om inte utredningen tolkar bestämmelserna om kombinerade företag i 8 kap. VL alltför snävt. Då i 8 kap. VL talas om "ledning för torrläggning av mark" kan detta ses som en samlande beteckning för anordningar till förmån för torrläggning i motsats till avlopp. I 7 kap. VI används inte uttrycket "ledning". Det är alltså inte uteslutet att reglerna kan tillämpas i alla de fall då avloppsvatten släpps ut i vattenområde som varit föremål för åtgärder i torrläggningssyfte. Undantagna skulle i så fall endast vara sjöar och vattendrag som utgör recipienter för torrläggningsföretag utan att företagen utfört åtgärder där. Eftersom det råder delade meningar om hur bestämmelserna i 8 kap. VL bör tolkas och goda sakliga skäl talar för den här antydda vidsträcktare tillämpningen, förordar *vattenöverdomstolen* att bestämmelserna i klarläggande syfte ändras så att det otvetydigt framgår att de är tillämpliga även i fall då

åtgärder i torrläggningssyfte vidtagits i ett naturligt vattenområde som å eller bäck. Det finns också skäl överväga att utsträcka tillämpningsområdet till det fall att naturligt vattenområde utnyttjas som gemensam recipient för avlopps- och torrläggningsföretag utan att några åtgärder vidtagits däri. En lösning efter nu angivna linjer är enligt vattenöverdomstolens mening enklare än den av utredningen föreslagna.

Frågan blir betydligt mer komplicerad om man vidgar synfältet till även andra än torrläggnings- och avloppsintressena och bedömer underhållsfrågan från allmän miljövärdssynpunkt. Utredningen har bland olika tänkbara lösningar övervägt att i 7 kap. VL införa en motsvarighet till bestämmelserna i 3 kap. 8 och 9 §§ VL om vissa intressenters medverkan i vattenregleringsföretag. Utredningen har dock förkastat denna tanke. Enligt vattenöverdomstolens mening skulle en lösning efter denna linje medföra så stora krav på förrättningsorganisationens resurser att den inte kan genomföras utan en kraftig förstärkning av denna. Dessutom kan det ifrågasättas om ett förrättningsförfarande är ändamålsenligt beträffande företag av denna art och omfattning.

Vattenöverdomstolen har ingen bestämd uppfattning huruvida det från allmän miljövärdssynpunkt är angeläget att — vid sidan av den starkt utbyggda statliga och kommunala tillsynsverksamheten — få till stånd en samordning av olika intressen som är knutna till ett vattendrag. Om man vill ha en sådan samordning delar vattenöverdomstolen utredningens uppfattning att frågan bör lösas genom en lagstiftning av den typ som utredningen föreslagit. Vattenöverdomstolen framhåller emellertid att ett genomförande av utredningens förslag inte gör den av vattenöverdomstolen föreslagna utbyggnaden av reglerna i 8 kap. VL överflödigt. Det kan nämligen enligt vattenöverdomstolen vara av värde att som alternativ ha tillgång till ett förrättningsförfarande i de fall underhållsansvaret endast behöver fördelas mellan avlopps- och torrläggningssintressen.

Frågan om tolkningen av 8 kap. 20—24 §§ VL behandlas förutom av vattenöverdomstolen även av två andra remissinstanser. *Södertörns tingsrätt* framhåller att, vare sig utredningens tolkning av bestämmelserna är riktig eller inte, så har de uppenbarligen inte kunnat åstadkomma skälig deltagningsskyldighet för avloppsintresset. Det är vidare ibland befogat att samhället bidrar till eller deltar i underhållet för tillgodoseende av allmänna intressen. Regler härom saknas. Tingsrätten delar därför uppfattningen att ny lagstiftning är motiverad. Denna bör dock inte omfatta recipientkontroll, eftersom erforderliga kontrollbestämmelser kan meddelas med stöd av ML. Enligt tingsrättens mening bör erforderliga nya bestämmelser tas in i VL, eventuellt i form av ett nytt kapitel. Därvid bör särskilt övervägas om inte samma bestämmelser bör reglera underhållet av såväl smärre som större vattendrag, detta för att undvika gränsdragningsproblem. *Lantbruksstyrelsen* föreslår som ett

provisorium en sådan ändring av 8 kap. VL att även utsläpp i sjöar och vattendrag omfattas av bestämmelserna i detta kapitel.

Som tidigare angivits är det fyra remissinstanser som avstyrker förslaget. *Naturvårdsverket* finner att några tungt vägande skäl för lagstiftning om vattenförbund i enlighet med utredningens förslag inte har förebragts. Flera av de föreslagna arbetsuppgifterna utförs för närvarande i annan ordning och torde knappast komma att bli bättre utförda genom vattenförbund av föreslagen typ. Det ligger enligt verkets mening ett stort värde i att miljövårdsinsatser kommer till utförande genom sammanslutningar som bildats på frivillig väg. En lag om vattenförbund bör därför i vart fall inte tillämpas förrän det visat sig att frivillig samverkan inte kan uppnås.

Inom vissa områden är det enligt naturvårdsverket uppenbarligen svårt att få en rättvis kostnadsfördelning för vård och skötsel av förorenade vattendrag. Problemet är särskilt framträdande i flacka jordbrukslandskap med förorenade vattensystem. Naturvårdsverket framhåller att de åtgärder som här är aktuella, exempelvis rensningar för att motverka förhöjda vattenstånd, inte alltid kan motiveras med miljövårdsskäl eller hänsyn till andra allmänna intressen. Kostnadsfrågorna bör enligt naturvårdsverkets mening i stor utsträckning kunna lösas genom frivilliga överenskommelser. Som alternativ till den av utredningen redovisade möjligheten att reglera ersättningsfrågorna enligt 8 kap. VL torde för övrigt ersättningstalan även kunna väckas enligt ML. Med hänsyn till det anförda anser naturvårdsverket att det endast finns ett begränsat allmänt intresse av att vattenförbund i större utsträckning kommer till stånd med huvudsaklig uppgift att svara för underhållsåtgärder. På grund av problemens lokala karaktär finner verket det snarare motiverat att närmare undersöka om inte kommunerna med fördel skulle kunna svara för underhållsåtgärder i vattendragen. Enligt verkets mening bör man åtminstone på längre sikt eftersträva en lösning som skulle innebära att kommunerna tar ansvaret för ifrågavarande uppgift. Frågan om kostnaderna för verksamheten skall tas ut genom kommunala avgifter eller om annan kostnadsfördelning bör ske torde få övervägas särskilt. — I fråga om vattenreglering liksom i fråga om vattenförsörjning och översvämningsskydd anser naturvårdsverket att vattenförbund av föreslagen art knappast kan utträta mer än som är möjligt för stat och kommun enligt nuvarande regler i VL.

Med hänsyn till osäkerhet om lämpliga metoder samt till de ekonomiska och organisatoriska svårigheterna att få till stånd saneringsarbeten pågår för närvarande en försöksverksamhet med statliga bidrag till restaurering av svårt förorenade vattenområden. De organisatoriska administrativa problemen kan i viss utsträckning tänkas bli lösta genom att vattenförbund åtar sig uppgifterna. Enligt naturvårdsverkets mening bör emellertid i stället kommunerna med fördel kunna anförtros dessa upp-

gifter. Detta framstår som naturligt bl. a. mot bakgrund av den centrala roll som kommunerna numera spelar i fråga om hushållningen med mark och vatten. Naturvårdsverket erinrar om att statsbidrag enligt nu tillämpade principer kan utgå endast till restaureringsföretag som har kommun som huvudman.

I fråga om recipientkontroll har de år 1973 genomförda ändringarna i 43 § ML vidgat tillsynsmyndigheternas befogenheter. Det har enligt naturvårdsverket visat sig fullt möjligt att genomföra recipientkontroll antingen genom befintliga vattenvårdsförbund eller under andra från administrativ synpunkt förhållandevis enkla samarbetsformer. Även om förslaget inte syftar till att ge vattenvörbunden några som helst myndighetsfunktioner så finns det enligt verkets mening en stor risk för att en ökad satsning på vattenvörbunden som organ med vattenvårdsuppgifter av olika slag kan komma att administrativt splittra det tillsynsarbete som nu håller på att ta fast form på länsplanet. Naturvårdsverket anser alltså att kommunerna bör svara för flera av de uppgifter som utredningen anser bör ankomma på vattenvörbund. Vattenvårdsfrågorna kräver som utredningen påpekar interkommunalt samarbete. Detta behöver enligt verkets mening emellertid inte ske i kommunalförbund utan kan äga rum i friare former på sätt förutsatts i arbetet med den fysiska riksplaneringen.

Även *industriförbundet* avstyrker förslaget. Förbundet anser att utredningen inte har visat att behov föreligger av den föreslagna lagen. Enligt industriförbundets mening bör vattenvörbunden vara av frivillig karaktär. De frivilliga förbunden har hittills fungerat tillfredsställande och inget industriföretag har såvitt bekant hittills varit ovilligt att gå med i frivilliga förbund. En annan faktor som enligt industriförbundets uppfattning starkt talar mot en lagreglering är framväxandet av den regionala miljöskyddsadministrationen. Att ställa vidgade krav på myndighets medverkan vid lösande av olika miljövärdsproblem framstår mot bakgrund av senare års omfattande lagstiftning om utökning av just den offentliga kontrollen som opåkallat. Det skulle uppenbarligen bara komplicera den regionala administrationen och tillskapa nya organ med uppgifter som överlappar dem som administrationen redan har.

Sydvästra Skånes kommunalförbund anser att det inte föreligger behov av att tillskapa specialorgan för vattenvården i form av vattenvörbund och avstyrker därför förslaget. De vattenvårdande uppgifterna bör i stället anförtros kommunerna att handläggas parallellt med kommunernas övriga uppgifter på natur- och miljövärdsområdet. Vattenvörbunden bör lämpligast fungera som allmänt informations- och intresseorgan men däremot inte vara ansvarigt eller verkställande organ. Det kan inte bortses från att vattenlagsutredningens förslag skapar möjligheter att delegera kommunala vattenvårdsuppgifter till ett vattenvörbund över vilket länsstyrelsen har tillsyn. Detta kan enligt kommunalförbundets

mening innebära ytterligare inskränkningar i den kommunala självbestämmanderätten. *Mellanskånes planeringskommitté* avstyrker också förslaget och anser att nödvändig samverkan kan ske inom befintlig lagstiftning. Enligt kommitténs mening bör kommunerna inte åläggas ytterligare vattenvårdande åtgärder utan dessa bör i stället genomföras på frivillig väg.

Utöver de fyra remissinstanser som avstyrker förslaget finns det några remissinstanser som framför synpunkter som delvis anknyter till de avstyrkande remissinstansernas inställning. *Skånes handelskammare* anser att skäl kan åberopas både för och emot en lagstiftning men har, om ock med viss tvekan, funnit skälen för en lagstiftning vara av sådan styrka att handelskammaren inte bör motsätta sig en lagreglering. *Advokatsamfundet* har ingen erinran mot en lagstiftning om vattenförbund även om samfundet anser att behovet och nyttan av den föreslagna lagstiftningen knappast ter sig så uppenbara som vattenlagsutredningen gör gällande. Lagstiftningen får ses som ett försök att främja miljövården genom att skapa en ny möjlighet att åstadkomma en bättre vård av vattentillgångarna. *Östergötlands läns hushållningssällskap*, som har en positiv inställning till förslaget, anser att det kunde förtjäna att övervägas att ålägga kommunerna att svara för vattendragens underhåll, i vart fall de vattendrag där kommunalt utsläpp av avloppsvatten sker. De svårigheter som vattenlagsutredningen menar skulle uppstå vid ev. kostnadsfördelning är inte större för kommun än för vattenförbund. *Mjölby kommun*, som i princip är positiv till förslaget, anser att resultatet av miljökostnadsutredningens arbete bör föreligga innan man tar ställning till vattenlagsutredningens förslag. *Nordvästra Skånes kommunalförbund* anser sig inte ha någon anledning att motsätta sig förslaget men påpekar sambandet med miljökostnadsutredningen.

Uttrycket hushållning med vattnet används av vattenlagsutredningen i en annan betydelse än den som uttrycket har i VL. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* motsätter sig inte den föreslagna terminologin, eftersom den anknyter till den numera gängse definitionen på vattenhushållning. De remissinstanser som i övrigt har yttrat sig i denna fråga är däremot kritiska. *Vattenöverdomstolen* framhåller att uttrycket i den speciella mening det har i VL är väl inarbetat i vattenrättsskipningen och förekommer i mängder av domar. Vattenöverdomstolen anser det olämpligt att uttrycket används i olika betydelser i två så näraliggande lagar och föreslår ett mera neutralt uttryck, t. ex. utnyttjande av vattnet. *Växjö tingsrätt* framför enahanda kritik och föreslår uttrycket tillvaratagande och utnyttjande av vattnet. *Kammarkollegiet* föreslår formuleringen att förbunden skall främja vården och underhållet. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* framhåller att det av utredningen föreslagna uttrycket är alldeles för omfattande och omfattar exempelvis utbyggnad av vattenkraften, reglering för kraftändamål, virkesflottning och bevattning.

Nämnden föreslår i stället uttrycket vattenvård. Enahanda förslag framförs av *VASO, Svenska kraftverksföreningen, Sveriges advokatsamfund* och *Skånes handelskammare*.

5.2 Vissa utgångspunkter för en ny lagstiftning

Utredningens allmänna uttalanden i denna del har berörts av remissinstanserna i mycket liten utsträckning. Remissinstanserna har däremot åtskilliga synpunkter på den konkreta utformningen exempelvis av tvångsmomentet vid förbunds bildning (se avsnitt 5.3 och 5.4).

Utredningen föreslår benämningen vattenförbund. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* anser att den nu använda beteckningen vattenvårdsförbund är betydligt mer täckande och dessutom väl inarbetad. För att skilja de enligt den nya lagen bildade förbunden från befintliga, på frivillig väg tillkomna vattenvårdsförbund föreslår koncessionsnämnden benämningen allmänna vattenvårdsförbund för de förra (jfr allmän vanläggning).

Förbunden skall enligt utredningen inte överta några av de beslutsfunktioner som nu ankommer på statliga och kommunala myndigheter. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* anser i fråga om recipientkontrollen att det bör starkt understrykas att en eventuell förstärkning av de nuvarande vattenvårdsförbundens ställning inte får resultera i någon minskning vare sig av länsstyrelsernas ansvar för tillsynen eller av deras resurser för tillsynsverksamhet. Förbundens nuvarande och framtida uppgift är alltså inte att överta någon del av länsstyrelsernas tillsynsfunktioner. *Länsstyrelsen i Hallands län* framhåller att den föreslagna lagstiftningen inte ger något entydigt svar på frågan hur gränserna skall dras mellan myndigheternas och förbundens arbetsuppgifter. Denna gränsdragning måste enligt länsstyrelsen närmare klargöras bl. a. för att förhindra onödigt dubbelarbete.

Enligt utredningen skall vattenförbund i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas gemensamma bästa men även beakta varje medlems enskilda intressen i skäligen omfattning. *Svenska naturskyddsföreningen* anser att sådana hänsyn är sekundära och att det är det allmänna miljövärdets intresset som skall vara ledstjärnan.

Utredningens förslag anknyter till anläggningslagen (1973: 1149). Enligt *lantmäteristyrelsens* mening skulle åtskilliga frågor kunna få en lämpligare lösning om lagstiftningen utformades i närmare anslutning till anläggningslagen. Lantmäteristyrelsen menar att skillnaderna i fråga om syfte och förutsättningar när det gäller samverkan mellan fastigheter m. m. i fråga om anläggningar och när det gäller samverkan mellan vattenintressenter i vattenförbund inte är av sådan art att de utgör hinder för en längre gående samordning än vad utredningens förslag innebär. Lantmäteristyrelsen erinrar om att det i tilläggsdirektiven för natur-

vårdskommittén angående lagstiftning om täktsamfälligheter (se 1974 års riksdagsberättelse, s. 382) förutsätts att anläggningslagen bör kunna ligga till grund för lagstiftningen.

5.3 Villkor för förbunds bildning

Enligt utredningen innebär en lag om vattenförbund inte att de nuvarande frivilliga sammanslutningarna blir överflödiga eller måste ombildas till vattenförbund. *Länsstyrelsen i Örebro län* finner det oklart om utredningen anser att nya förbund, som bildas på frivillig väg, bör verka på samma sätt som de nuvarande sammanslutningarna eller bildas som vattenförbund enligt den nya lagen. *Kanmarkkollegiet* ifrågasätter en komplettering som gör det möjligt för de frivilliga förbunden att efter viss prövning förvandlas till vattenförbund i förslagets mening. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* påpekar att det är en fördel om vattenförbunden kan bygga vidare på den grund som de frivilliga sammanslutningarna skapat och att en frivillig sammanslutning i realiteten blir tämligen överflödig om ett förbund med komplett vattenvårdsprogram bildas med stöd av den nya lagstiftningen. Länsstyrelsen bör därför enligt koncessionsnämndens mening vid framtida förbunds bildning ta kontakt med existerande förbund och undersöka möjligheterna att ombilda detta till vattenförbund.

I fråga om förutsättningarna för förbunds bildning anser de remissinstanser som yttrar sig i denna del i allmänhet att det bör göras lättare att bilda ett förbund eller med andra ord att tvångsmomentet bör skärpas. *Länsstyrelsen i Örebro län* anser att omfattningen och värdet av tvångsmomentet inte klargjorts tillräckligt. Även om vikten av frivillig samverkan starkt betonats vid tillkomsten av andra lagar, exempelvis anläggningslagen, innehåller dessa lagar starka tvångsregler, som dock normalt inte behöver användas. Redan förekomsten av tvångsregler, som bör vara ett skydd för såväl enskilda som allmänna intressen, främjar nämligen överenskommelser. Länsstyrelsen anser dessutom att en lag om vattenförbund bör innehålla garantier för att det syfte som föranlett förbunds bildningen uppnås. Eftersom opinionsvillkoret torde bli mycket svårt att tillämpa vid bildande av vattenförbund bör utformningen och tillämpningen av bestämmelserna ytterligare övervägas och exemplifieras. *Svenska naturskyddsföreningen* anser att vattenförbund bör bildas oavsett opinionen bland potentiella medlemmar, om förbunds bildningen är påkallad av allmänna miljövårdsintressen. Förbundet kan trots motstånd i initialskedet tänkas fungera likaväl som ett förbund om vilket enighet rått. *Lantbruksnämnden i Gävleborgs län* finner det nödvändigt med skärpta regler om tvångsanslutning, om inte det allmänna genom ekonomiskt stöd av väsentlig storlek stimulerar till förbunds bildning. *Lantmäteristyrelsen* uttalar att opinionsvillkoret bör kunna sättas ur

spel, om behovet av samverkan är synnerligen angeläget. Vid en heterogen medlemskrets kan opinionsvillkoret bli svårt att tillämpa och lantmäteristyrelsen anser det därför önskvärt att dess tillämpning i praktiken blir ytterligare belyst.

Remissinstanserna framför synpunkter även i övrigt i fråga om opinionsvillkoret. *Skövdegruppen* anser att bestämmelserna om opinionsvillkoret är i behov av en närmare precisering. *Skånes handelskammare* understryker att frågan om beaktansvärda skäl självfallet skall bedömas förutsättningslöst och oberoende av vem som anför skälen i fråga. Enligt handelskammaren bör opinionsvillkoret knytas till dem som är skyldiga att bli medlemmar och alltså inte till dem som endast har rätt att bli medlemmar. *Kammarkollegiet* framhåller att huvudintresset kan finnas hos medlemmar med fri anslutningsrätt, exempelvis kommunerna, men efterlyser ett motivuttalande om att hänsyn inte skall behöva tas till sådana eventuella intressenter som inte anmält någon avsikt att begagna sig av sin fria anslutningsrätt. *Vattenöverdomstolen* finner det naturligt att utredningen inte har velat anknyta till nyttobegreppet (jfr 5 kap. 5 § fastighetsbildningslagen), eftersom en stor del av medlemmarna i ett vattenförbund kan förutsättas inte få vad som med vanligt språkbruk betecknas som nytta. Enligt motiven åsyftas en vidare krets, däribland sådana som svarar för huvuddelen av kostnaderna. Härigenom får bestämmelsen en innebörd som enligt vattenöverdomstolens mening kan få betänkliga konsekvenser. Det är inte rimligt att de som förorenar mest och därför skall svara för huvuddelen av kostnaderna skall kunna stoppa en angelägen förbundsbyggnad. Kravet på att de skall ha beaktansvärda skäl för sin inställning är knappast tillfyllest, i synnerhet inte som därigenom rent företagsekonomiska synpunkter kan få alltför stor betydelse. *Vattenöverdomstolen* föreslår att den nu diskuterade bestämmelsen slopas eller att opinionsvillkoret liksom i fastighetsbildningslagen förses med ett undantag att det kan sättas ur spel om behovet av förbundet är synnerligen angeläget.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att det saknas anledning att bilda vattenförbund om erforderliga åtgärder kan utföras av exempelvis kommunala huvudmän. *Kommunförbundet* konstaterar att det av förslaget följer att särskild hänsyn i allmänhet får tas till de berörda kommunernas inställning.

5.4 Medlemskretsen

De remissinstanser som yttrar sig i denna del anser i allmänhet att både anslutningsskyldigheten och anslutningsrätten bör utvidgas.

I fråga om anslutningsskyldigheten anser *vattenöverdomstolen* att medlemskretsen bör vidgas genom att kravet på i laga ordning lämnat medgivande slopas. Anslutningstvång bör i stället gälla för alla som be-

driver en verksamhet som i någon omfattning av betydelse inverkar på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet. Utredningens förslag omfattar inte företag och kommuner som släpper ut avloppsvatten eller eljest påverkar vattenbeskaffenheten endast efter anmälan enligt 8—10 §§ miljöskyddskungörelsen (1969:388) eller motsvarande äldre bestämmelser. Vidare faller många anläggningar som uppförts före den 1 juli 1969 (då ML trädde i kraft) och som inte prövats enligt VL utanför. Sådana företag är inte koncessionspliktiga men bland dem finns flera som har svåra föroreningsverkningar. För att lagen skall bli tillräckligt effektiv bör enligt vattenöverdomstolens mening anslutningstvång i princip gälla även för nu berörda kategorier. Ett krav på tillstånd som grund för medlemskap skulle också kunna leda till att inte koncessionspliktiga företagare avhåller sig från att ansöka om prövning för att slippa medlemskap. Vattenöverdomstolen anser vidare att anslutningstvång kan vara motiverat för den som genom gödsling av näraliggande marker tillför ett vattenområde näringsämnen, åtminstone vad gäller större jordbruks- och skogsföretag. Det är också tveksamt om en flottningsförening är skyldig att bli medlem enligt förslaget. Det är att märka att de förorenare av olika slag som inte omfattas av anslutningstvånget inte heller kan vinna frivilligt medlemskap enligt förslaget. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* föreslår att medlemskretsens utökas att omfatta alla huvudmän för sådana inrättningar eller avloppsutsläpp som avses i 2 och 5 §§ miljöskyddskungörelsen. Dessutom bör det finnas möjlighet för länsstyrelsen att i särskilda fall och om speciella skäl föreligger bestämma att även annan skall vara medlem. Enligt *Södertörns tingsrätt* bör slås fast att med — i vart fall större — avloppsutsläpp följer deltagningsskyldighet i vattendragens underhåll. *Lantbruksstyrelsen* framhåller att de intressenter som inverkar på vattenbeskaffenheten utan tillstånd enligt ML f. n. utgör ett inte oväsentligt problem vad gäller nedsmutsningen av vattendragen. *Lantbruksstyrelsen* anser därför att man bör utreda möjligheterna att komma till rätta med dessa olägenheter inom ramen för föreliggande lagförslag eller genom ändring i annan lagstiftning. *Lantbruksnämnden i Stockholms län* framhåller att en inventering år 1973 av avloppsanläggningar inom länet visade att av 677 anläggningar med avloppsutsläpp i Saltsjön eller annat vattendrag endast ett trettital hade koncession. Nämnden anser därför att utsläpp av avlopp bör medföra skyldighet att bli medlem i större utsträckning än vad utredningen föreslagit. *Lantbruksnämnden i Gävleborgs län* anser att alla avloppsutsläpp i princip skall medföra skyldighet att delta i vattenförbund med undantag endast för obetydliga utsläpp. *Länsstyrelsen i Örebro län* anser att större markägare bör vara medlemmar, eftersom gödsling av jordbruks- och skogsmark ger näringstillförsel till vattendragen. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* framhåller att förslaget inte löser problemet med hushållsavlopp från glesbebyggelse, eftersom enskilda fastighetsägare

inte förutsätts bli medlemmar. *Lantbrukshögskolan* ifrågasätter en skärpning så att alla som utövar påtaglig inverkan på vattendraget skall vara skyldiga att bli medlemmar. Enligt *lantmäteristyrelsen* är frågan om avgränsning av medlemskretsen uppenbarligen av central betydelse. Det torde bl. a. ur förvaltningssynpunkt inte kunna komma i fråga att låta alla som påverkar eller eljest har intresse i ett vattendrag ingå som medlemmar. Styrelsen anser det emellertid vara av vikt att de intressen, såväl enskilda som allmänna, som därmed inte blir representerade ändå blir beaktade. Denna fråga och dess samband med avgränsningen av medlemskretsen bör enligt *lantmäteristyrelsens* mening studeras ytterligare. *Svenska naturskyddsföreningen* anser det felaktigt att ha vissa tillstånd som grund för medlemskap. Även den som bara har intresse i saken bör vara med och kan på den vägen väckas till att vara solidarisk med samhällsintressena och att samarbeta positivt.

Enligt utredningens förslag gäller anslutningstvång för torrlägningsföretag enligt 7 kap. VL. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* framhåller att det finns mer än 2 200 sådana företag inom länet. Det är därför enligt länsstyrelsens mening önskvärt med en närmare avgränsning av vilka torrlägningsföretag som bör ingå i vattenförbund.

Frågan om vad medlemskap i ett vattenförbund kan innebära i vad avser rättskraften hos meddelade tillstånd behandlas av VASO. Prövningen enligt VL har mynnat ut i en fråga allmän och enskild synpunkt ändamålsenlig hushållning med vattnet. I princip kvarstår därefter under den tid inom vilken tillståndet äger rättskraft inte någon brist att fylla för tillgodoseende av sådana intressen. VASO kan därför inte dela vattenlagsutredningens uttalande att anslutningsskyldigheten skall kunna motiveras med att tillståndshavaren bär ett latent ansvar för miljöskyddet, i vart fall inte om han skall vara underkastad förbundets beslut om åtgärd som strider mot hans intresse att bibehålla sitt tillstånd orubbat under dess giltighetstid. Enligt VASO fordras förtydliganden i lagtexten som visar att förbundets verksamhet inte får förnärma medlems rättigheter. I fråga om förutsättningarna för medlemskap anser VASO att endast tillstånd som ändrar förutsättningarna för vattenvården motiverar medlemskap. Härigenom kan beaktas att en tillståndshavare inte alls eller i mycket ringa mån inverkar på vattenförhållandena i det avseende som förbundets verksamhet tar sikte på, även om han i och för sig står för stora hydrologiska förändringar beträffande vattenstånd eller vattenföring. *Växjö tingsrätt* förutsätter att den föreslagna lagen inte kommer att utnyttjas som ett instrument för att utsätta exempelvis den som efter vederbörligt tillstånd släpper ut avloppsvatten för längre gående krav än som följer av tillståndet och därtill anknytande bestämmelser.

Om någon motsätter sig medlemskap och har särskilda skäl för det sätts enligt utredningens förslag anslutningstvånget ur spel, förutsatt att

förbundets verksamhet inte avsevärt försvåras genom det. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* ifrågasätter starkt lämpligheten av att i sådan utsträckning medge befrielse från medlemskap. *Länsstyrelsen i Örebro län* anser att förslaget behöver förtydligas och dessutom skärpas så att någon får stå utanför förbundet först om han åsamkas betydande olägenhet. Även *lantbruksstyrelsen* anser att förslaget behöver förtydligas. Det är enligt styrelsen önskvärt att i lagtexten anges konkreta exempel på situationer som skall beaktas vid denna avvägning. Enligt *lantbruksnämnden i Örebro län* medger förslaget en alltför vid rätt att slippa medlemskap. Vad som kan anses vara särskilt skäl måste enligt nämnden preciseras i anvisningar. *LRF* samt *lantbruksnämnderna i Stockholms och Skaraborgs län* anser att tvångsmomentet behöver skärpas. *Lantbruksnämnden i Norrbottens län* föreslår att frivilligheten begränsas för vissa kategorier, exempelvis avloppsvattenintressena, så att dessa alltid skall ingå i förbundet. Även *Hjälmarens och Kvismarens sjösänkingsbolag* samt *Kvismaredalens vattenavledningsföretag år 1967* uttalar sig för viss skärpning av bestämmelserna.

Ett ytterligare undantag från anslutningstvånget föreslås av *Svenska kraftverksföreningen*. Enligt föreningen kan det ofta hända att förbundets verksamhet är riktat just mot en tillståndshavare och det är då inte rimligt att tillståndshavaren skall tvingas in i förbundet som medlem.

Utredningen föreslår att kommun skall ha rätt att bli medlem även om kommunen inte är tillståndshavare. *Lantbruksstyrelsen* anser att det finns starka skäl att låta kommunen omfattas av anslutningstvånget. Om inte berörda kommuner söker medlemskap blir vattenförbundet annars en angelägenhet endast för vederbörande tillståndshavare. Kommunens medlemskap utgör en säkrare garanti för att det allmänna intresset får vara med och främja hushållningen med vattnet. *Fyra lantbruksnämnder* samt *Kvismaredalens vattenavledningsföretag år 1967* uttalar sig också för att kommunen alltid bör vara medlem. *Länsstyrelsen i Örebro län* framhåller att kommun normalt blir medlem redan på grund av utsläpp av avloppsvatten. Om kommun går in som frivillig medlem kan alltså dubbelt medlemskap tänkas uppstå. Konsekvenserna härav bör beaktas.

Utredningen föreslår anslutningsrätt förutom för kommun för fiskevårdsområde och samfällighetsförening för samfällt fiske. *Vattenöverdomstolen* ifrågasätter om inte kretsen av anslutningsberättigade blivit väl snäv. Vissa begränsningar bör visserligen upprätthållas för att inte medlemskretsen skall svälla ut alltför mycket till förfång för verksamheten. Enligt vattenöverdomstolens mening bör det emellertid vara möjligt att utan större svårighet finna en lämplig medelväg. *Växjö tingsrätt* anser att den som bedriver verksamhet efter anmälan enligt miljöskyddskungörelsen bör ha möjlighet att bli medlem. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* framför motsvarande synpunkt och föreslår frivilligt

medlemskap även för exempelvis lokal miljövårdsorganisation. Nämnden anser att det bör kunna överlämnas till förbunden själva att bestämman i vad mån frivilligt medlemskap skall beviljas andra än de av utredningen föreslagna rättssubjekten. Härigenom skulle ombildning av de frivilliga förbunden underlättas. I dessa förekommer nämligen medlemskap också för enskilda personer och ideella föreningar. *Lantbruksstyrelsen* finner utredningens förslag mycket tillfredsställande ur fiskevårdssynpunkt men ifrågasätter — i likhet med *lantbruksnämnden i Kalmar län* — om inte någon organisation som har havsfiske som näringsgren bör ges anslutningsrätt. Det är en ovillkorlig förutsättning för yrkesfisket i bl. a. Östersjön och Bottenhavet att reproduktionsområdena inte skadas. *Lantbruksstyrelsen* ifrågasätter vidare en bestämmelse om anslutningsrätt för ytterligare kategorier än de uppräknade, om särskilda skäl kan åberopas för ett medlemskap. *Lantbruksnämnden i Kalmar län* förordar anslutningsrätt för länsförbund av LRF. *Länsstyrelsen i Kalmar län* anser att rätten till frivillig anslutning bör utvidgas till fler intressenter, under förutsättning att vederbörande har sådan intressenknytning till förbundets verksamhet att det är naturligt att de svarar för viss del av kostnaderna. Berörda länsavdelningar av LRF är med i interimskommittén i Emåns vattendragsförbund. *Länsstyrelsen* anser att medlemmarna på grundval av särskilda bestämmelser i stadgarna bör få besluta om inval av ytterligare kategorier av medlemmar. *Lantbrukarnas provinsförbund i Skåne* anser att organisationer bör kunna ingå som ideella (stödjande och opinionsbildande) medlemmar. *Lantbruksnämnden i Örebro län* anser det vara av betydelse att sammanslutning av fiskevattenägare får vara medlemmar. *Kvismaredalens vattenavledningsföretag år 1967* ifrågasätter om inte även fiskevattensägareförening bör få rätt till medlemskap. *Fiskeriintendenten i nedre norra distriktet* frågar om en sockenallmänning kan ha anslutningsrätt och *fiskeristyrelsen* besvarar för sin del frågan jakande. *Fiskeriintendenten* framhåller vidare att de stora fiskeintressen som är knutna till vattnen ovan odlingsgränsen bör vara representerade men anser att gällande lagstiftning inte gör det lämpligt att låta samebyar eller annan representant för vattnen ingå i förbunden. *Fiskeriintendenten i nedre södra distriktet* understryker att fiskerättsägarna ofta är de skadelidande men att det ändå föreligger en naturlig intressegemenskap i fråga om hushållningen med vattentillgångarna. *Lantmäteristyrelsen* framhåller att betänkandet inte innehåller någon närmare redovisning av hur utredningen tänkt sig fördelningen av uppgifter mellan vattenförbundet och sådana fiskesamfälligheter som ingår i förbundet i fråga om åtgärder som rymms inom såväl förbundet som samfällighetens ram. Det kan behövas särskilda bestämmelser för att reglera ansvarsfördelningen.

Frågan om medlemskap för väghållare tas upp särskilt av några remissinstanser. Det är härvid inte fråga om medlemskap på grund av

byggande i vatten, exempelvis av en bro. *Lantbruksnämnden i Malmöhus län* framhåller motorvägarnas inverkan på vattenföringen i berörda vattendrag. Dessutom är det vatten som avrinner från vägar tämligen förorenat. Lantbruksnämnden föreslår därför frivilligt medlemskap för vägförvaltningen. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* framhåller att dräneringsvatten från vägar, speciellt motorvägar, har menlig inverkan på vattendragen och ifrågasätter därför om inte väghållare bör vara skyldig att gå in som medlem om det är av betydelse för förbundets verksamhet. Enligt *lantbruksstyrelsen* leder ett ökat antal trafikleder i vårt land i vissa fall till att allt större mängder dagvatten leds direkt ner i vattendragen och påverkar vattnet. Lantbruksstyrelsen föreslår därför frivilligt medlemskap för vägförvaltningen och anser att tvångsanslutning kan förordas i vissa fall.

I samband med medlemskretsen tar några remissinstanser upp frågor som hänger samman med vattenbehov för bevattning. *Lantbrukshögskolan* framhåller att vattenuttag för bevattning i VL behandlas som byggande i vatten och anser det därför logiskt att bevattningsintresset i förekommande fall bör vara representerat genom att markägare med sådant intresse går in som medlem. *Lantbruksnämnden i Kalmar län* anser att anslutningsrätt för företag eller sammanslutningar av företag för bevattning bör utredas ytterligare. Enligt lantbruksnämnden är det viktigt att bevattningsintresset genom medlemskap får inflytande på tillgången på vatten för bevattning och på vattnets kvalitet. Enligt *lantbruksnämnden i Skaraborgs län* bör anslutningsrätten omfatta även sammanslutning av bevattningsintressenter. *Lantbruksnämnden i Malmöhus län* anser att enskilda fastighetsägare bör kunna anslutas som medlemmar om särskilda skäl föreligger och framhåller härvid främst vattenuttag för bevattningsändamål på en fastighet. Enligt *lantbruksnämnden i Älvsborgs län* bör enskilda fastighetsägare med bevattnings- eller fiskeintressen kunna beredas möjlighet till medlemskap. *Södertörns tingsrätt* framhåller att det på senare tid förekommit flera vattenmål om tillstånd till vattenbortledning för jordbruksbevattning. Erforderlig samverkan bl. a. för fördelning av vattnet kan stundom åstadkommas på frivillig väg. Ofta fordras dock fastare former. Det bör enligt tingsrätten därför övervägas om behov föreligger av särskilda bestämmelser härom i VL. Tingsrätten anser att tillstånd till vattenbortledning kan behöva tidsbegränsas för att möjliggöra anpassning till ändrade behov.

Utredningen anser inte att det är påkallat att koppla ihop medlemskap med äganderätt till fastighet. *Länsstyrelsen i Örebro län* kritiserar denna inställning och anser att det bör övervägas att anknyta medlemskapet till viss fastighet.

Utredningen diskuterar vid vilken tidpunkt anslutningstvånget bör få göras gällande. *Skånes handelskammare* anser att utredningens inställning är mindre välmotiverad och inte står i överensstämmelse med ut-

talanden om att det är angeläget att undvika påtvingad samverkan. I motsats till utredningen anser handelskammaren att ett förbunds verksamhet främjas bäst om det endast har medlemmar som har ett påtagligt och aktuellt intresse av att vara med. Handelskammaren förordar alltså att man utgår från aktuella verksamhetsgrenar och att anslutnings tvånget endast får göras gällande mot intressenter vars ingrepp i vattenområdet har ett naturligt samband med den aktuella verksamheten. De vars medverkan kan bli aktuell på längre sikt bör givetvis ha rätt att frivilligt ansluta sig.

5.5 Finansiering och kostnadsfördelning

Behovet av statsbidrag understryks uttryckligen av *länsstyrelserna i Kalmar, Malmöhus, Hallands och Gävleborgs län, lantbruksnämnderna i Gävleborgs och Värmlands län, Falkenbergs kommun, Nordvästra Skånes kommunalförbund, Skövdegruppen, Kävlingeåns vattenvårdsförbund, Nissans vattenvårdsförbund och Hjälmarens vattenvårdsförbund*. Några av dessa remissinstanser anser att statsbidragsfrågan måste lösas redan i samband med lagstiftningsfrågan genom att anvisningar utarbetas för bidragsgivningen. Länsstyrelsen i Gävleborgs län och Skövdegruppen fäster särskild vikt vid att statsbidrag bör kunna utgå även till frivilliga sammanslutningar.

Utredningens förslag till förbundsavgift kritiserar av tre lantbruksnämnder. *Lantbruksnämnden i Kronobergs län* befarar att förbundsavgiften ibland kan komma att uppgå till betydande belopp och anser det därför befogat att kapitalstarka medlemmar, som kommuner och industrier, betalar en större förbundsavgift än exempelvis torrlägningsföretag och fiskesammanslutningar. *Lantbruksnämnden i Uppsala län* förordar att allmänna omkostnader fördelas efter samma grunder som övriga kostnader. *Lantbruksnämnden i Gävleborgs län* ifrågasätter om förvaltningskostnaderna bör fördelas med lika belopp på alla medlemmar, eftersom medlemmarnas intresse i ett förbund kan vara av väsentligt olika storlek. *Svenska naturskyddsföreningen* anser att de allmänna förvaltningskostnaderna i största möjliga utsträckning bör åvila kommunerna. Enligt föreningen måste man i praktiken antagligen i väsentlig mån lita till att staten bidrar till kostnaderna för att verksamheten skall komma igång.

Utredningens förslag i fråga om andelstal godtas visserligen allmänt av remissinstanserna men flera av dessa understryker behovet av ytterligare uttalanden och av tillämpningsföreskrifter för att ett riktigt och rättvist resultat skall kunna erhållas i denna komplicerade fråga. *Skövdegruppen* delar åsikten att det är svårt att åstadkomma en rättvis och lätt accepterad form av kostnadsfördelning. Skövdegruppen kämpar själv med problemet och anser det viktigt att ytterligare försök görs att

få fram mera preciserade anvisningar. Det kan enligt Skövdegruppen i själva verket ifrågasättas om ett vattenförbund kan fungera effektivt utan en rationell lösning av problematiken kring kostnadsfördelningen. *Södertörns tingsrätt* framhåller att samhället bör bidra till kostnaderna för underhållsarbeten som medför nytta för rent allmänna intressen, exempelvis bad och naturvård. Det behöver närmare utredas i vilka former detta bör ske — delaktighet i företaget eller kostnadsbidrag. Bl. a. vid sjörcstauring är vanligen stat eller kommun initiativtagare. Torrlägnings- och avloppsintressenas kostnadsansvar i sådana fall behöver penetreras. Fördelningen av kostnadsansvaret kan vara komplicerad. I lagen måste därför ges allmänna riktlinjer. En möjlighet att lösa problemet med närsalter från jord- och skogsbrukets gödselmedel är enligt tingsrätten att belägga handelsgödselmedel med en särskild avgift som sedan används för vattendragens underhåll. Enligt *lantmäteristyrelsen* bör lagen mot bakgrund av rådande rättsläge utformas så att den ger ett klart stöd för en rimligare kostnadsfördelning mellan torrlägningsintresset och avloppsintresset. *Östergötlands läns hushållningssällskap* håller inte för uteslutet att betydande svårigheter kan uppstå vid bestämmande av andelstalen. Detta torde alldeles särskilt bli fallet vid avgränsningen mellan å ena sidan jord- och skogsbruket samt å andra sidan industrier och kommuner. Någon mera exakt värdemätare på jord- och skogsbrukets andel i vattendragens igenväxning finns enligt hushållningssällskapet inte och det kan ifrågasättas om det överhuvudtaget är möjligt att få fram en sådan. Om ett vattendrag redan är helt eller delvis förstört när ett vattenförbund bildas är det enligt hushållningssällskapets mening inte rimligt att markägaren ges ett andelstal som svarar mot hans framtida nytta av regenereringskostnaderna. Läget måste först nollställas genom att vattendraget återges sin ursprungliga karaktär på bekostnad av dem som förorsakat försämringen. Först därefter skall markägaren svara för sin andel i det framtida underhållet. Markägaren skall alltså i princip vara berättigad till ersättning för att ett honom tillhörigt vattendrag försämrats eller förstörts utan hans egen förskyllan. *Lantbrukshögskolan* framhåller att det finns vissa sträckor i ett vattendrag som inte ingår i något torrlägningsföretag därför att omgivande mark är relativt högt belägen. Även sådana sträckor behöver rensas för att vattendraget i sin helhet skall fungera. Det är enligt lantbrukshögskolan oklart hur utredningen anser att kostnaden härför skall bestridas. *Lantbruksnämnden i Gotlands län* framhåller att avloppsutsläpp från enskilda fastigheter belastar vattenförbundens kostnader och undrar om det är tänkt att kommunen skall ta denna andel som sin eller inte. *VASO* framhåller att ett vattenförbunds åtgärder kan ingripa i ett meddelat tillstånd. I så fall bör tillståndshavaren inte vara delaktig och påföras andelstal med avseende på dessa åtgärder. Enligt *VASO* bör det alltså klart uttalas att ett på grundval av rättskraftigt tillstånd negativt

intresse av en verksamhet skall beaktas vid bestämmande av andelstal. Vidare bör bestämmelserna om andelstal modifieras så att inte inverkan i och för sig på vattenförhållandena bestämmer andelstalet utan endast sådan inverkan i den mån den har inflytande på förbundets verksamhet. *Svenska Kraftverksföreningen* framhåller att förslaget möjligen skulle kunna befaras medföra att en innehavare av tillstånd till kraftverk eller reglering skulle bli skyldig att betala den väsentliga delen av kostnaderna för en aktion som är riktad mot honom själv. Inverkan på vattenförhållandena bör därför inte vara en avgörande faktor vid kostnadsfördelningen. Det är enligt föreningen lämpligare att fördela kostnaderna endast efter nytta och intresse av förbundets uppgift.

Utredningen föreslår viss möjlighet till jämkning av andelstalen. *Skånes handelskammare* ansluter sig helt till de synpunkter som utredningen anför till stöd för förslaget. Enligt handelskammarens mening talar emellertid dessa synpunkter närmast för att bestämmelsen utformas inte som en jämkningsregel utan som en maximiregel. Denna maximiregel skulle innebära att ingen medlem utan att han samtyckt till det skall kunna drabbas av högre kostnader för viss verksamhet i förbundets regi än vad som motsvarar hans kostnad för egna åtgärder, varigenom han kunnat uppnå samma ändamål. De medlemmar som önskar att förbundet skall ha hand om viss verksamhet trots att den sammanlagda kostnaden därvid blir högre bör också svara för överskjutande kostnad för övriga medlemmar.

5.6 Förbunds bildning, organisation och förvaltning

Utredningens förslag till förfarande vid förbunds bildning utsätts för viss kritik. De kritiska remissinstanserna förordar i stället enbart en vattendomstolsprövning med eller utan föregående förrättningsförfarande. *Länsstyrelsen i Örebro län* instämmer i utredningens uttalande att länsstyrelserna har god överblick över vattenförhållandena i länet. Länsstyrelsen bör därför liksom hittills verka som initiativtagare och medverka vid förbunds bildning. Detta behöver inte innebära att länsstyrelsen också skall vara beslutande myndighet. Om det är länsstyrelsen som skall besluta om exempelvis tvångsanslutning kan det menligt inverka på länsstyrelsens möjligheter att ta initiativ osv. De frågor där tvist kan uppkomma är av sådan karaktär att länsstyrelsen regelmässigt måste anlita sakkunnig. På grund av det anförda anser länsstyrelsen att prövningen av frågan om förbunds bildning bör ankomma på vattendomstol. Ett vattendomstolsförfarande är inte mer tungrovt än ett förfarande vid länsstyrelse. Däremot är den av utredningen föreslagna prövningen hos två instanser onödigt tillkrånglad och kan uppenbarligen medföra egenomliga konsekvenser. Samma fråga kan komma att prövas både hos vattendomstol och länsstyrelse. Länsstyrelsen i Örebro län anser också

att det bör övervägas om inte ett förrättningsförfarande kan byggas upp efter mönster av anläggningslagen. Besvär skulle kunna anföras hos vattendomstol och länsstyrelsen skulle ha besvärsmätt. Alternativt skulle underställning ske till vattendomstolen innan förrättningen avslutades. *Söderörns tingsrätt* anser det nödvändigt att samverkan i vattenförbund utformas vid förrättning av kvalificerad förrättningsman och under full insyn från berörda intressen. Eftersom det är fråga om avvägning mellan olika enskilda och allmänna intressen är det enligt tingsrätten ofrånkomligt att de berörda får tillfälle till överprövning under domstolsmässiga former. Den för sådan prövning erforderliga tekniska sakkunskapen torde för närvarande finnas endast i vattendomstolarna. Det är mindre lämpligt att prövning sker hos länsstyrelserna, som har att som part företräda det allmänna. *Växjö tingsrätt* förordar att man låter vattendomstolarna svara för prövningen, eventuellt efter föregående förrättning. Vattendomstolen med sitt hydrologiskt och inte administrativt avgränsade domsområde har en samlad överblick över det vattensystem som är aktuellt och som ofta sträcker sig över flera län. Vattendomstolen har vidare sin juridiska och tekniska sakkunskap och erfarenhet inriktad på just sådana förhållanden som är aktuella i ett vattenförbund. *Lantmäteristyrelsen* uttalar rent allmänt att åtskilliga frågor skulle få en lämpligare lösning om lagstiftningen utformades i närmare anslutning till anläggningslagen. *Lantbruksnämnden i Gotlands län* anser att det kanske hade varit bäst om utredningen hade föreslagit en fristående förrättningsmannaorganisation som alltså skulle stå helt fri i förhållande till länsstyrelsens naturvårdssektion.

Kammarkollegiet anser att någon berättigad invändning knappast torde kunna framställas mot den föreslagna beslutsordningen vid förbundsbildning (länsstyrelse och regering) men framhåller att de föreslagna villkoren för förbundsbildning i och för sig inrymmer inte oväsentliga moment med starkt rättslig anknytning.

Den av utredningen föreslagna besvärsordningen vid förbundsbildning behandlas av några remissinstanser. *Vattenöverdomstolen* anser att frågan om medlemskap — i synnerhet med den av domstolen föreslagna utvidgningen (se avsnitt 5.4) — har så starka inslag av lämplighets- och ändamålsöverväganden att talan mot länsstyrelsens beslut i sådan fråga bör föras hos regeringen och inte hos kammarrätten. *Kammarrätten i Göteborg* framför motsvarande synpunkt. Enligt kammarrätten hänger frågorna om vattenförbunds bildande, verksamhetsområde och medlemskrets nära samman. Eftersom länsstyrelsen skall avgöra frågorna samtidigt förefaller det orationellt att ha skilda besvärsvägar. Överprövning av tvångsanslutning av kommun bör naturligen ankomma på regeringen. *Lantbruksnämnden i Malmöhus län* ifrågasätter om inte vattendomstolen är bättre rustad än kammarrätten att vara besvärsinstans. Nämnden förklarar sig emellertid inse att man inte bör frångå de gene-

rella fullföljdsregler som gäller för talan mot beslut av länsstyrelse. *Lantbruksnämnden i Skaraborgs län* understryker att mångfalden av alternativa besvärsvägar gör ett svåröverskådligt intryck och anser att en förenkling av besvärreglerna är önskvärd.

I fråga om tidpunkten för angivande av ändamålet med ett vattenförbunds verksamhet framförs några synpunkter. *Lantmäteristyrelsen* anser att i beslut om bildande av vattenförbund bör anges även förbundets ändamål. Även *länsstyrelsen i Örebro län* och *Sveriges advokatsamfund* anser att verksamhetens art bör preciseras redan från början.

Frågor om upplösning av vattenförbund eller avveckling av verksamhetsgren bör enligt *lantmäteristyrelsen* prövas i samma ordning som bildande av vattenförbund med hänsyn till kravet på stadga i förbundens verksamhet och de betydande allmänna intressen som ofta är förknippade med vattendragen. *Lantbruksnämnden i Skaraborgs län* tar upp frågan om skyldighet att kvarstå som medlem och understryker vikten av långsiktig planering och flerårig budgetering. Sådan planering skulle försvåras om medlemskretsen alltför lätt kunde ändras.

Remissinstanserna har åtskilliga synpunkter i fråga om vattenförbundens organisation och förvaltning. *Lantmäteristyrelsen* finner det naturligt att i största möjliga utsträckning bygga på lagen om förvaltning av samfälligheter och tillstyrker utredningens förslag. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* anser att medlemmarnas beslutanderätt begränsats i alltför hög grad och att länsstyrelsens beslutanderätt gjorts alltför omfattande. Enligt nämnden är det onödigt att kräva fullständig enighet mellan medlemmarna i fråga om andelstal för att inte beslutanderätten skall gå över till länsstyrelsen. Särskilt mot bakgrund av vattenförbundens vittgående initiativrätt till olika åtgärder enligt VL är det enligt koncessionsnämnden egendomligt att överlämna praktiskt taget hela beslutanderätten i fråga om finansieringen till länsstyrelsen. Koncessionsnämnden anser att det bör vara tillräckligt med dels en på lämpligt sätt kvalificerad majoritet bland medlemmarna dels möjlighet att klandra förbundsstämmans beslut hos länsstyrelsen eller vattendomstolen. *Skövdegruppen* anser att beslut om kostnadsfördelning bör kunna fattas med enkel majoritet med möjlighet till överklagande. Även upptagande eller avslutande av viss verksamhetsgren bör kunna grundas på enkel majoritet av förbundsstämma. *Lantbruksnämnden i Stockholms län* anser det däremot otillfredsställande att helt hänskjuta frågan om andelstals storlek till medlemmarnas eget avgörande. *Kammarrätten i Göteborg* framhåller att överprövningen av beslut om andelstal i anläggningslagen har anförtrotts fastighetsdomstol. Med tanke på de tekniska problemen vid en andelstalsbestämning och det privaträttsliga inslaget i kostnadsfördelningen inom vattenförbunden föreslår kammarrätten att hithörande frågor prövas av vattendomstol i stället för av kammarrätt. Vattendomstolarna med sina erfarenheter av likartade frågor är enligt kam-

marrättens uppfattning bättre skickade för uppgiften än kammarrätterna. Skulle vad kammarrätten förordar vinna gehör, kan det med fog ifrågasättas om inte även övriga frågor som av utredningen föreslås bli föremål för kammarrätts prövning bör överflyttas på vattendomstol. En minskning av antalet besvärsmyndigheter är en fördel och kammarrätten kan inte se något hinder mot att vattendomstol prövar även frågor om fastställande av vattenförbunds stadgar, förordnande av sammanträdesledare samt bestämmande av arvode till styrelseledamot och syssloman. *Kammarkollegiet* och *länsstyrelsen i Örebro län* framhåller att frågor som sammanhänger med förbundets stadgar kan komma att prövas både av länsstyrelsen i samband med fastställelse och av vattendomstol efter klandertalan. *Lantbruksnämnden i Skaraborgs län* framhåller att besvärreglerna är svårtolkade när det gäller mot vem talan skall föras. I vissa fall är det mot länsstyrelsen och i andra fall mot övriga medlemmar eller själva förbundet. Behovet av normalstadgar för vattenförbund understryks särskilt av *länsstyrelsen i Östergötlands län* och *Skövdegruppen*, som redan har sådana stadgar i funktion för de frivilliga förbunden. *Lantbruksnämnden i Uppsala län* anser att omröstning i ekonomiska frågor regelmässigt bör ske efter andelstal. *Lantbruksnämnden i Malmöhus län* framhåller att det kan uppkomma problem vid beräkning av röstetal för avgörande av fråga som är av ekonomisk betydelse för flera verksamhetsgrenar. Denna fråga bör enligt nämnden kunna regleras genom en bestämmelse i stadgarna om de skilda verksamhetsgrenarnas vikt vid beräkning av röstetal i gemensamma omröstningar.

6 Underhåll av dammar

6.1 Framställning om lagändring

Ägaren av en byggnad i vatten är enligt 2 kap. 33 § VL skyldig att underhålla byggnaden så länge den består. Underhållet skall skötas så att byggnaden inte kan föranleda fara för allmän eller enskild rätt. Om ägaren inte iakttar gällande vattenhushållningsbestämmelser kan han ådraga sig straffansvar (13 kap. 13 § VL) och det finns också möjligheter till handräckning (13 kap. 9 § VL). För försummelse av själva underhållet finns däremot inte något straffansvar och det finns inte heller någon möjlighet till handräckning. Den som har lidit skada genom bristfälligt underhåll eller kan befara att sådan skada skall inträffa är hänvisad till att vid domstol yrka skadestånd eller påkalla föreläggande för den ansvarige att fullgöra det försummade underhållet. Talan skall väckas vid vattendomstol beträffande de för vattenförhållandena viktigaste slagen av byggnader (se 11 kap. 17 § punkt 28 VL).

Enligt 3 kap. 10 § skall byggnad i vatten eller annan anläggning som

gjorts för vattenreglering, där någons rätt kan vara därav beroende, av deltagarna i företaget behöri gen underhållas.

Länsstyrelsen i Värmlands län har mot bakgrund av den översvämningsskatastrof som i juli 1973 inträffade i Näckådalen vid Sysseleback lät tit genomföra en inventering av dammanläggningar i länet för att söka utrona riskerna för nya översvämningsskatastrofer vid andra dammar. Enligt inventeringen är 64 dammar i mycket gott skick, 175 dammar i gott skick och 19 dammar i mindre gott skick. Genom inventeringen har enligt länsstyrelsen uppnåtts att berörda dammägare fått en påminnelse om att besiktning och tillsyn av dammanläggningarna måste ske fortlöpande.

I skrivelse den 9 juni 1975 anför länsstyrelsen att 2 kap. 33 § och 3 kap. 10 § VL inte ger något stöd för länsstyrelsen eller annan myndighet att ingripa vid försummelse av tillsyn och underhåll av dammar. Länsstyrelsen anser detta vara en allvarlig brist och hemställer att regeringen överväger sådan ändring av VL att ansvariga myndigheter erhåller möjlighet att ålägga dammägarna att utföra kontinuerlig besiktning genom sakkunnig personal av dammarna och att utöva tillsyn av dem vid starka flöden.

I justitiedepartementets promemoria påpekas att vattenlagsutredningen, som arbetar med en fullständig översyn av VL, i sitt slutbetänkande kommer att ta upp frågan om underhåll av dammar (jfr LU 1974: 9). Om man vill genomföra provisoriska åtgärder skulle enligt promemorian syftet med länsstyrelsens skrivelse kunna tillgodoses genom att i 2 kap. 33 § VL tas in ett nytt andra stycke av följande lydelse: "Har underhållet försumrats, får länsstyrelsen antingen förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller vid vite tillhålla den försumlige att själv vidtaga rättelse." Förebild till en sådan bestämmelse finns i 2 kap. 65 § andra stycket VL som avser skydd för grundvattentillgång. Enligt promemorian bör en hänvisning till den nya bestämmelsen tas in i 3 kap. 10 § första stycket VL. Talan mot länsstyrelsens beslut skall föras hos kammarrätten.

6.2 Remissyttrandena

De i promemorian föreslagna ändringarna i VL tillstyrks eller lämnas utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Förslaget avstyrks av *Växjö och Vänersborgs tingsrätter*.

De positiva remissinstanserna understryker behovet av lagändringen. Enligt *vattenöverdomstolen* behövs både ett effektivare tillsyns- och kontrollsystem och bättre möjligheter än f. n. att få till stånd rättelse i individuella fall av försummelse. I avbidan på att vattenlagsutredningen utarbetar ett förslag till lösning av dessa frågor förordar vattenöverdomstolen att en provisorisk lösning enligt förslaget genomförs så snart

som möjligt. Vattenöverdomstolen anmärker härvid att 2 kap. 33 § VL avser vattenbyggnader över huvud taget och inte bara dammar. *Vattenlagsutredningen* bekräftar att utredningen i blivande slutbetänkande kommer att ta upp frågan om underhåll, tillsyn och utrivning av vattenbyggnader. Utredningen tillstyrker promemorieförslaget men framhåller att länsstyrelsens önskemål knappast fullt ut tillgodoses. *Svenska kraftverksföreningen* anser att den största risken för olyckor föreligger för det stora antalet smådammar som inte övervakas nöjaktigt. Föreningens medlemmar har däremot sina dammar under fortlöpande och sakkunnig övervakning. *Statens naturvårdsverk* anser att det onekligen föreligger ett behov av tvångssanktion. I avvaktan på att frågan om underhåll av dammar behandlas av vattenlagsutredningen är enligt naturvårdsverkets mening promemorieförslaget ändamålsenligt och väl ägnat att understryka vikten av och skapa garantier för att underhållsskyldigheten fullgörs i den omfattning som erfordras från katastrofsynpunkt. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* framhåller att hos länsstyrelsen nyligen i två fall påkallats åtgärder beträffande dammar som på grund av bristande tillsyn och underhåll ansetts kunna utgöra en fara för omgivningen. Att det saknas regler som ger ansvarig myndighet rätt att förordna om erforderliga åtgärder i dylika fall är enligt länsstyrelsens mening en allvarlig brist. *Södertörns tingsrätt* anser att översvämningsrisken i många fall är så stor att provisorisk lagstiftning är motiverad. De provisoriska tvångs-ingreppen bör dock begränsas till att avse sådana dammar där det bristande underhållet innebär påtaglig risk för skada på person eller egendom av betydande värde. Att meddela provisoriska bestämmelser även i de fall då det försummade underhållet är till olägenhet för endast exempelvis naturvården är däremot enligt tingsrättens mening inte påkallat. *Statens brandnämnd* anser att önskemålen om lagändring är av hög angelägenhetsgrad.

LRF framhåller att det förekommer fall då det troligen inte är möjligt att rikta några åtgärder mot viss dammägare, eftersom det inte kan utrönas vem som bär det reella ansvaret för dammen. Hithörande frågor bör övervägas av vattenlagsutredningen. Även *naturvårdsverket* och *Södertörns tingsrätt* berör problemet med att äganderätten till en damm kan vara oklar.

Svenska kraftverksföreningen framhåller att Sysselebacks-katastrofen, som initierat framställningen om lagändring, främst var orsakad av en mycket exceptionell nederbörd för vilken dammens utskov inte var dimensionerat. Skadan torde ha inträffat även om dammens utskov hade varit helt öppet vid tillfället och orsaken torde få rubriceras som naturkatastrof.

De två remissinstanser som avstyrker förslaget anser att vattenlagsutredningens slutbetänkande bör avvaktas. *Växjö tingsrätt* anger att länsstyrelsen vid akuta katastrofsituationer kan ingripa mot en försumlig

dammägare med stöd av brandlagen (1974: 80). Härtill kommer att länsstyrelsen genom framställning till kammarkollegiet, under förutsättning att försummelsen medför fara för allmän rätt, kan aktualisera en talan vid domstol om förpliktande för den försumlige dammägaren att fullgöra underhållsskyldigheten. Att tillskapa effektiva regler för tillsyn och kontroll av dammar är enligt tingsrättens mening ett besvärligt lagstiftningsarbete, som innefattar en rad problem. Tingsrätten avråder från vidtagande av provisoriska åtgärder. Den föreslagna lagändringen går längre än vad länsstyrelsen i Värmlands län åsyftat. Inte minst det förhållandet att länsstyrelsen skall ha att bevaka jämväl enskild rätt inger betänkligheter. Om länsstyrelsen får befogenhet att ingripa utan domstolsprövning kan nu gällande bevisbörderregel inte rimligen upprätthållas. Enligt tingsrättens mening kan den i promemorian angivna bestämmelsen om skydd för grundvattentillgång (2 kap. 65 § andra stycket VL) inte åberopas som förebild för förslaget. *Vänersborgs tingsrätt* anser det angeläget att en fortlöpande kontroll från säkerhetssynpunkt sker av alla dammar. Hur en sådan kontroll bör utformas bör emellertid enligt tingsrättens mening bli föremål för en allsidig diskussion lämpligen i samband med vattenlagsutredningens slutbetänkande och frågans beskaffenhet är sådan att några provisoriska bestämmelser inte bör meddelas utom måhända i fråga om möjligheterna att ingripa vid eftersatt underhåll. Brister i underhållet torde emellertid endast undantagsvis orsaka eller medverka till dammbrott och då oftast i samband med bristande skötsel. Om provisoriska bestämmelser ändå anses erforderliga bör de inte utformas med 2 kap. 65 § andra stycket VL som förebild. Länsstyrelserna torde inte ha tekniker med erforderlig sakkunskap och kammarrätten kan knappast vara lämplig instans för överprövning. Prövning bör enligt tingsrättens mening fortfarande ske hos vattendomstol. Ett snabbare resultat än f. n. kan nås om vattenrättsdomaren ges rätt att meddela beslut om provisoriska åtgärder.

Kammarkollegiet ger uttryck för tveksamhet till förslaget. Kollegiet anser att det knappast finns något trängande behov av förslaget, eftersom det alltid finns möjlighet till stämningstalan mot dammägaren. I den mån det föreligger ett allmänt intresse kan kollegiet föra sådan talan. Detta utesluter emellertid inte att det kan vara ändamålsenligt att länsstyrelsen får befogenhet att vid uppenbara fall inskrida genom vitesföreläggande. Om man vill öppna möjlighet för det allmänna att själv vidtaga erforderliga arbeten (utan att en katastrofsituation är för handen) kan detta lösas genom en föreskrift i 2 kap. VL som ger det allmänna sådan rätt efter domstolsprövning (jfr 2 kap. 9 § VL).

7 Föredraganden

7.1 Behovet av lagstiftning

Vattenlagsutredningen tillsattes i slutet av år 1968. Dess arbete kan väntas resultera i ett förslag till ny vattenlag och vissa reformer har redan genomförts på grundval av delbetänkanden. Utredningens uppdrag omfattar enligt direktiven bl. a. frågan om lagstiftning om de s. k. vattenvårdsförbunden. Utredningen skulle också överväga vissa vid 1971 års riksdag aktualiserade frågor om vattendragens underhåll. Utredningen har funnit att de berörda frågorna bör kunna lösas inom ramen för en ny lagstiftning om vattenförbund och lägger i ett delbetänkande fram förslag till lag om vattenförbund.

Vattenlagsutredningens förslag har i huvudsak fått ett mycket positivt mottagande vid remissbehandlingen. Förslaget avstyrks dock av fyra remissinstanser, nämligen naturvårdsverket, industriförbundet, Sydvästra Skånes kommunalförbund och Mellanskånes planeringskommitté. Dessa remissinstanser anser att det saknas behov av en lagstiftning om vattenförbund.

Vattenlagen (1918: 523) (VL) och miljöskyddslagen (1969: 387) (ML) innehåller endast i obetydlig omfattning bestämmelser om samverkan mellan olikartade intressen. Sådan samverkan har emellertid kommit till stånd på frivillig väg. Enligt en av naturvårdsverket upprättad förteckning fanns det år 1973 27 s. k. vattendrags- eller vattenvårdsförbund. Vattenvårdsförbunden ägnar sig enligt utredningen i allmänhet huvudsakligen åt recipientkontroll. Medlemmar är vanligen kommuner och större industrier. Vattendragsförbundens verksamhet är ofta helt eller delvis inriktad på vattendragens underhåll. I dessa fall är det torrläggningsföretagen som har slutit sig samman för att själva eller tillsammans med kommuner och industrier få till stånd en lösning av underhållsfrågan.

Enligt utredningen är det främst frågan om underhållet av vattendragen som motiverar en lagstiftning om samverkan mellan alla berörda vattenintressen. Jag vill därför först behandla denna fråga innan jag går in på vad den föreslagna lagstiftningen i övrigt kan ha för ändamål.

Vattendragens underhåll innebär åtgärder för att bevara vattendragens avbördningsförmåga. I ett vattendrag sker erosion och uppgrundning. På grund av den successiva uppgrundningen i vattendragets flackare delar ökar risken för översvämning och försumpning av kringliggande mark. Vass och annan växtlighet hindrar också vattnets framrinning och ger upphov till sediment. Avloppsutsläpp ökar tillförseln av växtnäringsämnen och medför ökad växtlighet och avlagring av sediment från förmultnande växter. Även dräneringsvatten från jord- och skogsbruk kan innehålla växtnäringsämnen och tillföra vattendraget

jordmaterial. Vattendrag med kraftig växtlighet har starkt nedsatt avbördningsförmåga.

Det saknas lagbestämmelser om ansvaret för vattendragens underhåll. Torrläggningsföretagen åläggs dock i förrättningsutlåtandet regelmässigt att vidmakthålla de dimensioner vattendraget får vid genomförandet av vattenavledningen eller invallningen. I den mån det finns ett sådant torrläggningsföretag är det alltså jordbruksintresset som ensamt får bära ansvaret för underhållet. Jordbrukarna har upplevt detta som en påtaglig orättvisa, särskilt i de fall där underhållskostnaderna avsevärt ökas på grund av kommunalt eller industriellt avloppsutsläpp. Överenskommelser har dock i vissa fall nåtts inom ramen för vattendragsförbund eller på annat sätt om en fördelning av underhållskostnaderna mellan torrläggnings- och avloppsintressenter (främst kommunerna). I den mån överenskommelse inte kan nås är torrläggningsintressenterna hänvisade till att föra ersättningstalan mot avloppsintressenterna. Sådant talan kunde tidigare föras hos vattendomstol men skall numera anhängiggöras hos fastighetsdomstol med stöd av skadeståndsreglerna i 30 § ML. Utgången är med hänsyn till bevisvärigheter oviss och risken att få stå för rättegångskostnader verkar också avhållande.

Riksdagen uttalade sig 1971 för en lagändring. Även jag anser att nuvarande rättsläge är otillfredsställande. Det återspeglar en äldre tids syn på jordbruket som ett dominerande intresse och tar inte alls hänsyn till den samhällsutveckling, som skett under 1900-talet. Värdet av underhållsåtgärder ur torrläggningssynpunkt är ofta av helt underordnad betydelse jämfört med vattendragens värde från allmän synpunkt som recipienter och vattentäcker, som rekreationsobjekt eller helt enkelt från allmän naturvårdssynpunkt. Att låta torrläggningsintresset ensamt svara för underhållsarbetena i vattendragen är självfallet högst otillfredsställande från rättvisesynpunkt. Det är emellertid inte bara fråga om en orättvisa gentemot torrläggningsintresset. Bristen på kostnadsfördelning är dessutom oacceptabel från allmän synpunkt. Det har visat sig att jordbruket många gånger inte förmår fullgöra sin underhållsplikt på önskvärt sätt. Allmänna och enskilda intressen blir lidande av att underhållet eftersätts. En förbättring skulle säkert åstadkommas om andra intressenter ålades att dela den börda jordbruksintresset f. n. ensamt bär.

Jag är medveten om att de stora satsningar som under senare år har gjorts i syfte att minska utsläppen i vattendragen medfört att föroreningsituationen förbättrats avsevärt. Denna positiva utveckling kan antas komma att fortsätta. Man kan emellertid inte utgå från att avloppsintresset av den anledningen kan fritas från varje ansvar för vattendragens underhåll. Åtskilliga problem återstår bl. a. beträffande dagvattenutsläpp och bräddning av avloppsvatten och avloppsintressets ansvar för underhållssituationen kvarstår därför inom överskådlig tid.

Jag anser på grund av det anförda att man bör få till stånd en ändring av ansvaret för vattendragens underhåll.

Vattenlagsutredningen har diskuterat ett par alternativ till förslaget om vattenförbund, bl. a. att staten eller kommunerna skulle överta ansvaret för underhållet.

Jag ansluter mig till utredningens bedömning att staten inte bör överta underhållsansvaret.

När det gäller frågan om kommunerna bör överta underhållsansvaret nämner utredningen som en förebild att den kommunala renhållningslagen (1970: 892) ålägger kommunerna ett ansvar för hushållsavfall m. m. Av de fyra remissinstanser som avstyrker utredningens förslag bygger naturvårdsverket och Sydvästra Skånes kommunalförbund i huvudsak sin negativa inställning på att kommunerna bör svara för vattenvården inbegripet underhållet av vattendragen. Kommunförbundet har dock inte uttryckt några önskemål om ett kommunalt ansvar. För egen del vill jag framhålla, att ansvaret för underhållet av vattendragen bör läggas på dem som förorsakar störningar, i första hand då på jordbruks- och skogsbruksintresset samt på ägare av anläggningar från vilka närsalter förs ut i vattendragen med avloppsvattnet. En sådan ordning är enligt min mening att föredra framför att övervältra det ekonomiska ansvaret på kommunerna. Härtill kommer de av utredningen framhållna omständigheterna att den kommunala indelningen i allmänhet inte är avpassad efter vattensystemen i deras helhet och att kommunerna måste fördela kostnaderna mellan berörda intressenter enligt någon sorts avgiftssystem, som säkerligen kan bli svårhanterligt. Jag vill därför inte förorda att kommunerna åläggs att ta ansvaret för vattendragens underhåll.

En till synes naturlig åtgärd skulle vara att ändra de bestämmelser i 7 kap. VL som handlar om s. k. båtnad av torrläggning så att ett vattenavlednings- eller invallningsföretag skulle bli en gemensam angelägenhet för torrläggningsintressenterna och för de intressenter som använder vattenområdet som recipient eller vattentäkt, ev. också för någon statlig myndighet som företrädare för det till vattenområdet knutna naturvårdsintresset. Det är enligt min mening emellertid tveksamt om det skulle vara ändamålsenligt att tvinga in alla dessa intressen i en samverkan inom ramen för ett torrläggningsföretag. Bl. a. skulle nog själva torrläggningsintresset bli lidande vid en sådan samverkan. En sådan reform skulle också bli av betydelse främst för de sannolikt fåtaliga torrläggningsföretag som kommer till stånd efter en ny lags ikraftträdande. Reformens genomslagsförmåga skulle däremot bli dålig när det gäller redan existerande företag. Jag anser alltså, i likhet med utredningen, att en annan lösning av lagstiftningsfrågan bör övervägas.

Den av utredningen föreslagna lagstiftningen om vattenförbund utgör en i och för sig naturlig lösning av underhållsfrågan, eftersom de över-

enskommelser som träffats i stor utsträckning fått formen av förbunds- bildning. Det är enligt min mening en riktig tanke att med utgångspunkt i de överenskommelser som har träffats om frivilliga sammanslutningar utarbeta en särskild lagstiftning som ger möjlighet till samverkan mellan alla berörda vattenintressen i sammanslutningar med fastare former än de nuvarande. En lagstiftning om vattenförbund innebär inte bara att den nuvarande orättvisa och olämpliga ansvarsfördelningen kan upphävas utan också att alla berörda intressen ges möjlighet till positiv samverkan för att underhålla vattendragen.

Industriförbundet anser att förbunden bör vara av frivillig karaktär och att någon lagstiftning därför inte behövs. Jag kan inte dela denna uppfattning. Underhållsfrågorna är alltför viktiga för att helt göras beroende av överenskommelser. Det kan inte vara rimligt att enstaka men betydelsefulla intressenter skall få dra sig undan från samarbete eller helt sabotera detta. En lagstiftning ger enligt min mening de positiva intressenterna i samarbetet behövligt stöd och dessutom får den fortsatta verksamheten erforderlig stadga. En lagstiftning torde också vara nödvändig för att man skall kunna få till stånd en rättvis fördelning av kostnaderna för underhållet. Även om parterna är helt överens så kan en lagstiftning om vattenförbund erbjuda en lämplig form för samverkan.

Jag anser på grund av det anförda att lagstiftning om vattenförbund utgör en ändamålsenlig lösning av underhållsfrågan. Underhållsfrågan är enligt min mening i och för sig så betydelsefull att den ensam kan motivera lagstiftning. Lagstiftningen bör emellertid utformas så att den tillgodoser även andra angelägna uppgifter.

En uppgift som ligger nära underhållet är restaurering av sjöar och vattendrag som har utsatts för kraftig förorening. Det är inte bara fråga om en rent allmänt dålig vattenbeskaffenhet som kan förbättras exempelvis genom syretillförsel. På flera håll finns s. k. fiberbankar som innehåller giftigt avfall. Regeringen har nyligen bemyndigat chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga (Jo 1976: 06) med uppgift att göra en översyn av miljöskyddslagstiftningen. Enligt direktiven bör de sakkunniga pröva behovet av regler om skyldighet för den som utövar eller har utövat miljöfarlig verksamhet att svara för återställande av skadade vattenområden. I övrigt är det enligt min mening lämpligt att de som svarar för underhållet också tar ansvaret för återställningsåtgärder. Med återställningsåtgärder avses inte att man försöker återställa ett förlorat ursprungligt tillstånd utan att man försöker förbättra kvalitén på ett vattenområde som har varit utsatt för kraftig förorening. Det torde ofta vara fråga om kostsamma åtgärder som lättare kommer till stånd i samverkan mellan berörda intressen. Åtgärderna kan då också ges en utformning som tillgodoser inte bara det allmänna miljövärdets intresset utan även mer speciella intressen, exempelvis fiskeintresset. Ett

vattenförbund torde i förekommande fall kunna vara lämpligt som mottagare av statsbidrag för vattenvårdande insatser av ifrågavarande slag.

En annan uppgift för ett vattenförbund kan vara att genom vattenreglering få till stånd en sådan ändrad vattenföring som tillgodoser det allmänna miljövårdsintresset. I vissa fall är det naturligtvis så att det råder allmän enighet om det önskvärda i en ändring av vattenföringen och då kan det vara lämpligt att samarbetet sker inom ramen för ett vattenförbund. I andra fall kan det mycket klart vara så att önskemålen om en ändring av de bestående förhållandena riktar sig mot ett intresse, främst kraftintresset, som med stöd av meddelade tillstånd utövar viss vattenreglering. I dessa fall är det enligt min mening tveksamt om förbundet bör ställa sig som huvudman för en vattenreglering, om det samarbete som i övrigt förekommer mellan medlemmarna skulle äventyras. Jag återkommer i det följande (se avsnitt 7.4) till de farhågor som kraftintresset vid remissbehandlingen har framfört om att förbunds bildning kan innebära intrång i de tillstånd med stöd av vilka kraftintresset utövar sin verksamhet. Sammanfattningsvis anser jag alltså att vattenförbunden visserligen kan ägna sig åt att försöka få till stånd en ändrad vattenreglering men att viss återhållsamhet bör iakttagas så att inte dessa försök äventyrar det samarbete som förekommer i övrigt. Jag kommer att i specialmotiveringen (avsnitt 9.2) utförligt behandla frågan om hur en ansökan av vattenförbundet om ändrad vattenreglering förhåller sig till redan meddelade tillstånd.

Ytterligare en uppgift för ett vattenförbund kan slutligen vara recipientkontroll. De nu existerande frivilliga vattenvårdsförbunden har som viktigaste uppgift att svara för kontroll och undersökningar av vattenområdets föroreningsgrad. Naturvårdsverket och länsstyrelserna är tillsynsmyndigheter enligt ML och deras resurser för denna verksamhet förstärks fortlöpande. År 1973 genomfördes vissa ändringar av tillsynsbestämmelserna i ML som innebar bl. a. att tillsynsmyndigheten fick rätt att utse experter med uppdrag att på företagets bekostnad utföra undersökningar av företagets miljöfarliga verksamhet och dess verkningar. Även hälsovårdsnämnderna har viktiga uppgifter i detta avseende. Enligt min mening finns det alltså inte något behov av att anförtro vattenförbunden några tillsynsuppgifter. Däremot anser jag det lämpligt att den provtagning m. m. som ger tillsynsmyndigheterna underlag för deras verksamhet samordnas inom ramen för vattenförbund. Vikten av samordnad recipientkontroll har vid remissbehandlingen särskilt understrukits av länsstyrelsen i Gävleborgs län. Bl. a. får länsstyrelserna enhetliga och jämförbara undersökningsresultat. För dem som i samband med ett tillstånd enligt ML är skyldiga att genomföra vissa kontrollprogram kan det vara en ekonomisk vinning att föreskriva undersökningar utförs av ett vattenförbund. Länsstyrelserna kan med stöd av de år 1973 ändrade tillsynsbestämmelserna föreskriva att undersök-

ningar skall utföras av ett vattenförbund på den förorenandes bekostnad (43 § andra stycket andra punkten ML).

Jag anser alltså i likhet med utredningen att ett vattenförbund bör kunna ägna sig åt underhålls- och återställningsåtgärder samt vattenreglering och recipientkontroll. Utredningen använder sig av uttrycket ändamålsenlig vattenhushållning för att ange syftet med förbundens verksamhet. Detta uttryck täcker visserligen vad som avses, nämligen att förbundens verksamhet skall syfta till att vattentillgångarna tas till vara och utnyttjas på ett rationellt sätt. Det av utredningen använda uttrycksättet stämmer emellertid inte med VL:s terminologi, där uttrycket avser bestämmelser om hur vattenreglering skall utövas. Flera remissinstanser framför därför kritik på denna punkt och förordar i stället uttrycket "utnyttjande av vattnet" eller "vattenvård". Jag anser det olämpligt att använda det i och för sig adekvata uttrycket vattenhushållning i olika betydelser i två näraliggande lagar. Vattenförbundens uppgifter är alla av vattenvårdande art. Syftet med deras verksamhet är emellertid vidsträcktare, nämligen att genom vattenvård främja att vattnet utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt eller med andra ord att underlätta och förbättra medlemsintressenas möjligheter att utnyttja vattnet. Uttrycket "ändamålsenligt utnyttjande av vattnet" får anses täcka även torrläggningsintresset att hålla undan vattnet så att marken kan utnyttjas bättre.

Jag vill också något gå in på frågan hur ett vattenförbunds verksamhet förhåller sig till den verksamhet som utövas av de olika medlemsintressena. Förbundet skall endast genomföra vattenvårdande åtgärder av den art som jag nyss har angivit. Det skall alltså inte utöva sådan verksamhet som utgör grunden för medlemsintressenas deltagande i förbundet. Förbundsbildningen innebär visserligen att viss avvägning kommer att ske mellan motstridiga intressen men denna avvägning är inte av samma karaktär och ersätter inte den prövning som krävs för tillstånd enligt ML eller VL. Förbundsbildningen ersätter inte heller den samverkan som kan ske inom reglerings- resp. torrläggningsföretag och den prövning som krävs för sådan samverkan.

Vad gäller de olika verksamhetsgrenar som ett vattenförbund kan ägna sig åt gäller särskilt följande. I den mån det finns ett torrläggningsföretag åvilar underhållsansvaret i allmänhet detta. Detta ansvar kvarstår i princip även vid förbundsbildning men det är vattenförbundet som svarar för nödvändiga underhållsåtgärder och fördelar kostnaderna för dessa. Motsvarande gäller i fråga om recipientkontroll där förbundet svarar för undersökningar som medlemsintressena kan ha ålagts att utföra i samband med prövning enligt ML. För vattenreglering krävs att vattenförbundet erhåller tillstånd enligt VL men syftet med vattenregleringen skall vara enbart vattenvårdande. Samverkan för kraftutvinning skall inte ske inom ett vattenförbund. För återställningsåtgärder torde i allmänhet inte krävas något tillstånd enligt VL. I den mån förorenings-

intresset har ålagts att utföra återställningsåtgärder skall vattenförbund inte ägna sig åt dessa.

Vattenförbundens verksamhet avser endast ytvatten och alltså inte grundvatten. Det torde inte finnas behov av att låta vattenförbunden ägna sig även åt vård av grundvatten eller att tillskapa särskilda förbund för grundvattenfrågor.

7.2 Vissa utgångspunkter för en ny lagstiftning

Jag delar utredningens uppfattning att lagstiftningens huvuduppgift bör vara att främja frivillig samverkan. Som utredningen har framhållit kan dock inte bestämmelser om tvångsanslutning undvaras. När det gäller att finna en förebild för den nya lagen, som bör benämnas lag om vattenförbund, är främst anläggningslagen (1973: 1149) och lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter av intresse. Enligt min mening bör lagen om vattenförbund nära anknytas till dessa lagar. Jag kommer senare att med anläggningslagen som utgångspunkt ta ställning till hur den nya lagen bör utformas i vad avser villkor för förbunds bildning, medlemskrets, kostnadsfördelning och beslutsordning vid förbunds bildning. När det gäller vattenförbundens organisation och förvaltning utgör lagen om förvaltning av samfälligheter en lika självklar utgångspunkt. Vid utarbetandet av den nya lagstiftningen är det enligt min mening också viktigt att ta till vara de erfarenheter som har gjorts av de frivilliga sammanslutningarna.

I samband med att jag behandlade frågan om behovet av förbunds bildning för recipientkontroll (se avsnitt 7.1) uttalade jag att vattenförbunden inte bör anförtros några tillsynsuppgifter. Det gäller enligt min mening rent allmänt att vattenförbunden inte bör överta några av de beslutsfunktioner som ankommer på statliga och kommunala myndigheter. Dessa myndigheter bör däremot kunna låta vattenförbunden svara för arbetsuppgifter som annars skulle ankomma på enskilda intressenter. Det bästa exemplet på det är just recipientkontroll. Det är enligt min mening viktigt att vattenförbundens verksamhet planeras och bedrivs i nära samarbete med de miljövärdande myndigheterna och att verksamheten stämmer överens med intentionerna i den statliga och kommunala planeringen. Eftersom förbundens verksamhet skall präglas av ett betydande mått av allmännyttan bör vidare göras ändringar i VL för att underlätta genomförandet i förbundens regi av sådana åtgärder som kräver vattenrättslig prövning, främst vattenreglering. Vattenförbunden bör i detta hänseende jämföras med kommunerna och få motsvarande tvångsrätter.

Vattenförbunden bör i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas gemensamma bästa. I verksamheten föreligger emellertid i vissa hänseenden motsättningar mellan de olika medlemsintressena och verksamheten

medför inte heller alltid direkt ekonomisk nytta för alla medlemmar. Inom förbundet måste därför enligt utredningen ske en avvägning mellan medlemmarnas gemensamma intressen och däremot stridande enskilda intressen. Svenska naturskyddsföreningen hävdar i detta sammanhang att det endast är det allmänna miljövårdsintresset som skall vara ledstjärna. Jag kan instämma i detta så till vida att det är det allmänna miljövårdsintresset som ligger till grund för hela lagstiftningen och för den vattenvårdande verksamhet som förbunden skall utöva. I förbundens verksamhet är det emellertid nödvändigt att bygga på medlemmarnas intresse för verksamheten inbegripet deras ansvar för verkningarna exempelvis av avloppsutsläpp. Kommunernas medlemsintresse bygger delvis på deras skyldighet att ta till vara det allmänna miljövårdsintresset. Det är som jag skall närmare utveckla senare (se avsnitt 7.3) inte möjligt att driva verksamheten mot flertalet av medlemmarnas intressen. Liksom fallet är i fråga om samfällighetsförening bör därför vattenförbund i första hand tillgodose medlemmarnas gemensamma bästa men även i skäligen omfattning beakta varje medlems enskilda intressen (se 19 § lagen om förvaltning av samfälligheter).

7.3 Villkor för förbunds bildning

De frivilliga sammanslutningarna har utträttat ett mycket förtjänstfullt arbete och de har delvis inspirerat den nya lagstiftningen. Deras verksamhet regleras emellertid inte i lag och kan därför påverkas endast genom det större eller mindre intresse som stat och kommun visar för deras verksamhet. Nya sammanslutningar kan komma att bildas på frivillighetens grund och utan att de ges den form som den nya lagen anvisar. Lagstiftaren bör inte lägga något hinder i vägen för detta frivilliga arbete. Den nya lagen bör dock kunna erbjuda en lämplig form även för helt frivilligt samarbete. Jag finner det därför naturligt att ny förbunds bildning i möjlig utsträckning sker enligt den nya lagen. I den mån nuvarande sammanslutningar har en inriktning som passar för vattenförbund finner jag det också naturligt att de ombildas till vattenförbund om förutsättningar härför föreligger. Några särskilda bestämmelser om sådan ombildning behövs inte.

När det gäller förutsättningarna för förbunds bildning anser jag i likhet med utredningen att behovet bör vara av viss styrka för att förbunds bildning skall få ske. Även om alla intressenter är ense, bör viss prövning ske av om det är ändamålsenligt med en förbunds bildning. Denna innebär ju vissa tvångsmoment för framtiden. Om full enighet inte råder om förbunds bildning är det ännu viktigare att prövning sker av förbunds bildningens lämplighet. Jag ansluter mig därför till utredningens förslag att vattenförbund får bildas endast när det är av väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt. De vattenvårdande åt-

gårder som förbundet skall ägna sig åt måste alltså gagna allmänna eller enskilda intressen och vidare måste åtgärderna vara av viss omfattning. Det bör också framstå som en fördel att dessa åtgärder utförs i samverkan. I och för sig bör det dock kunna räcka att medlemsintressena anser sig vinna organisatoriska och praktiska fördelar av en samverkan i vattenförbund.

Lämpligheten av en förbunds bildning hänger enligt min mening samman med det större eller mindre intresse som medlemsintressena visar. Det bästa är givetvis om förbunds bildningen kan genomföras i full enighet. Enstaka negativa medlemsintressen kan emellertid inte få förhindra en förbunds bildning. Till frågan i vad mån de kan tillåtas att stå utanför förbundet återkommer jag senare (se avsnitt 7.4). En meningsfull samverkan kräver nog i allmänhet att huvudintressenterna eller flertalet av dem är positivt inställda. Det är annars inte möjligt att få några garantier för att syftet med förbunds bildning verkligen uppnås. Jag ansluter mig alltså till utredningens uppfattning att det bör krävas att förbunds bildningen stöds av en viss opinion bland dem som kan bli medlemmar. Man brukar i dessa sammanhang tala om ett s. k. opinionsvillkor.

Jag förordar på grund av det anförda att vattenförbund inte skall få bildas, om de som kan vara medlemmar mera allmänt motsätter sig förbunds bildning och har beaktansvärda skäl för det (se 7 § anläggningslagen). I anläggningslagen sätts opinionsvillkoret ur spel, om behovet av anläggningen är synnerligen angeläget. Utredningen diskuterar lämpligheten av en motsvarande bestämmelse i lagen om vattenförbund men anser att opinionsvillkoret leder till ett rimligt resultat utan någon särskild undantagsregel. Utredningen åberopar härvid främst att kommunerna har ansvar för de lokala natur- och miljövårdsintressena och att opinionsvillkoret inte bör utgöra något hinder om initiativ till förbunds bildning tas från kommunalt håll. Det är enligt min mening visserligen mycket sannolikt att den kommunala inställningen blir utslagsgivande i fråga om förbunds bildning. Det kan dock uppstå tvekan i exempelvis det fallet att mot kommunerna och torrläggningens intresset står mycket starka föroreningsintressen som inte vill ta sitt ansvar för vattendragets underhåll. I sådana situationer kan det framstå som angeläget att tvinga föroreningsintressena att inom ramen för vattenförbund medverka till vattendragets underhåll. Jag anser det därför motiverat att något stärka de till förbunds bildning positiva intressena. Jag föreslår att opinionsvillkoret skall få sättas ur spel, om behovet av förbunds bildning är synnerligen angeläget från allmän synpunkt. Att sätta opinionsvillkoret ur spel enbart med hänsyn till enskilda intressen bör däremot inte komma i fråga.

Vid tillämpningen av opinionsvillkoret i anläggningslagen skall man främst beakta deras mening som har störst nytta av anläggningen. En motsvarande bestämmelse är enligt min mening motiverad i lagen om

vattenförbund. Förbundet är mest beroende av huvudintressenternas inställning och denna bör därför tillmätas särskild betydelse vid prövningen av om det är lämpligt med förbunds bildning. Kommunernas inställning torde normalt få tillmätas särskild vikt och detta bör gälla antingen de är positiva eller negativa till förbunds bildning. I övrigt får som huvudintressenter anses de som är mest beroende av förbundets verksamhet och som därför skall bära de största kostnaderna.

Sammanfattningsvis anser jag alltså att vattenförbund bör få bildas endast när det är av väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt att de som kan vara medlemmar i förbundet samverkar för att främja utnyttjandet av vattnet inom verksamhetsområdet. Vattenförbund bör inte få bildas om de som kan vara medlemmar i förbundet mera allmänt motsätter sig förbunds bildning och har beaktansvärda skäl för det (det s. k. opinionsvillkoret). Vid denna prövning bör främst deras mening beaktas som är mest beroende av förbundets tillämnade verksamhet. Opinionsvillkoret bör inte gälla, om behovet av förbunds bildning är synnerligen angeläget från allmän synpunkt.

7.4 Medlemskretsen

I fråga om medlemskretsen i ett vattenförbund gäller det att avgöra vilka som i princip skall vara medlemmar och vilka som dessutom kan ges rätt att bli medlemmar. Det är med andra ord fråga om anslutningskyldighet och om anslutningsrätt.

Jag biträder utredningens uppfattning att det bör finnas regler om anslutningsskyldighet. Detta ståndpunktstagande skall ses mot bakgrund av det ansvar för vården av naturresurserna som åvilar den som använder eller tar i anspråk dessa. De som på olika sätt använder ett vattenområde har ett naturligt gemensamt intresse av att området vårdas på ett ändamålsenligt sätt. Vad särskilt gäller dem som genom avloppsutsläpp försämrar vattnets beskaffenhet kan de, som utredningen framhåller, kanske inte sägas ha någon direkt ekonomisk nytta av vattenvårdande åtgärder. Deras ansvar vilar i stället på den allmänt vedertagna principen att den som förorenar ett vattendrag också skall svara för de kostnader som det föranleder. Anslutningsskyldigheten vilar alltså dels på ett ansvar för den allmänna miljövården dels på den nytta som intressenterna i allmänhet kan ha av att samverka om vattenvårdande åtgärder. Från den principiella anslutningsskyldigheten bör undantag kunna göras i enskilda fall.

Kraftintressenterna har utförligt uppehållit sig vid frågan om rättskraften hos ett meddelat tillstånd. Argumenteringen bygger på tanken att ett lagakraftvunnet tillstånd enligt VL uttömmande anger vad som gäller för verksamheten och att tillståndet därför utgör hinder mot ett påtvingat medlemskap i vattenförbund och därmed sammanhängande

förpliktelser. Denna tankegång är enligt min mening inte riktig. En förbunds bildning innebär enligt mitt förslag inte någon ändring i gällande tillstånd eller de villkor som gäller för tillståndet. Det kan inte finnas något som helst hinder att i lag föreskriva en skyldighet för tillståndshavare att bli medlemmar i vattenförbund och att delta i gemensamma vattenvårdande åtgärder. En annan sak är att en tillståndshavare inte bör tvingas att delta i en verksamhet som enbart riktar sig mot honom och hans tillstånd.

En naturlig utgångspunkt när det gäller att bestämma vilka som skall omfattas av anslutningsskyldigheten är, att de som har fått tillstånd enligt VL eller ML att inverka på vattenförhållandena inom ett vattenförbunds verksamhetsområde bör vara medlemmar i förbundet. Det bör framhållas att ett tillstånd enligt ML inte alltid innebär någon inverkan på vattenförhållandena, eftersom ML även omfattar luftföroreningar. Med tillstånd bör i detta sammanhang jämföras sådan dispens från skyldighet att söka tillstånd enligt ML som kan meddelas av naturvårdsverket eller länsstyrelsen.

Utredningen har stannat vid att föreslå en på detta sätt begränsad anslutningsskyldighet men flera remissinstanser uttalar sig för en vidare medlemskrets. Även om jag har förståelse för att det kunde vara praktiskt att alltid kunna anknyta till en i ett tillståndsbeslut exakt angiven och avgränsad verksamhet som grund för medlemskap, anser jag det lämpligt att vidga medlemskretsen utöver vad utredningen har föreslagit. Innan jag går in på metoden för en sådan utvidgning skall jag med ledning av remissinstansernas synpunkter ge exempel på verksamhet som med utredningens förslag inte skulle omfattas av anslutningsskyldigheten.

Det är förhållandevis vanligt att företag och kommuner släpper ut avloppsvatten eller på annat sätt påverkar vattenbeskaffenheten endast efter anmälan enligt 8—10 §§ miljöskyddskungörelsen (1969: 388) eller motsvarande äldre bestämmelser. För avloppsutsläpp från privata hushåll krävs också bara anmälan. Det finns vidare anläggningar med svåra föroreningsverkningar som har uppförts före ML:s tillkomst och som inte prövats enligt VL. Gödsling som förekommer i jord- och skogsbruket kan medföra att angränsande vattenområden tillförs näringsämnen. Större vägar kan inverka på vattenföringen i berörda vattendrag och det vatten som avrinner från vägarna kan vara tämligen förorenat. Tillstånd enligt VL behövs emellertid endast för eventuella broar eller trummor som ingår i vägen. Vattenbortledning för bevattning förekommer i ökande utsträckning och ev. provning enligt VL kompliceras av att det inte finns någon form för samverkan mellan de många små förbrukare som det i allmänhet är fråga om.

Det kan alltså vara av intresse för ett vattenförbund att även den som inverkar på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet utan till-

stånd blir medlem i förbundet. En lämplig avgränsning av anslutningsskyldigheten kan man enligt min mening få genom att kräva att den skall vara medlem vars medlemskap är av särskild betydelse för förbundets verksamhet. Detta innebär dels att vederbörandes verksamhet skall vara av sådan art att den har betydelse för förbundets vattenvårdande uppgifter dels att verksamheten eller dess inverkan på vattenförhållandena skall vara av sådan omfattning att det är motiverat med medlemskap. Det kan givetvis uppkomma gränsfall men jag vill understryka att det i detta sammanhang är förbundets intressen som skall vara utslagsgivande.

Från den principiella anslutningsskyldigheten bör, som jag redan har angivit, kunna göras undantag i enskilda fall. Den som motsätter sig medlemskap bör kunna få stå utanför förbundet om han kan ange något särskilt skäl för sin inställning och förbundets verksamhet inte avsevärt försvåras. Även i detta sammanhang är det alltså i första hand förbundets intressen som är utslagsgivande. Det får anses uteslutet att den som i betydande grad har intressen i vattenområdet och som också kan väntas bidra till förbundets kostnader i betydande mån skulle få slippa medlemskap. En sådan befrielse från medlemskap skulle ju i motsvarande mån försvåra och fördyra de kvarvarande medlemmarnas verksamhet. Om medlemskapet däremot saknar större betydelse för förbundet eller rättare sagt för övriga medlemmar bör det vara förhållandevis lätt att slippa medlemskap. Det bör dock krävas att vederbörande anger skäl för sin inställning och att detta skäl objektivt sett är beaktansvärt. Det bör alltså inte räcka med en vägran att medverka som bara beror på ointresse för vattenvårdande åtgärder. Ett avgörande skäl för att slippa medlemskap är, som jag tidigare har angivit, att förbundets tillämnade verksamhet kan vara riktad just mot vederbörandes tillstånd att utöva exempelvis vattenreglering på visst sätt.

Utredningen har inte alls berört flottningens ställning. Jag anser att om vattenförbund skall bildas i ett vattendrag där allmän flottning pågår så bör flottningsföreningen vara skyldig att träda in som medlem i vattenförbundet.

Ett vattenförbund kan ha olika verksamhetsgrenar och även ha en geografisk uppdelning beträffande viss verksamhet. Detta är givetvis främst betydelsefullt när det gäller kostnadsfördelningen, eftersom medlemmarna kan vara berörda i olika mån av olika åtgärder (se avsnitt 7.5). Problemställningen är emellertid aktuell redan när det gäller anslutningsskyldigheten. För anslutningsskyldighet bör krävas en naturlig anknytning till just den eller de verksamhetsgrenar som förbundet skall utöva. Jag anser i likhet med utredningen att anslutningsskyldigheten redan från början bör få göras gällande mot alla som i princip är skyldiga att ingå i förbundet även om deras medverkan i viss verksamhetsgren kan bli aktuell först på längre sikt.

Det är viktigt att kommunerna engageras i den vattenvård som kan ske inom vattenförbunden. Kommunerna har ett ansvar för den allmänna miljövården och för rekreationsintressena. Det är naturligen ofta så att en kommun bedriver verksamhet som gör att den omfattas av anslutningsskyldigheten. I så fall bör kommunen självfallet vara skyldig att ansluta sig till vattenförbundet i fråga om denna verksamhet. Detta är emellertid inte tillräckligt för att garantera att de kommunala intressena tillgodoses. Jag anser i likhet med utredningen att kommun alltid bör ha rätt att bli medlem och att därigenom stödja och påverka förbundets verksamhet. Däremot bör medlemskap för kommun som inte har sin grund i viss verksamhet inte göras obligatoriskt. Det får ankomma på varje kommun själv att avgöra om den vill utnyttja sin anslutningsrätt eller inte.

Fisket inverkar inte på vattenförhållandena men däremot är vattenvårdande åtgärder och deras utformning av stor betydelse för fisket. Jag anser i likhet med utredningen att anslutningsrätt bör tillerkännas sammanslutningar av fiskerättsägare. Härmed avses främst fiskevårdsområden enligt lagen (1960: 130) om fiskevårdsområden och föreningsförvaltning enligt lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter men även fiskevårdsföreningar och andra sammanslutningar som representerar enskild fiskerätt kan bli aktuella. Avsikten är inte att vattenförbundet skall överta dessa sammanslutningars fiskevårdande verksamhet utan att vattenförbundens åtgärder skall i möjlig mån utföras så att de tillgodoser även fiskets intressen. Det är självklart att samernas fiskevatten i förekommande fall bör vara representerade i vattenförbund och även en sockensamfällighet med fiskerätt kan bli representerad.

Utredningen föreslår anslutningsrätt endast för kommun samt för fiskeintresset. Flera remissinstanser vill att anslutningsrätten skall utvidgas. Jag har i det föregående förordat viss utvidgning av anslutningsskyldigheten och anser att denna utvidgning i allt väsentligt tillgodoser även önskemålen beträffande anslutningsrätt. Alla som inverkar på vattenförhållandena kan enligt mitt förslag under vissa förutsättningar bli medlemmar. Det föreligger enligt min mening inte något behov av anslutningsrätt därutöver. Jag ansluter mig alltså till utredningens ståndpunkt beträffande anslutningsrätt.

Det är lämpligt att redan nu något beröra de frivilliga medlemmarnas ekonomiska ansvar för förbundets verksamhet. Deras kostnadsbidrag måste naturligen bestämmas i enlighet med deras frivilliga åtaganden. Detta hindrar emellertid inte att de bör anses bundna av sitt åtagande för framtiden på samma sätt som övriga medlemmar. Detta är en förutsättning för att förbundets verksamhet skall få erforderlig stadga.

En kommun kan vara anslutningsskyldig på grund av exempelvis kommunalt avloppsutsläpp. Fråga uppkommer då om en sådan kommun kan öka sitt inflytande i förbundet genom att även träda in som fri-

villig medlem, vilket i praktiken innebär att kommunen gör ekonomiska åtaganden utöver vad som följer av avloppsutsläppet. Enligt min mening bör frågan besvaras jakande. Kommunene bör dock endast få ett medlemskap men rösträtten bör i förekommande fall påverkas av det frivilliga åtagandet.

Det är enligt min mening inte möjligt att knyta medlemskapet i vattenförbund till innehavet av viss fastighet. Sådan anknytning finns visserligen i allmänhet för tillstånd enligt VL men saknas, i varje fall formellt, för tillstånd enligt ML. Även utan sådan fastighetsanknytning är det självfallet att beslut som fattas inom ramen för den nya lagstiftningen bör få sakrättslig verkan, dvs. bli bindande inte bara för dem som var medlemmar när beslutet fattades utan även för nya innehavare av anläggningar och tillstånd som har utgjort grund för medlemskap.

7.5 Finansiering och kostnadsfördelning

De nuvarande frivilliga förbundens verksamhet har i viss utsträckning finansierats med statsbidrag och det finns naturligtvis ingen anledning att inte även vattenförbunden skall kunna komma i åtnjutande av statsbidrag. Frågan om statsbidrag får emellertid med hänsyn till behov och lämplighet prövas i varje enskilt fall och jag är inte beredd att rekommendera några allmänna riktlinjer för bidragsgivningen. Det är enligt min mening också alldeles klart att statsbidrag i allmänhet bara kan komma att utgå till en mindre del av förbundens verksamhet. Statsbidrag till någon större del av verksamheten torde endast kunna komma i fråga vid omfattande arbeten för att restaurera svårt förorenade vattenområden. Även frågan om bidrag till de frivilliga förbunden får prövas i varje enskilt fall.

Förbundens verksamhet måste alltså i allt väsentligt grundas på medlemsavgifter. De allmänna administrationskostnaderna bör täckas av avgifter som, lämpligen årligen, tas ut med lika stort belopp av alla medlemmar eller medlemskategorier. Det får ankomma på förbundet självt att bestämma avgiftens storlek och om någon gradering skall göras mellan olika kategorier av medlemmar. Avgiften bör som utredningen föreslår benämnas förbundsavgift. Varje medlem bör endast betala en förbundsavgift även om han har flera anläggningar. Även de frivilliga medlemmarna bör betala förbundsavgift.

Kostnaderna för förbundens verksamhet i övrigt kommer givetvis att variera år från år och denna del av medlemsavgiften måste därför vara rörlig. I liknande sammanhang inom fastighetsrätten brukar kostnaderna fördelas efter andelstal. Så bör ske även beträffande vattenförbunden. När ett vattenförbund bildas bör alltså varje medlem få ett andelstal som bestämmer kostnadsfördelningen mellan medlemmarna. För olika verksamhetsgrenar måste i allmänhet bestämmas olika andelstal och det

kan kanske ibland också vara motiverat att göra en geografisk uppdelning av verksamhetsområdet med olika andelstal för olika delar av verksamhetsområdet.

Som jag redan har antytt (se avsnitt 7.4) måste andelstalen för de frivilliga medlemmarna — kommun och fiskesammanslutning — grundas på dessa medlemmars åtagande. De kan alltså inte tvångsvis åläggas något andelstal och för fiskesammanslutningarnas del är det kanske ofta naturligt att de inte gör något åtagande utöver förbundsavgiften som är obligatorisk för varje medlem. I den mån ett visst andelstal fastställs efter åtagande är det emellertid bindande för framtiden på samma sätt som övriga andelstal.

När det gäller att bestämma andelstal för övriga medlemmar är det inte möjligt att finna någon objektiv norm. Andelstalen måste i stället fastställas efter skälighet. Så sker också enligt anläggningslagen som utgör den självklara förebilden. Enligt 15 § anläggningslagen skall andelstal bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn främst till den nytta fastigheten har av anläggningen. Också i VL är det nyttan ("båtbaden") som är avgörande vid bestämmande av andelstal i reglerings- och torrläggningföretag. För vattenförbundens del är det inte möjligt att låta enbart nyttan bli avgörande för andelstalen, eftersom alla medlemmar inte har någon direkt ekonomisk nytta av verksamheten. Dessa medlemmars anslutningsskyldighet vilar i stället på ett ansvar för den allmänna miljövården till följd av deras eget utnyttjande av naturresurserna genom exempelvis avloppsutsläpp. Det är alltså nödvändigt att föra in även andra moment än nyttan vid fastställande av andelstal i vattenförbund.

En naturlig utgångspunkt för skälighetsprövningen blir den utsträckning i vilken medlemmen genom utsläpp av avloppsvatten, vattenbortledning, torrläggningssåtgärder eller andra anordningar utsätter vattenområdet för störningar som skall motverkas genom förbundets verksamhet. Vid denna prövning måste hänsyn också tas till att verksamheten kan ha positiva effekter. En vattenreglering för kraft- eller vattenförsörjningsändamål kan exempelvis medföra fördelar även från recipientsynpunkt. När andelstal bestäms bör med andra ord de positiva effekterna vägas mot de negativa. En annan omständighet som måste beaktas är att verksamheten i vissa fall också kan medföra ekonomisk nytta för medlem. Ett exempel på detta är ökade möjligheter till vattenbortledning tack vare reglering. Även recipientkontroll genom förbundens försorg synes kunna innebära minskade kostnader för den enskilda medlemmen.

Den avvägning som här måste göras är givetvis förenad med åtskilliga svårigheter. Liksom i annan lagstiftning där motsvarande problem uppkommer är de faktorer som måste beaktas så många och situationen även i övrigt så komplicerad att man svårigen kan utforma en lagregel

som ger tillräcklig vägledning för att uppnå materiell rättvisa och som samtidigt är enkel att tillämpa. Jag anser mig dock i allt väsentligt kunna godtaga utredningens synpunkter om grunderna för andelstalens bestämmande. Den av utredningen härvidlag föreslagna regeln bör ses som en allmänt vägledande formel. Denna formel bör uppfattas sålunda. Om verksamheten huvudsakligen föranletts av att en eller flera medlemmar inverkar eller inverkat på vattenförhållandena, bör andelstalen främst beräknas efter graden av inverkan. Är verksamheten huvudsakligen föranledd av att en eller flera medlemmar har nytta eller intresse av verksamheten, bör beräkningen ske efter graden av vars och ens nytta eller intresse. I det fall att verksamheten föranleds av såväl inverkansfaktorer som intressesynpunkter får det ske en mera allmän avvägning efter skälighetssynpunkter.

En särskilt komplicerande faktor i sammanhanget är att de olika intressen mellan vilka andelstalen skall fördelas inte alltid kan jämföras. Om verksamheten avser exempelvis underhåll av ett vattendrag måste en fördelning i allmänhet ske mellan dels avloppsintresset dels torrläggningensintresset dels de övriga medlemmar som kan vara skyldiga att delta. Också inom andra verksamhetsgrenar kan liknande svårigheter uppstå. Problemen är enligt min mening dock inte större än att de bör kunna övervinnas. De existerande vattendrags- och vattenvårdsförbunden representerar ett stort antal exempel på fall där en tillfredsställande lösning kunnat uppnås.

Rent praktiskt måste vid fastställande av andelstalen först göras en uppskattning av hur andelstalen i stort bör fördelas mellan de olika intressegrupperna. Därefter får en närmare fördelning göras inom dessa grupper. Med tanke på de synnerligen skiftande förhållanden under vilka förbundens verksamhet kommer att bedrivas är det ogörligt att uppställa några mera allmängiltiga normer för jämkning mellan de berörda intressena i olika situationer. En alltför detaljerad reglering är olämplig också av den anledningen att fördelningsfrågorna i praktiken oftast torde få lösas förhandlingsvägen. Avsikten är att vattenförbund i allmänhet inte skall kunna bildas annat än under förutsättning av en positiv inställning hos flertalet intressenter. Enighet kommer alltså i allmänhet att råda om hur verksamheten i stort bör bedrivas. Denna enighet måste med nödvändighet omfatta också finansieringsfrågan. Allmänna grunder för kostnadsfördelningen är i detta läge tillräckliga.

Utredningen har uttalat att om exempelvis en sjörestaurering enbart är till nytta för allmänna intressen så kan några andelstal inte fastställas för denna verksamhetsgren utöver vad kommunen eventuellt kan medge. Jag delar inte denna uppfattning. Alla de som har intresse i vattenområdet genom att de inverkar på vattenförhållandena bör enligt min mening delta även i restaureringsåtgärder. En annan sak är att i den mån någon enskild kan göras ansvarig för vattenområdets beskaffenhet

så bör ekonomiskt ansvar utkrävas av honom antingen genom ersättningstalan eller, om han är medlem i vattenförbund, genom att vederbörande erhåller ett andelstal som i skälig utsträckning motsvarar hans ansvar.

Vissa begränsningar bör gälla i kostnadsansvaret till skydd för de enskilda medlemmarna. En undantagsregel bör alltså införas av innebörd att andelstal skall kunna jämkas om medlem uppenbarligen kan vinna ändamålet med verksamheten genom egen åtgärd till lägre kostnad än som kan väntas belöpa på honom om andelstal bestäms enligt huvudregeln. Det vore naturligtvis orimligt om ett torrlägningsföretag skulle behöva vidkännas större kostnader för underhållsarbeten i ett vattenförbunds regi än om det självt svarat för arbetena. Eftersom denna kostnadsjämförelse skall ske redan vid bestämmande av andelstalen bör undantagsregeln utformas som en jämningsregel och inte som en maximering om högsta tillåtna kostnad.

Uttaxeringen av avgifter i enlighet med de fastställda andelstalen kommer att ombesörjas av vattenförbundet självt.

7.6 Förbunds bildning, organisation och förvaltning

Jag har tidigare i allt väsentligt anslutit mig till utredningens förslag. När det gäller förfarandet vid förbunds bildning är jag emellertid i likhet med flera remissinstanser kritisk mot utredningens förslag. Utredningen har velat tillgodose de i och för sig viktiga önskemålen om både en administrativ och en judiciell prövning. Fråga om bildande av vattenförbund skall enligt förslaget prövas av länsstyrelsen, eventuellt efter utredning av särskild sakkunnig som länsstyrelsen förordnar. Talan mot länsstyrelsens beslut skall föras antingen hos regeringen eller hos kammarrätt och regeringsrätt. Möjlighet föreslås också att föra klandertalan hos vattendomstol mot beslut som fattas sedan förbundet väl har bildats. Den föreslagna ordningen utesluter inte dubbelprövning och är enligt min mening inte ändamålsenlig.

Förrättningsförfarande har visat sig vara mycket ändamålsenligt när det gäller att bilda fastighetsrättsliga och vattenrättsliga samfälligheter. Vid förrättningen kan alla frågor prövas och förfarandet är i hög grad inriktat på att få till stånd överenskommelser. Jag förordar på grund av det anförda att frågor om bildande av vattenförbund prövas vid ett förrättningsförfarande som bör utformas med VL som förebild.

Initiativet till en förrättning kommer vanligtvis att tas av kommun eller av någon intressent som är anslutningsskyldig enligt de av mig tidigare föreslagna reglerna. Ansökan om förrättning bör göras hos länsstyrelsen. Det får sedan ankomma på länsstyrelsen att utse lämplig förrättningsman (jfr 10 kap. 33 § VL).

Som förut framhållits skall vattenförbund bildas bara om det är av

väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt att förbundet kommer till stånd. Om denna förutsättning föreligger torde normalt någon av dem som kan bli medlem i förbundet ta initiativ till förrättning.

Utredningen föreslår emellertid att länsstyrelsen utan ansökan skall få ta upp fråga om bildande av vattenförbund som länsstyrelsen finner vara av betydelse från allmän synpunkt. Enligt min mening är det naturligt att länsstyrelsen tar initiativ till bildande av vattenförbund. Flera av de existerande vattenvårdsförbunden har tillkommit på initiativ av länsstyrelserna. Jag delar utredningens uppfattning att länsstyrelsen självant bör kunna ta upp frågan om bildande av vattenförbund. Länsstyrelsen bör alltså utan ansökan kunna förordna förrättningsman, om länsstyrelsen anser att behovet av förbundsbildning är synnerligen angeläget från allmän synpunkt.

Vid förrättningen bör prövas alla frågor som sammanhänger med förbundsbildningen, alltså verksamhetsområdets avgränsning och verksamhetens inriktning, medlemskretsen och andelstal.

Som jag tidigare har framhållit är förrättningsförfarandet i hög grad inriktat på att få till stånd överenskommelser. Det torde alltså finnas goda förutsättningar för att förrättningsmannen lyckas ena medlemmarna eller i vart fall lägga fram ett förslag med vilket alla kan åtnöjas. Om någon är missnöjd med det slutliga förrättningsutlåtandet kan det emellertid, som utredningen framhåller, finnas behov av både en administrativ och en judiciell prövning. Det är enligt min mening viktigt att detta behov tillgodoses vid utformningen av besvärsordningen.

Åtskilliga frågor rörande vattenförbund kan ha betydande allmänt intresse kanske främst från allmän miljövardssynpunkt. Hit hör främst frågorna om själva förbundsbildningen, om verksamhetsområdets avgränsning och om verksamhetens inriktning. Enligt min mening är det knappast lämpligt att de nu angivna frågorna i händelse av tvist prövas av domstol. Ett vattenförbunds verksamhetsområde som utformas med hänsyn till de hydrologiska förhållandena kan ofta vara beläget i flera län och beröra åtskilliga kommuner. Enligt min mening bör regeringen vid tvist pröva dessa frågor. Regeringen prövar redan tillåtlighetsfrågor enligt VL och ML. Med hänsyn till att betydande allmänna intressen kan vara berörda anser jag vidare att naturvårdsverket och länsstyrelsen alltid bör ha möjlighet att begära att regeringen avgör frågorna om förbundsbildning, om verksamhetsområdets avgränsning och om verksamhetens inriktning.

Vid en förrättning kommer också upp frågor som inte har lika starkt allmänt intresse som de nyss berörda, exempelvis frågor om medlemskap och andelstal. Dessa frågor kan däremot vara av mycket stor betydelse för de enskilda medlemmarna. Enligt fastighetsbildningslagen (1970: 988) och enligt anläggningslagen (1973: 1149) kan besvär mot förrättningsutlåtandet anföras hos fastighetsdomstol. Enligt VL anför

besvär i motsvarande fall hos vattendomstol. Enligt min mening bör de nu angivna frågorna om exempelvis medlemskap i vattenförbund och om andelstal vid tvist kunna prövas av domstol. Härvid är vattendomstol att föredra framför fastighetsdomstol på grund av anknytningen till VL. Vattendomstolarna har också behövlig teknisk sakkunskap.

På grund av det anförda anser jag att besvärsordningen bör utformas på följande sätt. Mot förrättningsutlåtandet bör besvär kunna anföras hos vattendomstol. Om besvären avser själva förbandsbildningen eller verksamhetsområdets avgränsning eller verksamhetens inriktning bör vattendomstolen vara skyldig att med eget yttrande underställa dessa frågor regeringens prövning. Naturvårdsverket och länsstyrelsen bör få besvärsmålet i dessa frågor. En förebild för denna underställningsskyldighet finns i reglerna om regeringens prövning av tillåtligheten av vissa företag enligt VL. När regeringens avgörande föreligger kan vattendomstolen meddela dom i besvärsmålet. Härvid är domstolen givetvis bunden av regeringens avgörande. Domstolen skall då också avgöra de frågor som inte underställts regeringens prövning. För dessa gäller sedan en vanlig fullföljd till vattenöverdomstolen och högsta domstolen.

Ett vattenförbunds verksamhet måste kunna anpassas till ändrade förhållanden. Frågor om upplösning av vattenförbund, upptagande eller avveckling av verksamhetsgren samt om ändring av andelstal bör få prövas vid ny förrättning. Som utredningen föreslår bör emellertid medlemmarna i förbundet tillerkännas viss beslutanderätt under förutsättning att samtliga medlemmar är cnse. Enligt min mening bör överenskommelse mellan samtliga medlemmar ges samma verkan som beslut vid ny förrättning, om överenskommelsen godkänns av förrättningsman som länsstyrelsen förordnar. Jag återkommer till dessa frågor i specialmotiveringen.

Beträffande vattenförbundens organisation och förvaltning utgör lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter en självklar förebild. I huvudsak är det som utredningen har föreslagit tillräckligt med hänvisningar till nämnda lag. Klandertalan bör dock föras hos vattendomstol. Även omröstning bör givetvis ske enligt reglerna i nämnda lag.

7.7 Underhåll av dammar

I juli 1973 inträffade en översvänningskatastrof vid Sysslebäck i Värmland då Näckådammen överspolades och brast. En människa omkom och omfattande materiella skador uppstod. Orsaken torde i detta fall inte ha varit bristande underhåll av dammen. Sysslebäckskatastrofen visar emellertid att dammbrott även i ett litet vattendrag kan medföra omfattande skadeverkningar. Det finns i Sverige ett mycket stort antal mindre dammar och frågan om underhållet av dessa dammar måste enligt min mening ägnas stor uppmärksamhet mot bakgrund av risken för nya dammbrott.

Länsstyrelsen i Värmlands län har hemställt om ändring i VL så att ansvariga myndigheter får möjlighet att ålägga dammägarna att utföra kontinuerlig besiktning genom sakkunnig personal och att utöva tillsyn vid starka flöden.

Vattenlagsutredningen, som arbetar med en fullständig översyn av VL, kan väntas avlämna ett slutbetänkande under år 1977. Utredningen torde när det gäller byggande i vatten bl. a. komma att behandla frågor om granskning av konstruktionen, kontroll av att arbetena utförs på föreskrivet sätt, tillsyn av att meddelade vattenhushållningsbestämmelser iakttas och tillsyn av att underhållet sköts. Utredningen torde också komma att behandla de problem som sammanhänger med att äganderätten till byggnad kan vara oklar och att tillstånd enligt VL i princip gäller för all framtid. Enligt min mening är det emellertid angeläget att nu ta ställning till möjligheten att genomföra provisoriska ändringar i VL i avbidan på att en ny vattenlag kan träda i kraft under början av 1980-talet.

Ägaren av en byggnad i vatten är enligt 2 kap. 33 § VL skyldig att underhålla byggnaden så länge den består. Underhållet skall skötas så att byggnaden inte kan föranleda fara för allmän eller enskild rätt. För försummelse av underhållet finns det inte något straffansvar och det finns inte heller någon möjlighet till handräckning. Den som har lidit skada genom bristfälligt underhåll eller kan befara att sådan skada skall inträffa är hänvisad till att vid domstol yrka skadestånd eller påkalla föreläggande för den ansvarige att fullgöra det försummade underhållet.

I en promemoria som har upprättats inom justitiedepartementet föreslås att länsstyrelsen om underhållet försummas skall få antingen förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller vid vite tillhålla den försumlige att själv vidtaga rättelse. Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av alla remissinstanser utom två. Behovet av lagändringen understryks allmänt av de positiva remissinstanserna. Växjö och Vänersborgs tingsrätter, som avstyrker förslaget, anser i huvudsak att möjligheten till domstolsprövning är tillräcklig och avråder från provisoriska åtgärder i denna komplicerade fråga.

För min del anser jag att problemen är av så allvarlig karaktär att kraven på lagändring inte kan avvisas. Det är enligt min mening lämpligt att länsstyrelsen får möjligheter att agera när underhållet eftersätts så att försummelsen kan föranleda fara för allmän eller enskild rätt. Förslaget understryker att länsstyrelsen har ett ansvar för inventering och kontroll av byggnader i vatten. Möjligheten till domstolsprövning bör givetvis bibehållas men kan reserveras för komplicerade fall. Det är exempelvis nödvändigt med en domstolsprövning om åtgärderna är av sådan beskaffenhet att de kräver tillstånd av vattendomstol.

I enlighet med det anförda föreslår jag att förslaget i justitiedepartementets promemoria genomförs.

8 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om vattenförbund,
2. lag om ändring i vattenlagen (1918: 523),
3. lag om ändring i lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter.

Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 3*.¹

9 Specialmotivering

9.1 Förslaget till lag om vattenförbund

Förslaget är disponerat på följande sätt: Inledande bestämmelser (1 och 2 §§), Medlemskretsen (3 §), Villkor för förbunds bildning (4 och 5 §§), Vattenförbunds verksamhet (6 och 7 §§), Fördelning av kostnader (8 och 9 §§), Påkallande av förrättning (10 och 11 §§), Förrättning (12—24 §§), Domstolsprövning m. m. (25—27 §§), Vattenförbunds organisation m. m. (28—34 §§) samt Verkan av ändrade förhållanden m. m. (35—38 §§).

Förslagets grundläggande bestämmelser (1—9 §§) ansluter mycket nära till utredningens förslag. Eftersom mitt förslag i motsats till utredningens bygger på en prövning vid förrättning avviker däremot övriga paragrafer i väsentlig mån från utredningsförslaget.

Inledande bestämmelser

1 §

I denna paragraf, som motsvarar 1 § i utredningens förslag, anges lagens tillämpningsområde.

Enligt den föreslagna lagen kan bildas sammanslutning (vattenförbund) med uppgift att genom rensning, vattenreglering eller andra vattenvårdande åtgärder främja ett från allmän eller enskild synpunkt ändamålsenligt utnyttjande av vattnet i vattendrag, sjö eller annat vattenområde.

Jag har i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.1) behandlat vilka verksamhetsgrenar som ett vattenförbund kan ägna sig åt och vad som är syftet med verksamheten. Jag hänvisar till denna framställning. Det av utredningen föreslagna uttrycket "ändamålsenlig hushållning med vattnet" har på där redovisade grunder ersatts med uttrycket "ändamålsenligt utnyttjande av vattnet".

Jag hänvisar också till vad jag i den allmänna motiveringen (avsnitt

¹ Bilagan har uteslutits här. Förslagen är likalydande med dem som är fogade till propositionen.

7.1) har anfört om hur ett vattenförbunds verksamhet förhåller sig till den verksamhet som utövas av de olika medlemmarna.

Med vattenområde förstås även exempelvis havsvikar men däremot inte grundvattentillgångar.

I första stycket andra meningen föreskrivs att fråga om bildande av vattenförbund prövas vid förrättning (jfr 1 § anläggningslagen).

Utredningen föreslår en bestämmelse om att lagen inte skall äga tillämpning i fråga om vattenområde där gränsälvöverenskommelsen den 16 september 1971 mellan Sverige och Finland gäller. Enligt min mening behövs det inte något sådant undantag. Lagen gäller givetvis inte utöver den svenska riksgränsen och för vattenföretag i Sverige finns det inte någon anledning att göra undantag. Om det skulle bli aktuellt att bilda ett vattenförbund i Tornedalen kan medlemskap enligt min mening grundas på 3 § första stycket, eftersom tillstånd enligt gränsälvöverenskommelsen kan jämföras med tillstånd enligt VL eller ML. Jag föreslår alltså inte några särbestämmelser i anledning av gränsälvöverenskommelsen.

2 §

Paragrafen, som motsvarar 2 § i utredningens förslag, innehåller bestämmelser om vattenförbunds verksamhetsområde.

Enligt 2 § skall för vattenförbund bestämmas verksamhetsområde. Detta skall avgränsas efter vad som är lämpligt med hänsyn till förbundets ändamål samt de geografiska och hydrologiska förhållandena.

Av 1 § följer att verksamhetsområdet skall omfatta vattendrag, sjö eller annat vattenområde. Gränsdragningen bör inte bestämmas efter administrativa grunder, exempelvis efter läns- eller kommunindelning, utan efter vad som är lämpligt med hänsyn till de geografiska och hydrologiska förhållandena. Verksamhetsområdet bör alltså i allmänhet omfatta ett helt vattensystem. Avsteg härifrån kan vara motiverade när en del av ett vattensystem framstår som en naturlig geografisk eller hydrologisk enhet, exempelvis när det gäller någon av våra större sjöar. Vilken omfattning som bör ges åt verksamhetsområdet beror emellertid främst på den avsedda verksamhetens inriktning. Om avsikten är att få till stånd en samverkan mellan avlopps- och torrläggningssintressenterna i fråga om underhållet av en nedströmssträcka, behöver verksamhetsområdet inte omfatta de översta delarna av vattensystemet. Skall avrinningen från källområdena regleras i förbundets regi exempelvis för att minska flödena, är det däremot naturligt att verksamhetsområdet omfattar vattensystemet i dess helhet. Jag vill särskilt understryka att verksamhetsområdet bör bestämmas med hänsyn inte bara till det omedelbara behovet av åtgärder utan också till den verksamhet som på längre sikt kan väntas bli aktuell.

Som utredningen framhåller utesluter inte lagtexten att flera vatten-

system ingår i ett vattenförbunds verksamhetsområde. Enligt min mening bör det emellertid krävas starka skäl för ett sådant undantag från huvudregeln att verksamhetsområdet bör omfatta ett vattensystem.

Hjälmarens och Kvismarens sjösänkingsbolag tar upp en fråga som inte berörts av utredningen, nämligen om man kan tänka sig flera vattenförbund inom samma vattensystem. Sjösänkingsbolaget skisserar en ordning med mindre vattenförbund som är medlemmar i ett stort överordnat vattenförbund. Enligt min mening är det uteslutet att låta ett vattenförbund vara medlem i ett annat vattenförbund. Däremot får enligt 6 § första stycket sista meningen ett vattenförbunds verksamhet omfatta flera verksamhetsgrenar och det finns inget hinder mot att även göra viss geografisk uppdelning. Av det anförda följer att flera vattenförbund inte bör vara verksamma inom samma område.

Medlemskretsen

3 §

Paragrafen, som motsvarar 3 § i utredningens förslag, innehåller bestämmelser om vattenförbunds medlemskrets.

Jag hänvisar till vad jag har anfört om medlemskretsen i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.4).

Enligt 3 § första stycket första meningen skall den som enligt VL eller ML eller äldre lag har medgivits rätt att inverka på vattenbeskaffenheten eller i övrigt på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet vara medlem i förbundet. Jag har valt att direkt ange att det skall vara fråga om tillstånd enligt VL eller ML. Med äldre lag avses exempelvis lagen (1879: 29 s. 1) om dikning och annan avledning av vatten samt förordningen (1880: 57 s. 1) om jordägares rätt över vattnet å hans grund, den s. k. vattenrättsförordningen. Med äldre lag avses också 8 kap. VL i lydelse före den 1 juli 1969, då ML trädde i kraft.

Enligt 3 § första stycket andra meningen skall vad som sagts i första meningen gälla även den som inverkar på vattenförhållandena efter medgivande som avses i 10 § andra stycket eller 17 § andra stycket ML. Härmed avses de fall då naturvårdsverket eller länsstyrelsen har medgivit undantag från sådan skyldighet att söka tillstånd enligt ML som eljest skulle ha förelegat. Ett sådant s. k. dispensbeslut saknar rättskraft men förenas med villkor för verksamheten på samma sätt som ett tillståndsbeslut.

Utredningen föreslår en uttrycklig bestämmelse om att vattenreglerings- eller torrlägningsföretag skall vara medlem, om styrelse för företaget har utsetts samt, beträffande vattenregleringsföretag, stadgar har antagits. Syftet med förslaget är att göra klart att anslutningstvång kan göras gällande bara om företaget vunnit rättskapacitet. Vattenöverdomstolen anser att medlemskap för sådant företag knappast kan komma i

fråga utan att företaget har rättskapacitet och föreslår att bestämmelsen får utgå. På de av vattenöverdomstolen angivna skälen anser jag att bestämmelsen är obehövlig.

Det torde i allmänhet inte möta några större svårigheter att bestämma när ett tillstånd enligt VL eller ML innefattar rätt att inverka på vattenbeskaffenheten eller i övrigt på vattenförhållandena. Vissa svårigheter kan uppkomma när det gäller torrlägningsföretag enligt 7 kap. VL. Det kan vara fråga om dikning, vattenavledning eller invallning. Både vattenavledning (7 kap. 37 §) och invallning (7 kap. 49 §) medför, typiskt sett, inverkan på vattenförhållandena. Läget torde vara ett annat i fråga om dikningsföretag. Visserligen medför dessa företag i regel en i varje fall teoretisk inverkan på vattenstånd och vattenföring i de sjöar eller vattendrag som tar emot vattnet från dikena, men därför kan i allmänhet medgivanden till dikning inte sägas innefatta en sådan rätt att inverka på vattenförhållandena i recipienten som avses i förslaget. Regelmässigt bortser man också från sådan inverkan vid dikningsförrättningar. Endast i undantagsfall, då det klart har slagits fast i förrättningsärendet att dikningen inverkar på vattenförhållandena i recipienten, bör det anses föreligga skyldighet för företaget att gå in som medlem i vattenförbund inom vars verksamhetsområde recipienten är belägen. Detsamma bör gälla företag som visserligen vid förrättningen har betecknats som dikningsföretag men som i verkligheten innefattar åtgärder vilka enligt VL är att anse som vattenavledning.

Enligt 3 § andra stycket skall den som inverkar på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet utan att det föreligger fall som avses i första stycket vara medlem i förbundet, om hans medlemskap är av särskild betydelse för förbundets verksamhet. Denna bestämmelse saknar motsvarighet i utredningens förslag. Jag vill särskilt erinra om att jag ansett (avsnitt 7.4) att flottningsförening bör vara skyldig att träda in som medlem i vattenförbund.

Utredningen har anmärkt att en anläggning som har tillkommit före VL:s ikraftträdande kan vara laglig fastän medgivande till anläggningen inte har erhållits enligt äldre lag. Enligt min mening skall ägare till sådan anläggning tillhöra vattenförbund om de i andra stycket angivna förutsättningarna föreligger.

Enligt 3 § tredje stycket får den som enligt första eller andra stycket skall vara medlem i förbundet men av särskilt skäl har motsatt sig medlemskap stå utanför förbundet, om dess verksamhet ej avsevärt försvåras därigenom. Ett sådant skäl kan vara att de medgivna åtgärderna saknar större betydelse för vattenförhållandena. Det kan också förhålla sig så att ett naturligt samband saknas mellan de medgivna åtgärderna och behovet av underhållsåtgärder. Jag skall något uppehålla mig vid ett av utredningen lämnat exempel. Ett av flera torrlägningsföretag kan med fog hävda att det ställer sig billigare för företaget att självt underhålla

sin del av ett vattendrag men ett rationellt underhåll av vattendraget i övrigt skulle avsevärt försvåras om företaget tilläts stå utanför förbundet. Jag anser i likhet med utredningen att undantagsregeln inte är tillämplig i ett sådant fall. Förhållandet får i stället beaktas genom jämkning av företagets andelstal enligt 9 § andra stycket.

Enligt 3 § sista stycket får kommun samt sammanslutning av fiskerättsägare ingå som medlem i vattenförbund, även om skyldighet inte föreligger enligt första eller andra stycket. Med fiskerättsägare avses ägare av enskild fiskerätt. Den rätt som alla svenska medborgare har att fiska i allmänt vatten kan däremot inte utgöra grund för medlemskap. Jag vill understryka att andra kategorier av frivilliga medlemmar än de angivna inte kan förekomma (se avsnitt 7.4).

Villkor för förbundsbildning

4 och 5 §§

Enligt 4 §, som motsvarar 4 § i utredningens förslag, får vattenförbund bildas endast när det är av väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt att samverkan i sådan form sker för att främja utnyttjandet av vattnet inom verksamhetsområdet. Jag hänvisar till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.3).

5 §, som innehåller det s. k. opinionsvillkoret, motsvarar 5 § i utredningens förslag och 7 § anläggningslagen. Jag hänvisar till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.3).

Enligt 5 § första stycket får vattenförbund inte bildas, om de som kan vara medlemmar i förbundet mera allmänt motsätter sig förbundsbildningen och har beaktansvärda skäl för det. Vid denna prövning skall främst deras mening beaktas som är mest beroende av förbundets tillämnade verksamhet.

Enligt 5 § andra stycket gäller inte första stycket, om behovet av förbundsbildning är synnerligen angeläget från allmän synpunkt.

I 5 § första stycket används uttrycket "de som kan vara medlemmar i förbundet" och härmed avses de som skall eller får bli medlemmar enligt 3 §. Viss precisering är emellertid nödvändig när det gäller dem som har rätt men inte skyldighet att bli medlemmar. Inställningen hos dem som vill utnyttja möjligheten till frivilligt medlemskap bör givetvis inverka positivt vid tillämpningen av opinionsvillkoret. Däremot skall enligt min mening en negativ inställning hos den som endast har rätt till medlemskap inte få påverka frågan om förbundsbildning.

Vattenförbunds verksamhet

6 och 7 §§

Dessa paragrafer, som motsvarar 6 och 7 §§ i utredningens förslag, innehåller allmänna bestämmelser om vattenförbunds verksamhet.

Enligt 6 § första stycket gäller som en grundläggande princip att vattenförbund skall planlägga och utöva sin verksamhet på sådant sätt att förbundets ändamål vinnas utan oskäligen kostnad (jfr 8 § anläggningslagen). Det har särskilt anmärkts i lagrummet att samråd därvid bör ägas rum med de myndigheter som berörs av frågan. Det är enligt min mening särskilt viktigt att förbunden upprätthåller fortlöpande kontakter med länsstyrelserna och deras naturvårdsenheter. Dessa bör hållas kontinuerligt informerade om förbundens verksamhet och planläggning. Det är angeläget att naturvårdsenheternas sakkunskap på ett naturligt sätt utnyttjas i det praktiska miljövårdsarbetet inom förbunden. Självfallet bör även lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen och statens naturvårdsverk hållas underrättade om vidtagna eller planerade åtgärder av större vikt inom vattenförbunden. Det kan också vara nödvändigt att samråd sker med SMHI om de hydrologiska förhållandena. Det torde ofta vara lämpligt att denna information förmedlas till de centrala myndigheterna av länsstyrelsen men i vissa fall kan det vara motiverat med direktkontakt mellan centralmyndigheterna och förbunden. Det är också viktigt att de kommunala myndigheterna, bl. a. byggnads- och hälsovårdsnämnd, kopplas in i god tid.

I 6 § första stycket sista meningen konstateras att verksamheten får omfatta flera verksamhetsgrenar, exempelvis dels underhållsåtgärder dels recipientkontroll. Viss geografisk uppdelning av verksamhetsområdet kan också ske. Jag erinrar om vad jag har anfört härom vid 2 §.

Enligt 6 § andra stycket, som motsvarar 19 § lagen om förvaltning av samfälligheter, skall förbundet i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas gemensamma bästa. Varje medlems enskilda intressen skall även beaktas i skäligen omfattning. Jag hänvisar till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.2). Den princip som bestämmelsen ger uttryck för är generellt tillämplig och gäller inte bara den verksamhet som består i konkreta åtgärder i vattenområdet utan också exempelvis vid fördelning av kostnader för extern och intern information. Intressekonflikter i det förra hänseendet kan tänkas uppkomma t. ex. i fråga om underhållsåtgärder i ett vattendrag, där olika meningar kan råda bland anslutna torrlägningsföretag om var och i vilken tidsföljd åtgärderna skall sättas in. Vad informationskostnaderna beträffar är det tänkbart att åtgärderna i fråga är av större intresse för anslutna kommuner och industrier än för torrlägningsföretag vilket i så fall bör beaktas vid kostnadsfördelningen. Bestämmelsen är bindande för alla förbundets organ. Om styrelseledamot eller annan företrädare för förbundet handlar i strid mot bestämmelsen kan skadeståndsansvar komma i fråga (33 § som hänvisar till 54 § lagen om förvaltning av samfälligheter). Beslut av förbundsstämma varigenom bestämmelsen har åsidosatts kan undanröjas eller ändras efter klandertalan (33 § som hänvisar till 53 § lagen om förvaltning av samfälligheter). Föreskriften får betydelse också för läns-

styrelsens granskning av förbundets stadgar. Dessa får inte innehålla föreskrift som strider mot lagen (30 § andra stycket), och länsstyrelsen kan vägra fastställelse om medlems enskilda intressen har åsidosatts på ett otillbörligt sätt (se 31 § första stycket).

Enligt 7 § första stycket, som motsvarar 18 § andra stycket lagen om förvaltning av samfälligheter, får vattenförbund inte driva verksamhet som är främmande för dess ändamål. Ändamålet anges i 1 § vara att genom vattenvårdande åtgärder främja ett från allmän eller enskild synpunkt ändamålsenligt utnyttjande av vattnet. Förbudet avser exempelvis verksamhet i huvudsakligt syfte att vinna kraft- eller torrlägningsbåtnad (se avsnitt 7.1 och vid 1 §). Även stug- eller båtuthyrning, försäljning av fiskekort och annan kommersiell verksamhet synes främmande för förbundets ändamål. Å andra sidan torde det ligga i linje med förbundens ändamål att ett vattenförbund medverkar som faktainsamlare i t. ex. riksplanesammanhang. Vattenförbunden bör enligt min mening i likhet med existerande vattendrags- och vattenvårdsförbund kunna fylla viktiga uppgifter i det allmänna miljövårdsarbetet som informationskanaler inte bara för medlemmarna inbördes utan också för allmänheten och de olika myndigheter som är verksamma på miljövårdsområdet. Förbundens opartiska ställning och den sakkunskap och lokalkännedom som de bör representera torde komma att ge särskild auktoritet åt påpekanden om rådande brister och åt synpunkter på möjliga åtgärder för att förbättra förhållandena.

Enligt 7 § andra stycket får verksamhet som kan beräknas dra lägre sammanlagd kostnad, om medlemmarna svarar för den var för sig, inte drivas av förbundet med mindre väsentliga fördelar vinnas därigenom. Det kan enligt min mening exempelvis vara en väsentlig fördel att en samordnad recipientkontroll kommer till stånd. Stadgandet kan liksom bestämmelserna om andelstal i 9 § ses som ett utflöde av de allmänna förvaltningsprinciperna i 6 § andra stycket.

Fördelning av kostnader

8 §

Denna paragraf, som motsvarar 8 och 21 §§ i utredningens förslag, innehåller bestämmelser om förbundsavgift.

För att täcka de allmänna förvaltningskostnaderna kan förbundet enligt 8 § första meningen uttaga förbundsavgift av medlemmarna.

Jag hänvisar till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.5). Med allmänna förvaltningskostnader avses arvoden åt styrelseledamöter samt kostnader för t. ex. skrivpersonal och eventuell kontorsutrustning, porto, telefon osv. Jag räknar i likhet med utredningen inte med att vattenförbunden behöver upprätta eget kansli utan de administrativa göromålen torde i regel kunna ombesörjas av någon

kommun eller industri i medlemskretsen, självfallet då mot ersättning. Planerings- och administrationskostnader som kan hänföras till särskild verksamhet eller verksamhetsgren skall belasta denna och alltså fördelas efter reglerna i 9 §. Förvaltningskostnaderna bör på grund av vad nu sagts kunna hållas nere och skäl kan tala för att de schablonmässigt fördelas bland medlemmarna eller medlemskategorierna med lika stora belopp. Extern information om verksamheten i populär form anses vara ett viktigt led i de existerande vattenvårdsförbundens arbete och det samma kan bli fallet beträffande vattenförbunden. De särskilda kostnader för årsredogörelser, åskådningsmaterial m. m. som detta kan medföra synes skäligen böra fördelas mellan medlemmarna efter överenskommelse. Jag anser nämligen i likhet med utredningen att någon skyldighet för medlem att delta i förvaltningskostnader av detta slag inte kan föreskrivas med hänsyn till innehållet i 6 § andra stycket andra meningen.

Enligt 8 § andra meningen, som motsvarar 21 § i utredningens förslag, fastställs förbundsavgift på förbundsstämma. Jag hänvisar till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.5). Det är alltså medlemmarna som på förbundsstämma bestämmer avgiftens storlek och om någon gradering skall göras mellan olika kategorier av medlemmar. Den enskilde medlemmens intressen tillgodoses genom möjligheten att klandra stämmans beslut (se 33 § som hänvisar till 53 § lagen om förvaltning av samfälligheter).

9 §

Denna paragraf, som motsvarar 9 § i utredningens förslag, innehåller bestämmelser om fördelning genom andelstal av kostnaderna för förbundets verksamhet.

Jag hänvisar till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.5).

Enligt 9 § första stycket skall kostnaderna för verksamhet eller verksamhetsgren fördelas mellan medlemmarna efter andelstal. Andelstalen bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn främst till vars och ens nytta eller intresse i övrigt av verksamheten eller till den omfattning i vilken han inverkar på vattenförhållandena. Jag vill understryka att det krävs ett naturligt orsakssammanhang mellan medlemmens åtgärder och förbundets verksamhet för att delaktighet skall kunna åläggas honom. Ett påtvingat medlemskap medför alltså inte generell skyldighet för den enskilde medlemmen att delta i kostnaderna för all förbundets verksamhet utan hans ekonomiska förpliktelser kan komma att begränsas till viss verksamhetsgren eller undantagsvis till enbart förbundsavgiften.

I 9 § andra stycket finns en särskild jämningsregel. Kan medlem genom egen åtgärd för sin del vinna ändamålet med verksamheten eller verksamhetsgrenen till lägre kostnad än som kan väntas belöpa på honom, om hans andelstal bestäms efter de grunder som anges i första

stycket, skall detta förhållande beaktas i skälig mån. Jag har vid 3 § lämnat ett exempel på fall då denna jämkningsregel kan tillämpas.

Enligt 9 § tredje stycket får för medlem som har vunnit inträde i förbundet med stöd av 3 § sista stycket inte bestämmas högre andelstal än han har medgivit.

Jag anser det motiverat att ytterligare utveckla hur det enligt min mening i praktiken bör gå till när andelstal skall bestämmas vid förrättningen. Min framställning ansluter i allt väsentligt till vad utredningen har anfört i denna del.

Förbundens viktigaste uppgift blir att svara för underhåll av vattendrag. Kostnaderna för denna verksamhet skall fördelas mellan ett flertal olikartade intressen. Man kan räkna med att framför allt kommunerna skall finna förenligt med sina intressen att frivilligt medverka i verksamhet av detta slag. I så fall blir det första steget i kostnadsfördelningen att bestämma andelstal för denna kategori medlemmar med utgångspunkt i deras åtaganden.

Liksom i de existerande vattendragsförbunden torde fördelningen av underhållskostnaderna i övrigt framför allt gälla avvägningen mellan avlopps- och torrlägningsintressena. Jag är väl medveten om de svårigheter som är förenade med en sådan avvägning och vill understryka att det här gäller en skälighetsuppskattning utan anspråk på precision. Vad som kan begäras är att slutresultatet framstår som rimligt för de berörda medlemmarna och det bör inte komma i fråga att stora belopp, som bättre kan användas för konkreta åtgärder, läggs ner på undersökningar i samband med andelstalens fastställande. Svårigheterna bör enligt min mening inte överbetonas. Frågan om ansvarsfördelningen mellan avlopps- och torrlägningsintressenterna har varit föremål för vetenskapliga undersökningar i olika sammanhang. De erfarenheter som härvid har vunnits har utnyttjats bl. a. inom Vegeåns och Sävjaåns vattendragsförbund. Jag anser mig i likhet med utredningen inte böra ta ställning till den ena eller den andra metodens användbarhet men anser att exempelvis den s. k. fosformetoden bör kunna användas som ett av flera hjälpmedel i strävandena mot en rimlig kostnadsfördelning. Även andra omständigheter bör beaktas vid skälighetsbedömningen, t. ex. den särskilda nytta ett väl fungerande underhåll kan ha för torrlägningsintressenterna.

Vad jag nu har anfört gäller närmast fördelningen mellan avloppsin-tresset, å ena, och torrlägningsintresset, å andra sidan. Den del av kostnaderna som skall bäras av avloppsin-tressenterna får sedan fördelas mellan dem efter andelstal. Dessa bör enligt huvudregeln bestämmas med hänsyn till den omfattning i vilken var och en av de berörda medlemmarna genom sina utsläpp menligt inverkar på vattenförhållandena. Ett mått på denna inverkan kan vara avloppsvattnets mängd och beskaffenhet uttryckt exempelvis i biokemisk syreförbrukning (BS-förbruk-

ning). Har emellertid t. ex. fosformetoden använts vid fördelning mellan intressegrupperna torde den böra tillämpas även vid den interna fördelningen. Om de kostnader som belöper på torrlägningsintresset skall fördelas mellan flera torrlägningsföretag, kan andelstalen bestämmas med utgångspunkt i bl. a. båtnadsarealerna eller underhållssträckorna. En variant av sistnämnda metod tillämpas bl. a. inom Sävjaåns vattendragsförbund. Där bestäms andelstalen av den för varje företag aktuella längden av vattendraget multiplicerad med vattendragets bottenbredd plus slänthöjd, den senare fastställd som en standardhöjd på 1 m. Inom varje företag får kostnaden fördelas mellan deltagarna efter de andelstal som har fastställts enligt VL eller äldre bestämmelser.

Underhållsåtgärder kan också tänkas vara till nytta i form av förbättrade möjligheter till ytvattentäkt. En sådan vattentäkt kan vidare tänkas medföra ökat behov av underhållsåtgärder särskilt om den innebär att vatten leds bort utan att återbördas till vattendraget. I båda fallen bör vattentäktintresset åsättas andelstal, i det förre fallet med beaktande av nyttan och i det senare kanske med hänsyn även till menlig inverkan på vattenförhållandena.

Det är i och för sig tänkbart att kostnaderna för rensning och vegetationsbekämpning kan böra fördelas efter olika grunder. Detta bör dock inte medföra att andelstal bestäms särskilt för vardera slaget av åtgärder. Det naturliga är enligt min mening att andelstalet bestäms gemensamt för båda efter en sammanvägning så att den årliga uttaxeringen kommer att innebära en såvitt möjligt jämn ekonomisk belastning för medlemmarna. Däremot kan skilda andelstal böra bestämmas för underhållsarbeten inom olika delar av verksamhetsområdet, t. ex. för huvudvattendrag och biflöden.

Regleringsåtgärder i ett vattenförbunds regi torde vanligen få till syfte att utjämna skillnader mellan hög- och lågvattenföring i ett vattendrags huvudfåra. Att lågvattenföringen kan ökas torde vara till fördel bl. a. från recipientsynpunkt, och de berörda avloppsintressenterna bör därför vara skyldiga att ta del i kostnaderna. Utgångspunkten för kostnadsfördelningen blir här att avloppsintressenterna har viss nytta av regleringsåtgärderna. Hur stor torde närmast bero på avloppsvattnets mängd och beskaffenhet. Ett annat sätt att beräkna nyttan kan vara att jämföra med medlemmarnas tänkta kostnader för egna regleringsåtgärder eller för ytterligare reningsåtgärder för att nå t. ex. samma specifika belastning. För vattentäktintresset kan ökad lågvattenföring betyda ökade möjligheter att utnyttja vattendraget. Detsamma gäller eventuella vattenkraftanläggningar. I båda fallen rör det sig om ett ekonomiskt mätbart nyttobegrepp som kan uttryckas i vunna m^3/s eller kWh. Om regleringen innebär att risken för översvämningar minskar kan den förstärkta effekten av vidtagna torrlägningsåtgärder och följaktligen vara till nytta även för deltagare i torrlägningsföretag. Härtill kommer att

åtgärderna kan vara ägnade att tillgodose allmänna intressen, t. ex. fiske- och miljövård, vilket kan föranleda frivilliga insatser från det allmännas sida. Kostnaderna för regleringsåtgärder kan alltså bära fördelas inom en lika vidsträckt krets av medlemmar som vid underhållsåtgärder. Andelstalen kommer emellertid att få bestämmas med andra utgångspunkter för skälighetsbedömningen.

Om vattenförbunds verksamhet skall omfatta kontrollåtgärder synes kretsen av berörda medlemmar i allmänhet få begränsas till avloppsin-tressenterna. De inom vattenvårdsförbunden tillämpade grunderna för kostnadsfördelning torde kunna användas också i detta sammanhang. Med hänsyn till den inverkan på recipienterna som vållas genom tillför-sel av näringsämnen från jord- och skogsbruk kunde det i och för sig sy-nas rimligt att dessa intressen bär sin del av kostnadsansvaret. Detta skulle då få ordnas på så sätt att eventuella torrlägningsföretag ålades delaktighet i kontrollkostnaderna. En sådan ordning kan dock inte god-tas, eftersom den inverkan som skall kontrolleras inte har något sam-band med torrlägningsåtgärderna.

I fråga om sjörestaureringar och liknande saneringsarbeten har jag i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.5) uttalat att alla de som har in-tresse i vattenområdet genom att de inverkar på vattenförhållandena bör delta även i restaureringsåtgärder. Min inställning avviker i denna del från vad utredningen har anfört och som i huvudsak innebär att förbun-det måste lita till ekonomiska insatser från det allmänna.

Påkallande av förrättning

10 och 11 §§

Dessa paragrafer, som saknar motsvarighet i utredningens förslag, in-nehåller bestämmelser om förordnande av förrättningsman. Bestämmel-serna har utformats efter mönster av 10 kap. VL och ersätter 32—34 §§ nämnda kapitel.

Enligt 10 § första stycket påkallas förrättning enligt den föreslagna la-gen genom ansökan till länsstyrelsen om förordnande av förrättnings-man. I ansökan skall anges vilket vattenområde som avses. Rätt att på-kalla förrättning tillkommer enligt 10 § andra stycket den som kan vara medlem i vattenförbundet (se 19 § första stycket i utredningens förslag).

Enligt 10 § tredje stycket får länsstyrelsen utan ansökan ta upp fråga om förordnande av förrättningsman, om länsstyrelsen anser att behovet av förbandsbildning är synnerligen angeläget från allmän syn-punkt (jfr 18 § anläggningslagen). Jag hänvisar till vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.6). Till frågan om ansvar för för-rättningskostnaderna i nu angivet fall återkommer jag vid 24 §.

Enligt 11 § första stycket förordnas förrättningsman av länsstyrelsen. Om det är lämpligt får länsstyrelsen även förordna biträdande förrätt-

ningsman. Förrättningsman och biträdande förrättningsman skall äga den kunskap och erfarenhet som uppdraget kräver.

Enligt 11 § andra stycket kan länsstyrelsen innan förordnande meddelas fordra att sökanden ställer säkerhet för förrättningskostnaden (se 10 kap. 2 § och 33 § tredje stycket VL).

Enligt 11 § tredje stycket förs talan mot beslut av länsstyrelsen om förordnande av förrättningsman eller biträdande förrättningsman hos kammarrätten genom besvär (se 14 kap. 10 § första stycket VL). Av utformningen av 10 § tredje stycket framgår att länsstyrelsens beslut att det skall förordnas en förrättningsman inte får överklagas.

Utredningens förslag innehåller också en bestämmelse (28 §) om behörig länsstyrelse. Denna bestämmelse hänger i huvudsak samman med utredningens förslag att länsstyrelsen skall pröva frågan om förbunds- bildning. Även när det i mitt förslag gäller behörighet att förordna förrättningsman kan det förekomma att det vattenområde som avses i ansökan ligger i flera län. I sådant fall är varje länsstyrelse behörig att förordna förrättningsman och av länsstyrelseinstruktionen följer att samråd skall ske med övriga länsstyrelser. Det naturliga är givetvis att ansökan ges in till länsstyrelsen i det län där vattenförbundets styrelse skall ha sitt säte (se 32 §). Den av utredningen föreslagna bestämmelsen har alltså inte någon motsvarighet i mitt förslag.

Förrättning

12 §

Denna paragraf innehåller en hänvisning till VL i fråga om förrättning. Följande paragrafer innebär sedan vissa avvikelser från VL.

Jag har i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.6) med frångående av utredningens förslag förordat att frågor om förbunds- bildning bör prövas vid ett förrättningsförfarande och att detta bör utformas med VL som förebild. Förfarandebestämmelserna för syneförrättning enligt VL finns i 10 kap. Vattenlagsutredningens slutbetänkande kommer bl. a. att innehålla nya förfarandebestämmelser. I avbidan på detta förslag finns det enligt min mening ingen anledning att utarbeta nya förfarandebestämmelser för bildande av vattenförbund utan i huvudsak bör hänvisas till VL.

I 10 kap. VL finns bestämmelser dels om syneförrättning rörande företag enligt 6 kap. dvs. allmän flottled (1—31 §§) dels om syneförrättning rörande företag enligt 3, 7 och 8 kap., dvs. vattenreglerings-, torr- lägnings- och avloppsföretag (32—82 §§). Hänvisningen bör avse bestämmelserna för sistnämnda typ av förrättning.

På grund av det anförda har hänvisningen i 12 § utformats på följande sätt. I fråga om förrättning enligt den nu föreslagna lagen skall bestämmelserna i VL om syneförrättning rörande företag enligt 3, 7 och 8

kap. gälla i tillämpliga delar, i den mån ej annat följer av vad nedan sägs.

Jag anser det inte nödvändigt att redogöra för innehållet i 10 kap. VL men för att underlätta tillämpningen har jag gjort en genomgång av vilka bestämmelser som är tillämpliga. Det är att märka att vissa bestämmelser som gäller för flottningsföretag även är tillämpliga i fråga om sådan syneförrättning som avses i 32—82 §§. Följande paragrafer i 10 kap. VL är helt eller delvis tillämpliga: 10 § sista stycket (sökandens eller annans uteblivande från sammanträde får inte hindra förrättningens fortgång), 12 § andra stycket, 13 och 14 §§ (jäv), 23 § (talerätt vid tvist om fastighet m. m.), 24 § (omröstning), 25 § första stycket (protokoll), 30 § första stycket (förskott på kostnad), 35 § första och fjärde styckena (gode män), 36 § första stycket (plan för företaget), 37 § (avvägning av vattendrag m. m.), 38 § första stycket (kungörelse), 39 § (aktförvarare), 47 § (utevaro av syneman), 48 § första och tredje styckena (återkallelse av ansökan), 49 § (jäv), 58 § första stycket (ytterligare sökande m. m.), 62 § andra stycket (biträdande förrättningsman), 65 § första, andra och fjärde styckena (nytt sammanträde m. m.), 66 § första stycket (protokoll), 68 § första stycket (förslag till utlåtande), 69 § (erinringar mot förslag), 70 § (slutligt utlåtande efter förslag), 71 § första stycket (slutligt utlåtande utan förslag), 73 § (fullföljdshänvisning m. m.), 74 § första och andra styckena (avskrift av utlåtandet skall hållas tillgängligt), 75 § första stycket (laga kraft), 79 § första och andra styckena (förskott på kostnad), 81 § (hänvisning till bl. a. 10 § sista stycket, 23 och 24 §§) samt 82 § (vem som är sökande). Dessutom är 14 kap. 7 § andra stycket, som handlar om ersättning till aktförvarare, tillämpligt.

13—24 §§

Dessa paragrafer innehåller de avvikelser i förhållande till VL som jag har funnit nödvändiga eller lämpliga. Jag kommer att ange de paragrafer i 10 kap. VL som ersätts av de nu föreslagna bestämmelserna.

I 13 § första stycket första meningen anges att förrättningsman vid förrättningen biträds av två gode män. Dessa utses enligt reglerna i 10 kap. 35 § första stycket VL.

Enligt 13 § första stycket andra meningen får sakkunnigt biträde inte förordnas. Enligt min mening finns det inte något behov av sakkunnigt biträde. Bestämmelsen ersätter 10 kap. 3 § andra stycket och 46 § VL.

Enligt 13 § andra stycket förstås med synemän i den föreslagna lagen förrättningsmannen, biträdande förrättningsman och gode männen.

Enligt 13 § tredje stycket, som delvis ersätter 10 kap. 30 § första stycket och 79 § första stycket VL, skall synemännen erhålla ersättning i enlighet med bestämmelser som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Enligt 14 § första stycket första meningen anses som sakägare enligt den föreslagna lagen de som kan vara medlemmar i vattenförbundet. Jag har funnit det nödvändigt med denna bestämning för att få ett entydigt sakägarbegrepp. Det kan förtjäna att framhållas att 10 kap. 22 och 81 §§ VL inte blir tillämpliga när fråga är om bildande av vattenförbund.

Enligt 14 § första stycket andra meningen har sakägare inte rätt till ersättning för bevakande av sin talan vid förrättning. Denna bestämmelse ersätter 10 kap. 79 § tredje stycket som har motsvarande innebörd men som använder begreppen delägare och annan sakägare.

Enligt 14 § andra stycket skall förrättningsmannen utreda vilka som kan vara medlemmar i förbundet. Det naturliga är att de som påkallar förrättning dessförinnan utreder frågan om medlemskretsen. Det är enligt min mening emellertid inte lämpligt att ålägga sökandena en utredningsplikt i detta avseende. Denna bör i stället åvila förrättningsmannen. Denne måste ta ställning till vilka som skall underrättas om förrättningen och hans utredningsplikt bestäms alltså i huvudsak av reglerna i 16 § första och andra styckena om vilka som skall erhålla sådan underrättelse. Vederbörande kommun, kända sammanslutningar av fiskerättsägare samt den som skall vara medlem enligt 3 § första stycket skall alltid underrättas medan förrättningsmannen beträffande övriga medlemskategorier har friare händer. Uppgifter om tillstånd enligt VL får förrättningsmannen i vattenboken som är ett register som förs vid vattendomstolarna. Vattenboken är uppdelad efter nederbördsområden. Uppgifter om beslut enligt ML kan erhållas i det register som naturvårdsverket för enligt 32 § miljöskyddskungörelsen (1969: 388).

Enligt 15 § första stycket första meningen, som ersätter 10 kap. 38 § andra stycket VL, skall kungörelse som avses i 10 kap. 38 § VL utfärdas om det inte är uppenbart obehövligt. Ett exempel på fall då kungörelse inte behövs är att alla som kan ifrågakomma som medlemmar är ense om förbundsbildningen.

Enligt 15 § första stycket andra meningen, som delvis ersätter 10 kap. 38 § första stycket, skall i kungörelsen anges det vattenområde som avses.

I 10 kap. 39 § VL finns bestämmelser om aktförvarare. Vissa förutsättningar anges för förordnande av aktförvarare. Enligt 15 § andra stycket gäller i stället att förrättningsmannen skall förordna aktförvarare som avses i 10 kap. 39 § VL, om det inte är uppenbart obehövligt. Om samtliga berörda ändå med säkerhet kan få del av handlingarna kan det givetvis vara onödigt med aktförvarare.

16 § första stycket ersätter 10 kap. 8 och 40 §§ och innehåller bestämmelser om underrättelser om förrättningen. Underrättelse om tid och ställe för förrättningen skall i god tid före första sammanträdet delges den som skall vara medlem i förbundet enligt 3 § första stycket samt, i

den mån förrättningsmannen anser det lämpligt, den som kan antagas skola vara medlem i förbundet enligt 3 § andra stycket. Enligt en uttrycklig bestämmelse utgör den omständigheten att delgivning inte skett inte hinder för sammanträdet (se även 10 kap. 10 § tredje stycket VL). Av 17 § följer dock att det kan föreligga hinder mot att som medlem ansluta den som inte blivit delgiven.

Enligt 16 § andra stycket skall underrättelse som avses i första stycket alltid sändas till vederbörande kommun samt till sammanslutning av fiskerättsägare som är känd för förrättningsmannen. Bestämmelsen ersätter 10 kap. 42 § 2 mom. VL. Delgivning behöver inte ske, eftersom det är fråga om frivilliga medlemmar.

I 10 kap. 65 § andra stycket VL finns bestämmelser om nytt sammanträde. Besked om sådant sammanträde kan lämnas innan föregående sammanträde avslutas. Förrättningsmannen kan om så inte har skett utfärda kungörelse om det nya sammanträdet. Kungörelse kan ersättas av att samtliga sakägare delges kallelse sist på åttonde dagen före sammanträdet. Sistnämnda bestämmelse ersätts i 16 § tredje stycket av en hänvisning till första och andra styckena. Jag vill understryka att kallelse till nytt sammanträde normalt sker genom kungörelse och att delgivning bör ske endast när sakägarna är mycket få.

Enligt 17 § första stycket, som ersätter 10 kap. 75 § andra stycket VL, får endast den som har delgivits underrättelse om förrättningen eller kallelse till nytt sammanträde eller som kommit tillstådes utan att sådan delgivning skett anslutas som medlem i förbundet. Huvudregeln är alltså att delgivning måste ha skett vid något tillfälle. Delgivning kan emellertid ersättas av att sakägaren kommer tillstådes vid förrättningen. Detta uttryck är närmast hämtat från 10 kap. 65 § tredje stycket VL. Det är inte tillräckligt att sakägaren hör av sig vid förrättningen genom att exempelvis skriva till förrättningsmannen. Delgivning sker inte med frivilliga medlemmar (16 § andra stycket) utan för dem ersätts alltid kravet på delgivning av att de vid förrättningen medger medlemskap.

Bestämmelserna om krav på delgivning för medlemskap kompletteras av en bestämmelse i 17 § andra stycket. Denna bestämmelse ersätter 10 kap. 65 § tredje stycket VL. Föreligger för någon hinder mot medlemskap enligt första stycket och anser synemännen sannolikt att han enligt 3 § skall anslutas som medlem, skall kallelse till nytt sammanträde delges honom. Övriga sakägare kan däremot kallas antingen vid det föregående sammanträdet eller genom kungörelse. Det är fråga om en sannolikhetsbedömning av om den ifrågavarande sakägaren skall anslutas eller inte som medlem. Frågan torde i allmänhet komma att aktualiseras genom att yrkanden framställs vid förrättningen om anslutning av ytterligare medlemmar. Jag anser det därför riktigast att alla synemännen tar ställning i frågan. Det kan naturligtvis också vara så att delgivning helt enkelt har misslyckats och att nya delgivningsförsök därför måste göras.

Enligt 18 § skall förrättningsmannen vid behov samråda med de myndigheter som berörs av förrättningen. Bestämmelsen ersätter 10 kap. 42 § 1 mom, 43 § första och tredje styckena, 44 och 45 §§ VL, som innehåller bestämmelser om expediering av handlingar till kammarkollegiet, fiskeristyrelsen, naturvårdsverket och länsstyrelsen. Enligt min mening är det tillräckligt med en allmän samrådsskyldighet när det gäller bildande av vattenförbund. Med hänsyn till den ställning som naturvårdsverket och länsstyrelsen intar enligt lagförslaget (se 22 och 26 §§) är det självklart att förrättningsmannen alltid måste hålla dessa myndigheter väl underrättade om förrättningens fortgång. I övrigt får förrättningsmannen själv bedöma behovet av samråd.

Enligt 19 §, som ersätter 10 kap. 50 § VL, skall synemännen vid förrättningen utreda huruvida hinder föreligger mot förbunds bildning. Finnes sådant hinder föreligga, skall synemännen med besked därom meddela beslut om förrättningens avslutande. Frågan om förrättningskostnaderna behandlas i 24 § andra stycket.

Enligt 20 § bör synemännen om hinder inte möter mot förbunds bildning verka för att sakägarna kan träffa överenskommelse i tvistiga frågor. Överenskommelsen gäller dock endast om synemännen anser den vara lämplig. Innehållet i överenskommelsen skall framgå av protokollet över förrättningen. Dessa bestämmelser ersätter 10 kap. 21 § tredje—femte styckena och 57 § VL. En ytterligare bestämmelse om verkan av överenskommelse finns i 36 §.

Finner synemännen att vattenförbund skall bildas, skall de enligt 21 § i utlåtande meddela beslut därom. Utlåtandet skall innehålla uppgifter om vattenförbundets verksamhet och verksamhetsområde samt om medlemmar och andelstal. Paragrafen ersätter 10 kap. 62 § första stycket och 67 § VL. Det krävs enligt min mening ingen särskild bestämmelse om att synemännen skall ta ställning till samtliga vid förrättningen uppkommande frågor (jfr 10 kap. 59 § VL).

I 10 kap. 68 § första stycket VL finns bestämmelser om förslag till utlåtande. Sådant förslag skall läggas fram om aktförvarare har förordnats. Enligt 22 § första stycket, som ersätter 10 kap. 68 § tredje stycket VL, skall avskrift av sådant förslag sändas till naturvårdsverket och länsstyrelsen. Enligt 22 § andra stycket, som ersätter 10 kap. 74 § sista stycket VL, skall avskrift av det slutliga utlåtandet med däri intagen besvärshänvisning sändas till naturvårdsverket och länsstyrelsen. Deras besvär rätt anges i 26 §.

Enligt 23 § skall sedan förrättningen slutligt prövats samtliga handlingar sändas till naturvårdsverket som skall föra en förteckning över alla vattenförbund. Bestämmelserna ersätter 10 kap. 76 § VL. Naturvårdsverkets förteckning behöver i huvudsak endast innehålla vattenförbundens namn. Övriga uppgifter finns hos länsstyrelserna (se 31 §).

I 24 § första och andra styckena, som ersätter 10 kap. 80 § VL, regle-

ras fördelningen av förrättningskostnaderna. Paragrafen är utformad efter mönster av 29 § anläggningslagen och 2 kap. 6 § fastighetsbildningslagen. Enligt 24 § första stycket skall förrättningskostnaderna, om beslut om förbunds bildning meddelas, fördelas efter vad som är skäligt. Vägledande vid fördelningen bör vara de andelstal som bestäms vid förrättningen. I 24 § andra stycket regleras det fallet att förrättningen avslutas utan att beslut om förbunds bildning meddelas. Då skall förrättningskostnaderna betalas av sökanden eller fördelas mellan sökandena, om icke särskilda omständigheter föranleder att betalningsskyldigheten fördelas mellan samtliga sakägare eller vissa av dem. Om länsstyrelsen utan ansökan har förordnat förrättningsman, svarar staten för de kostnader som skulle ha åvilat en sökande. Utan särskild bestämmelse torde det dessutom vara klart att länsstyrelsen om sökande saknas bör vara skyldig att lämna förskott.

I 11 kap. 95 och 96 §§ VL finns bestämmelser om en s. k. vattendomstolsavgift. Sökanden kan åläggas att betala sådan avgift även när tillstånd lämnas vid förrättning. Jag har funnit det nödvändigt med en uttrycklig bestämmelse om att sådan avgift inte skall utgå vid förrättning enligt den nu föreslagna lagen. Bestämmelsen har tagits in i 24 § tredje stycket.

Domstolsprövning m. m.

25 §

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.6) bör besvär över förrättningsutlåtandet kunna anföras hos vattendomstol. I 11 kap. 85—94 §§ VL finns bestämmelser om förfarandet vid vattendomstol i besvär- och underställningsmål. Underställning till vattendomstol skall inte ske enligt den nu föreslagna lagen. Hänvisningen till VL skall alltså avse förfarandet i besvärsmål och preciseras att avse fördrag enligt 3, 7 eller 8 kap. VL i enlighet med hänvisningen i 12 §. Hänvisningen skall omfatta även bestämmelserna i 11 kap. 98—109 §§ VL om fullföljd av talan till vattenöverdomstolen och högsta domstolen.

Hänvisningen till VL i 25 § första stycket har utformats i enlighet med det anförda. Besvär skall anföras inom sextio dagar från det förrättningen avslutades (11 kap. 85 § andra stycket VL). I övrigt anser jag det inte nödvändigt att närmare redogöra för dessa förfarandebestämmelser.

Hänvisningen till VL omfattar givetvis de grundläggande bestämmelserna om vattendomstol och vattenöverdomstol (11 kap. 1—16 §§ VL). Det kan framhållas att hänvisningen dessutom avser 11 kap. 97 § 1 mom. andra och fjärde styckena (klaganden är skyldig att lämna förskott på kostnad för kungörelse m. m.) samt 14 kap. 7 § (ersättning till aktförvarare).

I 11 kap. VL finns vissa särregler om tid och sätt för förklaring över besvär som angår värdet på båtnad eller ersättning (se 11 kap. 53 § och 89 § andra stycket). Detta uttryck kan inte utan vidare tillämpas när det gäller vattenförbund. I 25 § andra stycket har därför tagits in en regel att om besvären angår fråga om medlemskap eller andelstal gäller vad som i VL stadgats för det nyss angivna fallet.

Enligt 25 § tredje stycket skall kungörelse som avses i 11 kap. 87 § VL ej införas i Post- och Inrikes Tidningar. I stället för att införas i ortstidning får kungörelsen delges varje sakägare. Dessa bestämmelser ersätter 11 kap. 88 § första stycket VL. Kungörelsen jämte avskrift av besvärshandlingarna skall tillställas naturvårdsverket och länsstyrelsen. Denna bestämmelse ersätter 11 kap. 88 § tredje stycket.

26 §

I den allmänna motiveringen (avsnitt 7.6) har jag föreslagit att naturvårdsverket och länsstyrelsen får besvärsmätt i vissa frågor. En bestämmelse härom har tagits in i 26 §. Naturvårdsverket och länsstyrelsen kan alltså alltid få en regeringsprövning av den viktiga frågan om förbunds- bildning.

27 §

Jag har i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.6) föreslagit att regeringen bör förbehållas avgörandet av vissa besvärfrågor. Bestämmelsen har intagits i 27 §. Angår besvären fråga om förbunds- bildning, verksamhetens inriktning eller verksamhetsområdets avgränsning, skall vattendomstolen med eget yttrande hänskjuta frågan till regeringens avgörande. Vattendomstolen skall alltså hålla huvudförhandling i målet men i stället för dom skriva ett yttrande till regeringen (jordbruksdepartementet). Sedan regeringen meddelat sitt beslut i de underställda frågorna skall vattendomstolen meddela dom i målet. Domstolen är härvid givetvis bunden av regeringens beslut.

Vattenförbunds organisation m. m.

28—34 §§

Bestämmelserna om vattenförbunds organisation m. m. kan som jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.6) i huvudsak utformas som hänvisningar till bestämmelserna om föreningsförvaltning i lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter. Bestämmelserna motsvarar 12—18 och 24—27 §§ i utredningens förslag.

28 och 29 §§ innehåller bestämmelser om konstituerande sammantråde, som i huvudsak ansluter till vad som gäller vid bildande av samfällighetsförening. Har i laga ordning bestämts att vattenförbund skall bildas, skall medlemmarna enligt 28 § vid sammantråde utse styrelse och

antaga stadgar. Denna bestämmelse motsvarar 12 § i utredningens förslag.

Enligt utredningen ligger den som tagit initiativet till förbundsbildningen nära till att svara för sammanträdet men utredningens förslag innehåller också en bestämmelse (19 § tredje stycket) om att medlem kan utverka länsstyrelsens förordnande för viss person att hålla sammanträdet. Enligt min mening erhåller man den bästa garantien för att konstituerande sammanträde verkligen kommer till stånd så snart som möjligt, om förrättningsmannen åläggs ansvaret för sådant sammanträde. Sammanträdet bör kunna hållas i direkt anslutning till att förrättningen avslutas (se 23 § andra stycket lagen om förvaltning av samfälligheter). Det är då angeläget att kallelse till det konstituerande sammanträdet kan ske i samma ordning och samtidigt som kallelse till sammanträde vid förrättningen (se 21 § första stycket andra meningen lagen om förvaltning av samfälligheter).

29 § har utformats i enlighet med vad jag nu har anfört. I paragrafen anges att sammanträde som avses i 28 § hålls av förrättningsmannen. I övrigt gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om bildande av samfällighetsförening i lagen om förvaltning av samfälligheter. Detta innebär att reglerna i 8 §, 9 § första stycket och andra stycket första meningen, 10 och 11 §§, 12 § första stycket första meningen, 14 och 15 §§ samt 21—24 §§ sistnämnda lag skall tillämpas. Därvid skall enligt uttrycklig regel vad som föreskrivs om fastighetsdomstol i stället gälla vattendomstol (se vidare 34 §) och vad som föreskrivs om förrättning enligt anläggningslagen i stället gälla förrättning enligt den föreslagna lagen.

30 §, som motsvarar 15 § i utredningens förslag och 28 § lagen om förvaltning av samfälligheter, upptar föreskrifter om stadgarnas innehåll. Stadgarna får inte innehålla föreskrift som strider mot den föreslagna lagen eller annan författning.

Den offentliga kontroll av stadgarnas innehåll som är nödvändig bör äga rum vid ett fastställelseförfarande inför länsstyrelsen. Bestämmelser härom har upptagits i 31 §, som motsvarar 16 § i utredningens förslag.

Enligt 31 § första stycket skall stadgarna för att bli gällande fastställas av länsstyrelsen. Innan sådan fastställelse skett och anmälan om styrelseval gjorts hos länsstyrelsen, kan förbundet inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter.

Enligt 31 § andra stycket skall beslut om ändring av förbundets stadgar genast underställas länsstyrelsen för fastställelse. Beslutet får inte tillämpas, innan det har fastställts.

Enligt 31 § tredje stycket skall ändring i styrelsens sammansättning anmälas hos länsstyrelsen. Enligt 31 § fjärde stycket skall länsstyrelsen föra förteckning över vattenförbund. Förteckningen skall innehålla uppgifter om styrelsens sammansättning. Jag anser det inte nödvändigt med någon kungörelse.

Enligt 31 § sista stycket föres talan mot länsstyrelses beslut enligt första eller andra stycket hos kammarrätten genom besvär.

I 32 §, som motsvarar 17 § i utredningens förslag och 30 § lagen om förvaltning av samfälligheter, ges föreskrifter om vattenförbunds styrelse. Styrelse för vattenförbund skall bestå av en eller flera ledamöter och ha sitt säte inom län där förbundet har sitt verksamhetsområde. Styrelseledamot skall vara myndig och får ej vara försatt i konkurs. Antalet styrelseledamöter får givetvis anpassas till vad som krävs för att olika medlemskategorier skall få erforderlig representation och med hänsyn till verksamhetens omfattning. Antalet styrelseledamöter och suppleanter skall anges i stadgarna och länsstyrelsen får vid sin fastställelseprövning kontrollera att de nu antydda synpunkterna blir behörigen tillgodosedda. Vid behov kan länsstyrelsen förordna att flera ledamöter skall ingå i styrelsen än som anges i stadgarna (se 33 § som hänvisar till 31 § första stycket lagen om förvaltning av samfälligheter). Sådant förordnande har samma verkan som beslut om stadgeändring.

33 §, som motsvarar 18 § i utredningens förslag, innehåller en hänvisning till ett stort antal paragrafer i lagen om förvaltning av samfälligheter. Dessa paragrafer är samlade under följande underrubriker: Styrelse och firmateckning, Uttaxering av bidrag m. m., Föreningsstämma, Överlåtelse av fast egendom m. m., Ändring av föreningens stadgar, Talan mot föreningsstämmobeslut och Skadeståndsskyldighet m. m. Hänvisningen avser också bestämmelser om talan mot länsstyrelses beslut. Hänvisningen kompletteras liksom 29 § med en bestämmelse om att vad som föreskrivs om fastighetsdomstol i stället skall gälla vattendomstol (se vidare 34 §). Jag har dessutom funnit det nödvändigt med en uttrycklig bestämmelse att talerätt som avses i 53 § lagen om förvaltning av samfälligheter inte tillkommer innehavare av särskild rätt i fastighet.

Hänvisningen i 33 § avser först 31 § första stycket och 32—38 §§ lagen om förvaltning av samfälligheter, vilka innehåller bestämmelser om styrelse och firmateckning. Uteslutna är alltså 30 §, som ersätts av 32 § i det nu aktuella förslaget, samt 31 § andra stycket och 39 §, som hänger samman med samfällighetsföreningsregistret och som sakligt sett redan reglerats i 31 § i det nu aktuella förslaget. Som jag redan har berört vid 32 § får länsstyrelsen enligt 31 § första stycket lagen om förvaltning av samfälligheter, när skäl därtill föreligger, förordna att styrelsen skall bestå av flera ledamöter än som anges i stadgarna. Sådant förordnande har samma verkan som beslut om stadgeändring. Länsstyrelsen får vidare i föreningsstämmans ställe utse en ledamot eller, om synnerliga skäl föreligger, flera ledamöter i styrelsen. Kan överenskommelse inte träffas om arvode till sådan ledamot bestämmer länsstyrelsen arvodet. Enligt 32 § lagen om förvaltning av samfälligheter kan styrelseledamot av den som utsett honom skiljas från sitt uppdrag före utgången av den tid för vilken han utsetts. I 33 § lagen om förvaltning av samfälligheter

regleras det fallet att samfällighetsförening saknar beslut för styrelse på grund av att styrelseledamots uppdrag har upphört eller på grund av hinder för styrelseledamot att utöva sitt uppdrag. Länsstyrelsen får då förordna syssloman att ensam eller tillsammans med kvarstående styrelseledamöter handha föreningens angelägenheter och företräda föreningen som styrelse. Sysslomannens förordnande gäller till dess beslut för styrelse åter finns. Syssloman har rätt till arvode som bestäms av länsstyrelsen och betalas av föreningen. Enligt 34 § lagen om förvaltning av samfälligheter kan styrelsen utse särskild firmatecknare, om inte annat följer av stadgarna eller föreningsstämmobeslut. Styrelsen kan när som helst återkalla bemyndigande för firmatecknare. Enligt 35 § lagen om förvaltning av samfälligheter skall styrelsen handha föreningens angelägenheter i överensstämmelse med lagen, stadgarna och föreningsstämmobeslut, i den mån beslutet inte strider mot lagen eller annan författning eller mot stadgarna. Enligt 36 § lagen om förvaltning av samfälligheter får styrelseledamot inte ta befattning med angelägenhet i vilken han har ett väsentligt intresse som strider mot föreningens. Enligt 37 § lagen om förvaltning av samfälligheter är styrelsen och firmatecknare behöriga att företräda föreningen i förhållande till tredje man. De får dock inte utan stöd av stadgarna eller föreningsstämmobeslut överlåta eller söka inteckning i fast egendom eller upplåta sådan egendom med nyttjanderätt för längre tid än fem år (se vidare 51 § samma lag). Enligt 38 § lagen om förvaltning av samfälligheter gäller som styrelsens beslut den mening om vilken vid styrelsesammanträde de flesta röstande förklarar sig. Vid lika röstetal avgörs val genom lottning. I andra frågor gäller den mening som biträdes av ordföranden. Andra omröstningsregler kan föreskrivas i stadgarna.

Hänvisningen i 33 § i lagförslaget avser vidare 40—43 och 45—47 §§ lagen om förvaltning av samfälligheter, vilka innehåller bestämmelser om uttaxering av bidrag m. m. Hänvisning sker alltså inte till 44 § (se dock 38 § i departementsförslaget där sådan hänvisning görs). Enligt 40 § lagen om förvaltning av samfälligheter skall, om samfällighetsförenings medelsbehov inte täcks på annat sätt, bidrag i pengar uttaxeras av medlemmarna. För samfällighetsförenings fordran enligt sådan uttaxering gäller lagen (1973: 1152) om förmånsrätt för fordringar enligt lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter. Någon motsvarande förmånsrätt föreslås inte för vattenförbunds fordran. Enligt 41 § skall styrelsen innan uttaxering sker upprätta utgifts- och inkomststat för föreningen. Staten förelägges föreningsstämman för godkännande. Gäller i fråga om skyldigheten att delta i kostnader olika bestämmelser för skilda verksamhetsgrenar, skall inkomsterna och utgifterna för varje verksamhetsgren beräknas för sig. Gemensamma inkomster och utgifter fördelas på verksamhetsgrenarna efter vad som är skäligt.

Enligt 42 § lagen om förvaltning av samfälligheter uttaxeras, om an-

nat inte föreskrivs i stadgarna, medlemmarnas bidrag genom att styrelsen upprättar och på föreningsstämma lägger fram debiteringslängd. I denna anges det belopp som uttaxeras, vad som belöper på varje medlem och när betalning skall ske. Finns det olika verksamhetsgrenar skall var och en redovisas för sig i debiteringslängden. I 43 § lagen om förvaltning av samfälligheter ges föreskrifter om extraordinär utdebitering. Räcker inte tillgängliga medel till betalning av klar och förfallen skuld för vilken föreningen svarar, skall styrelsen utan dröjsmål upprätta och på föreningsstämma lägga fram särskild debiteringslängd samt omedelbart ta ut vad som fordras. Bestämmelserna är förenade med vissa sanktioner. Om styrelsens ledamöter försummar extraordinär utdebitering, är de solidariskt betalningsskyldiga för skulden. Är försummelsen uppenbar, förordnar länsstyrelsen på borgenärens yrkande syssloman att utdebitera och ta ut erforderligt belopp. Syslomanen har rätt till ersättning med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 33 § andra stycket. Beträffande förening med skilda verksamhetsgrenar ges i 45 § lagen om förvaltning av samfälligheter ytterligare den föreskriften att medel och andra tillgångar som hänför sig enbart till viss verksamhetsgren inte får användas eller utmätas för ändamål som faller utanför verksamhetsgrenen. Sådana medel får inte heller sammanblandas med andra medel. Anser medlem att uttaxering ej överensstämmer med lagen, stadgarna eller föreningsstämmobeslut, får han enligt 46 § lagen om förvaltning av samfälligheter väcka talan mot föreningen om rättelse hos fastighetsdomstolen inom fyra veckor från den dag då debiteringslängden framlades på föreningsstämma. Debiterat och till betalning förfallet belopp får, om domstolen inte förordnar annat, när den prövar talan om rättelse, uttagas enligt bestämmelserna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) om fördran för vilken betalningsskyldighet har ålagts genom dom som äger laga kraft.

Hänvisningen i 33 § i lagförslaget avser vidare 47—50 §§ lagen om förvaltning av samfälligheter, vilka innehåller bestämmelser om föreningsstämma. Från hänvisningen undantas dock 48 § sista stycket, som ger innehavare av rättighet i delägarfastighet rätt att närvara och yttra sig vid behandlingen av fråga som rör hans rätt.

Den stämma på vilken medlemmarna i vattenförbund deltar i handhavandet av förbundets angelägenheter kallas förbundsstämma i motsats till föreningsstämma, vilket framgår av 8 och 30 §§ i lagförslaget. I 47 § lagen om förvaltning av samfälligheter ges de grundläggande bestämmelserna om föreningsstämma. Kallelse till stämman sker genom styrelsens försorg. I kallelsen anges vilka ärenden som skall behandlas på stämman. Underlåter styrelsen att kalla till ordinarie stämma i enlighet med stadgarnas föreskrifter, skall länsstyrelsen på anmälan av medlem utlysa föreningsstämma. Om minst en femtedel av samtliga röstberättigade medlemmar eller det mindre antal som kan vara bestämt i stad-

garna hos styrelsen begär att extra föreningsstämma skall hållas och därvid anger de ärenden som skall behandlas, åligger det styrelsen att inom en vecka kalla till sådan stämma. Om så inte sker utlyser länsstyrelsen stämma på anmälan av medlem. Frågan om rätt för föreningsmedlem att delta i förhandlingarna och utöva rösträtt regleras i 48 § lagen om förvaltning av samfälligheter. Till en början begränsas rätten att rösta vid avgörande av fråga som bara rör viss verksamhetsgren till de medlemmar som är bidragsskyldiga till verksamhetsgrenen. Denna bestämmelse bör enligt min mening i fråga om vattenförbunden ges sådan innebörd att begränsningen alltid blir aktuell när bidragsskyldigheten inte omfattar alla medlemmarna i förbundet, oavsett om förbundets verksamhet formellt sett bedrivs som skilda grenar eller inte. Situationen kan t. ex. vara den att förbundet tills vidare bara bedriver en verksamhet till vilken inte alla medlemmarna är bidragsskyldiga. Den ifrågavarande bestämmelsen hindrar inte att alla medlemmar har rätt att delta och yttra sig vid frågans behandling, eftersom beslutet genom sina konsekvenser för andra verksamhetsgrenar indirekt kan beröra hela medlemskretsen. I 48 § föreskrivs vidare att den som har underlåtit att i rätt tid fullgöra sin bidragsskyldighet får delta i förhandlingarna men inte utöva rösträtt, innan han har fullgjort vad han eftersatt. Medlem eller annan får inte, själv eller genom ombud eller som ombud, delta i behandlingen av angelägenhet vari han har ett väsentligt intresse som strider mot föreningens. I 49 § lagen om förvaltning av samfälligheter ges bestämmelser om omröstning och beslut på föreningsstämma. Som huvudregel gäller enligt första stycket att röstberäkning skall ske efter huvudtalet. Röstberättigad medlem, som är närvarande vid föreningsstämma, har, oavsett om han äger en eller flera delägarfastigheter, en röst. I fråga som har ekonomisk betydelse skall medlemmarnas röstetal i stället beräknas efter delägarfastigheternas andelstal, om medlem begär det. Ingen medlems röstetal får dock överstiga en femtedel av det sammanlagda röstetalet för samtliga närvarande röstberättigade medlemmar. Medlems rösträtt kan enligt andra stycket utövas genom ombud. Ombud får inte företräda mer än en medlem. Som stämmans beslut gäller den mening som fått enkel majoritet. Vid lika röstetal avgörs val genom lottning. I andra frågor gäller den mening som ordföranden biträder. Bestämmelserna i första och andra stycket har tvingande karaktär. I 51 och 52 §§ lagen om förvaltning av samfälligheter uppställs dock krav på kvalificerad majoritet i vissa fall. Vidare kan avvikelse från andra stycket föreskrivas i stadgarna.

Styrelsen är enligt 50 § lagen om förvaltning av samfälligheter skyldig att på föreningsstämma lämna de upplysningar om föreningens verksamhet som medlem begär och som kan vara av betydelse för medlemmarna. Över beslut som fattas på föreningsstämma skall genom styrel-

sens försorg föras protokoll. Protokollet skall hållas tillgängligt för medlemmarna senast två veckor efter stämman.

Vid tillämpning av huvudtalsmetoden kommer ingen medlem att ha mer än en röst, även om han har del i flera av de berörda verksamhetsgrenarna. Om andelstalsmetoden skall användas, kan det däremot uppkomma problem vid beräkningen av röstetal för avgörande av fråga som berör mer än en verksamhetsgren. Denna fråga berördes vid tillkomsten av lagen om förvaltning av samfälligheter (prop. 1973: 160 s. 445, 578 och 606). Vad som anfördes då gäller givetvis även för vattenförbund med olika verksamhetsgrenar. I ett vattenförbund med exempelvis två verksamhetsgrenar måste man för att få en riktig röstberäkning för gemensamma frågor antingen halvera de andelstal som gäller för respektive verksamhetsgren eller, om det är avgjort hur intresset och ansvaret för den gemensamma åtgärden skall fördelas mellan verksamhetsgrenarna, reducera andelstalen i förhållande härtill. I sistnämnda fall kan exempelvis andelstalen för den ena verksamhetsgrenen reduceras till 1/4 medan andelstalen för den andra verksamhetsgrenen då reduceras till 3/4. I anledning av vad jag nu har anført vill jag framhålla att andelstalen för vattenförbund bör fastställas på enhetligt sätt och så att andelstalen för de olika verksamhetsgrenarna om möjligt kan ställas i relation till varandra.

När det gäller omröstning beträffande viss verksamhetsgren innebär, som jag redan har redovisat, hänvisningen till 48 § lagen om förvaltning av samfälligheter att rösträtt tillkommer endast de medlemmar som är bidragsskyldiga till verksamhetsgrenen. I vattenförbund kan det tänkas förekomma att en sammanslutning av fiskerättsägare inte medger något andelstal över huvud taget och alltså endast betalar förbundsavgift. En sådan sammanslutning har ingen rösträtt i frågor som rör viss verksamhetsgren, eftersom någon bidragsskyldighet inte kan anses föreligga. Däremot har sammanslutningen enligt huvudtalsmetoden en röst vid för vattenförbundet gemensamma omröstningar. I fråga som har ekonomisk betydelse kan emellertid, som jag nyss har angivit, medlem begära att andelstalsmetoden skall användas i stället. I så fall får medlem utan andelstal givetvis ingen rösträtt.

Hänvisningen i 33 § i lagförslaget avser vidare 51 § och 52 § första stycket lagen om förvaltning av samfälligheter, i vilka uppställs krav på kvalificerad majoritet i vissa fall. Enligt 51 § fordras för beslut att överlåta eller söka inteckning i fast egendom eller att upplåta sådan egendom med nyttjanderätt för längre tid än fem år minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, om inte annat föreskrivs i stadgarna (jfr 37 § lagen om förvaltning av samfälligheter). Enligt 52 § första stycket har vid omröstning i fråga om ändring i föreningens stadgar varje röstberättigad medlem, oavsett om han äger en eller flera delägarfastigheter, en röst. För beslut om sådan ändring fordras minst två tredjedelar av de

avgivna rösterna. Om det föreskrivs strängare villkor i stadgarna, skall det gälla. 52 § andra stycket, som inte omfattas av hänvisningen, innehåller bestämmelser om registrering av stadgeändring och har i lagförslaget ersatts av 31 § andra stycket.

Hänvisningen i 33 § i lagförslaget avser även 53 § lagen om förvaltning av samfälligheter, vilken innehåller bestämmelser om talan mot föreningsstämmbeslut. Som jag redan har anfört kompletteras hänvisningen med en bestämmelse om att vad som föreskrivs om fastighetsdomstol i stället skall gälla vattendomstol och om att talerätt som avses i 53 § inte tillkommer innehavare av särskild rätt i fastighet. Enligt 53 § första stycket gäller följande. Om styrelseledamot eller sådan medlem (eller innehavare av särskild rättighet i delägarfastighet) vars rätt berörs av beslut som fattats på föreningsstämma anser att beslutet inte tillkommit i behörig ordning eller att det strider mot lagen eller annan författning eller mot stadgarna, får han klandra beslutet genom att väcka talan mot föreningen hos fastighetsdomstolen (beträffande vattenförbund vattendomstolen). Grundas talan enligt första stycket på att beslutet inte har tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker endast medlems (eller rättighetshavares) rätt, skall talan enligt andra stycket väckas inom fyra veckor från beslutets dag vid påföljd att beslutet annars är gällande. När talan väckts, äger domstolen enligt tredje stycket förordna att beslutet tills vidare inte får verkställas. Enligt sista stycket gäller dom varigenom stämmbeslut upphävts eller ändrats även för medlem (eller rättighetshavare) som inte fört talan.

Hänvisningen i 33 § i lagförslaget avser även 54 § lagen om förvaltning av samfälligheter, vilken innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet m. m. I fråga om skyldighet för styrelseledamot, syssloman, revisor eller medlem att ersätta skada, som har tillskyndats föreningen, medlem eller tredje man, och om talan om sådan ersättning äger enligt 54 § lagen om förvaltning av samfälligheter 63—66 och 106—109 §§ lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning. Jag finner det inte nödvändigt att närmare redogöra för innehållet i angivna paragrafer men jag vill erinra om att lagen om ekonomiska föreningar är föremål för översyn inom justitiedepartementet. I 54 § lagen om förvaltning av samfälligheter anges att talan skall tas upp av fastighetsdomstol. När det gäller vattenförbund skall dock talan tas upp av vattendomstol, vilket uttryckligen anges i 33 § i lagförslaget.

Hänvisningen i 33 § i lagförslaget avser slutligen 67 § andra och tredje styckena lagen om förvaltning av samfälligheter, vilka innehåller bestämmelser om talan mot länsstyrelses beslut. Enligt 67 § andra stycket föres talan mot länsstyrelses beslut enligt, såvitt nu är av intresse, 31 § första stycket första eller tredje punkten, 32 § eller 33 § första stycket hos regeringen genom besvär (se vidare avsnitt 9.3). Enligt 67 § tredje stycket föres talan mot annat länsstyrelses beslut hos kammarrätt genom besvär.

I 29 och 33 §§ i lagförslaget har hänvisningarna till lagen om förvaltning av samfällighet, som jag redan har nämnt, kompletterats med en bestämmelse om att vad som föreskrivs om fastighetsdomstol i stället skall gälla vattendomstol. När klandertalan förs hos vattendomstol bör bestämmelserna i 11 kap. VL om förfarandet vid vattendomstol i stämningssmål äga motsvarande tillämpning. En bestämmelse härom har tagits upp i 34 §. Den motsvarar 27 § i utredningens förslag. Bestämmelsen innebär att bestämmelserna i rättegångsbalken (se 11 kap. 1 § sista stycket VL) samt allmänna processrättsliga principer i huvudsak kommer att gälla. Domstolen blir alltså bunden av framställda yrkanden och medgivanden, som i ett vanligt dispositivt tvistemål. Om kändanden påstår men inte lyckas styrka att omständighet som utgör klandergrund föreligger, skall i enlighet med allmänna bevisbörderegler hans talan normalt ogillas. Om ett beslut lider av formella brister bör det i regel undanröjas. Är det materiellt felaktigt, kan det antingen undanröjas eller ändras till sitt innehåll. Domstolen är i detta hänseende liksom annars bunden av kändandens yrkande. Allmänna regler om rätt till ersättning för rättegångskostnader kommer att gälla. Part, som förlorar målet, skall alltså i princip ersätta motparten dennes kostnader. Talan mot vattendomstolens dom eller beslut skall fullföljas till vattenöverdomstolen.

Verkan av ändrade förhållanden m. m.

35—37 §§

Dessa paragrafer innehåller bestämmelser om verkan av ändrade förhållanden och motsvarar 10 och 20 §§ i utredningens förslag.

Enligt mitt förslag skall frågan om förbunds bildning m. m. prövas vid förrättning. Bestämmelserna om ändrade förhållanden bör då ange under vilka förutsättningar en omprövning kan ske vid ny förrättning. Anläggningslagen utgör härvid en naturlig förebild. 35 § i mitt förslag har också utformats i överensstämmelse med 35 § första stycket anläggningslagen.

Enligt 35 § departementsförslaget gäller följande. Inträder, sedan fråga som behandlats vid förrättning enligt den föreslagna lagen slutligt avgjorts, ändrade förhållanden som väsentligt inverkar på frågan, kan denna prövas vid ny förrättning. Även utan att sådana förhållanden inträtt, får ny förrättning äga rum, om i det tidigare avgörandet föreskrivits att frågan får omprövas efter viss tid och denna tid utgått.

I princip bör enligt min mening krävas att det är fråga om nya eller ändrade förhållanden av rent faktisk natur och inte bara om annat bedömande av föreliggande fakta (se prop. 1973: 160 s. 254). För vattenförbunden torde det mest praktiska fallet vara att medlemskretsen bör vidgas därför att nya tillstånd enligt VL eller ML meddelas. Däremot

finns det enligt min mening inte anledning att medge omprövning bara därför att den, som redan är medlem, i någon mån ändrar sin inverkan på vattenförhållandena. För omprövningen gäller samma materiella regler och samma förfarande som vid bildande av vattenförbund.

Utredningen har föreslagit bestämmelser (20 §) som ger medlemmarna en betydande egen beslutanderätt under förutsättning att fullständig enighet råder mellan dem. Jag anser att detta är en riktig tanke och har därför i 36 § tagit upp en speciell bestämmelse om verkan av överenskommelse mellan medlemmarna. Bestämmelsen har 43 § anläggningslagen som lagteknisk förebild. Den går emellertid längre än förebilden, eftersom överenskommelse kan omfatta alla frågor, exempelvis även upplösning av förbundet. Om alla medlemmar är ense om att förbundet skall upplösas eller viss verksamhetsgren avvecklas finns det enligt min mening ingen anledning att inte prövningen skall kunna ske i den enklare form som anvisas i förevarande paragraf. Förrättningsformen är ju när det gäller vattenförbund främst till för att olika medlemsintressen skall få komma till tals.

Enligt 36 § första stycket har överenskommelse mellan samtliga medlemmar i vattenförbund samma verkan som beslut vid ny förrättning, om överenskommelsen godkänns av förrättningsman som länsstyrelsen förordnar enligt 11 §. Bestämmelsens betydelse är främst att alla förfarandebestämmelser inte behöver iakttas. Allt vad som krävs är att medlemmarna ansöker om förordnande av förrättningsman. Lämpligen förordnas den som handlagt den grundläggande förrättningen. Kungörelse och sammanträde behövs inte utan förrättningsmannen kan direkt ta ställning till om han kan godkänna överenskommelsen eller inte. I förebilden i anläggningslagen anges som ett uttryck för en åsyftad restriktiv tillämpning (se prop. 1973: 160 s. 263) att godkännande får lämnas endast om det är uppenbart att överenskommelsen inte strider mot anläggningslagen. Någon motsvarande bestämmelse har inte tagits med i mitt förslag och min förhoppning är att enigheten mellan medlemmarna skall vara sådan att paragrafen kan få stor betydelse när det gäller att anpassa vattenförbunden till ändrade förhållanden. Jag vill dock understryka att förrättningsmannens prövning givetvis sker enligt de materiella bestämmelserna i den nu föreslagna lagen.

Jag har nu talat om överenskommelse mellan samtliga medlemmar. Ett praktiskt fall är emellertid att en ny medlem skall anslutas till förbundet (se 43 § anläggningslagen). Då krävs givetvis att även den nya medlemmen har biträtt överenskommelsen. En uttrycklig bestämmelse härom har tagits in som en andra mening i 36 § första stycket.

Enligt min mening bör naturvårdsverket och länsstyrelsen ges möjlighet att ta ställning till förrättningsmannens beslut. Detta sker lämpligen genom att förrättningsmannen åläggs att sända en avskrift av sitt beslut till dem, så att de blir i tillfälle att föra talan mot beslutet i den ordning

som gäller för talan mot slutligt förrättningsutlåtande. Det är att märka att naturvårdsverkets och länsstyrelsens talerätt enligt 26 § inte omfattar fråga om medlemskap och andelstal. En bestämmelse i enlighet med det anförda har tagits upp i 36 § andra stycket, som också innehåller en föreskrift om att samtliga handlingar skall översändas till naturvårdsverket sedan beslutet vunnit laga kraft (se 23 §).

I 37 §, som motsvarar 10 § första stycket andra meningen i utredningens förslag, regleras de ekonomiska verkningarna av att vattenförbund upplöses eller verksamhetsgren avvecklas. Paragrafen hänvisar till 62 och 65 §§ samt 67 § tredje stycket lagen om förvaltning av samfälligheter. Enligt 62 § får samfällighetsförening inte upplösas förrän alla dess skulder betalats eller de medel som fordras för betalningen nedsatts hos länsstyrelsen. I samband med upplösningen får kallelse sökas på föreningens okända borgenärer. De i förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer meddelade bestämmelserna om sådan kallelse äger därvid motsvarande tillämpning. Överstiger vid upplösningen av föreningen dess tillgångar skulderna, skall överskottet skiftas mellan medlemmarna enligt grunder som föreningsstämman beslutat. Det sist sagda gäller inte, om annat föreskrivs i stadgarna. 62 § äger motsvarande tillämpning på avveckling av verksamhetsgren (64 § andra stycket). Framkommer efter upplösning av samfällighetsförening eller avveckling av verksamhetsgren ny skuld eller tillgång, skall länsstyrelsen enligt 65 § på begäran av borgenär eller annan som saken rör förordna syssloman att vidta de åtgärder som skulle ha ålegat styrelsen, om skulden eller tillgången varit känd tidigare. Enligt 67 § tredje stycket föres talan mot länsstyrelses beslut i nu avsett fall hos kammarrätt genom besvär.

Ändrade delaktighetsförhållanden beroende på att fastighet inträder i eller utträder ur en existerande anläggningssamfällighet eller på att andelstal i sådan samfällighet höjs eller sänks föranleder enligt 37—40 §§ anläggningslagen vissa ekonomiska uppgörelser mellan intressenterna. Behovet av en sådan uppgörelse kan sägas hänga samman med de ändrade förhållandenas inverkan på de anslutna fastigheternas marknadsvärden. Vattenförbundens verksamhet torde bara undantagsvis komma att omfatta förvaltning av särskilda anläggningar och förbunden saknar också anläggningssamfälligheternas sakrättsliga bindning vid delägarfastighet. Jag anser i likhet med utredningen att de fastighetsrättsliga reglerna inte kan ges motsvarande tillämpning i fråga om vattenförbunden och att några bestämmelser om ekonomisk uppgörelse inte bör tas med i lagförslaget. Vattenförbunden är däremot oförhindrade att reglera frågan i stadgarna. Detta bör ske i de fall anledning därtill föreligger (jfr 6 § andra stycket).

38 §

I denna paragraf, som motsvarar 11 § i utredningens förslag, behandlas den situationen att rättighet som ligger till grund för medlemskap övergår till ny ägare.

Är någon på grund av 3 § första eller andra stycket medlem i vattenförbund och övergår rättighet som ligger till grund för hans medlemskap till ny innehavare, skall denne enligt 38 § därmed vara medlem i den förutvarande rättighetshavarens ställe och vara bunden av beslut som har fattats enligt den föreslagna lagen. I fråga om den nye medlemmens förpliktelser gentemot förbundet äger dock 44 § lagen om förvaltning av samfälligheter motsvarande tillämpning.

44 § lagen om förvaltning av samfälligheter innebär följande. Övergår delägarfastighet till ny ägare på annat sätt än genom försäljning på exekutiv auktion, svarar den nye ägaren tillsammans med den förre ägaren gentemot föreningen för oguldet belopp som dessförinnan påförts den förre ägaren enligt 42 eller 43 § (se min redogörelse vid 33 § i lagförslaget) och som inte har förfallit till betalning tidigare än ett år före den bestämda tillträdesdagen. Mot den nye ägaren anses beloppet förfallet tillträdesdagen, om inte beloppet enligt debiteringslängden förfaller först efter denna dag.

Övergångsbestämmelser

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1977. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

9.2 Förslaget till ändring i vattenlagen

Den föreslagna lagen om vattenförbund innebär inte att vattenförbunden får några särskilda befogenheter att utan hinder av allmän eller enskild rätt genomföra underhållsarbeten och andra åtgärder i vatten. Frågan under vilka villkor sådana åtgärder får genomföras skall i allmänhet bedömas enligt VL:s bestämmelser om byggande i vatten. Som jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.2) bör dock ändringar göras i VL för att underlätta genomförandet i förbundens regi av sådana åtgärder som kräver vattenrättslig prövning, främst vattenreglering. Vattenförbunden bör i detta hänseende jämföras med kommunerna och få motsvarande tvångsrätter. De föreslagna ändringarna i VL har i huvudsak denna innebörd. Dessutom görs de ändringar angående underhåll av byggnad i vatten som jag har angivit i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.7).

I VL görs ett stort antal terminologiska ändringar som inte behöver närmare kommenteras. Jag vill endast erinra om att 2 kap. 67 § VL föreslås ändrad i prop. 1975/76: 112 och att i samband härmed termen Konungens befallningshavande föreslås ersatt av länsstyrelsen i nämnda paragraf.

Vattenöverdomstolen anser (se avsnitt 5.1) att vissa ändringar bör genomföras i 8 kap. VL oberoende av förslaget om vattenförbund. Jag är emellertid inte beredd att lägga fram något förslag i dessa hänseenden. Det får ankomma på vattenlagsutredningen att överväga vilken motsvarighet till nuvarande 8 kap. VL som behövs i en ny vattenlag.

2 kap. 9 §

Enligt 2 kap. 9 § har stat och kommun f. n. initiativrätt att i vattenområde tvångsvis genomföra åtgärder som är ägnade att främja vissa allmänna intressen, nämligen dels fisket (första stycket) dels naturskydds- och hälsovårdsintressena (andra stycket). I fråga om sådana åtgärder innebär lagrummet undantag från VL:s principiella krav på rätt till vatten. Inte heller krävs att nettoytan av åtgärden står i viss proportion till skadan på annans egendom enligt de ekonomiska tillåtlighetsreglerna i 2 kap. 3 § första stycket VL. I stället gäller att företaget inte får utföras om det medför skada som står i missförhållande till nytan. 9 § andra stycket torde bl. a. (se prop. 1961: 13 s. 72) bereda möjlighet att med hänsyn till naturskyddet eller hälsovårdsintressen återställa en i torrläggningssyfte sänkt sjö i dess tidigare skick. Den omständigheten att tillstånd till sänkningen har erhållits genom lagakraftvunnet beslut utgör inte hinder mot att initiativrätten utövas, men ersättning skall givetvis utgå till den som lider intrång i den rätt han äger enligt sänkningstillståndet.

Enligt utredningen torde första stycket redan i nuvarande utformning ge tillräckligt utrymme för initiativ till fiskefrämjande åtgärder och utredningen föreslår inte någon initiativrätt för vattenförbunden i detta hänseende. Detta kritiserats av kammarkollegiet, länsstyrelsen i Gävleborgs län, Ljusnan- Voxnans vattenvårdsförbund och Skövdegruppen. Jag vill framhålla att fiskefrämjande åtgärder ligger inom ramen för vattenförbundens miljövårdande åtgärder och att företrädare för fiskeintresset givits särskilda möjligheter till frivilligt medlemskap. Enligt min mening ligger det i linje härmed att vattenförbunden ges initiativrätt när det gäller fiskefrämjande åtgärder. I förslaget har därför vattenförbund jämställts med stat och kommun i 9 § första stycket.

Jag anser i likhet med utredningen att vattenförbunden bör ges motsvarande initiativrätt som enligt 9 § andra stycket nu tillkommer stat och kommun. Denna initiativrätt avser f. n. åtgärder som är önskvärda från naturskydds- eller hälsosynpunkt. Tillämpningsområdet bör i enlighet med utredningens förslag utvidgas att omfatta alla åtgärder som är önskvärda från allmän miljövardssynpunkt. Härigenom klarläggs att exempelvis underhållsåtgärder och annan miljövårdsfrämjande verksamhet omfattas. Eftersom hälsovårdsintresset inte alltid kan anses falla in under begreppet miljövard, anser jag i motsats till utredningen att hälsovårdsintresset alltjämt bör nämnas i lagtexten. 9 § andra stycket har utformats i enlighet med det anförda.

Med hänsyn till att en av förbundens huvuduppgifter bör vara att svara för underhållsarbeten i vattenområden anser jag det vara särskilt angeläget att skapa rättsliga förutsättningar för sådana arbeten. Genom de ändringar i 2 kap. 36 §, till vilka jag återkommer, får förbunden möjligheter att utföra sådana rensningsarbeten som behövs för att bibehålla vattens djup eller lägre. Lagrummet gäller emellertid bara åtgärder som avser att förebygga förändringar i ett vattenområdes beskaffenhet och inte att åstadkomma sådana. Enligt vad som har anförts i litteraturen kan antagligen inte ens ett återställande av vattendrag som har förändrats genom uppgrävning o. d. ske genom rensning i lagrummets mening, om förändringen redan har skett och fått en mera bestående karaktär (af Klintberg Om byggande i vatten s. 161). Återställnings- och saneringsåtgärder av detta slag vilka i och för sig kan vara att hänföra till byggande i vatten bör vattenförbund kunna utföra med stöd av 2 kap. 9 §. Vattendomstols tillstånd torde i allmänhet behövas. Av 2 kap. 14 § första stycket VL följer att ett sådant tillstånd kan förenas med rätt för vattenförbundet att lägga upp rensningsmassor på annans mark eller att utföra underhållsarbeten inom strandregionen ovanför högsta högvattenytan, allt självfallet mot ersättning för uppkommande skada (jfr vidare vad som anförs under 2 kap. 36 § VL).

Med hänsyn till att vattenförbunden också förutsätts kunna svara för vissa regleringsåtgärder bör rättsliga förutsättningar för sådana åtgärder tillskapas. Vattenreglering är en form av byggande i vatten och kräver därför i princip rätt till vatten. När det gäller regleringar — vare sig dessa sker för kraft- eller torrlägningsändamål eller för att tillgodose andra intressen — är emellertid rätten att vidta åtgärden inte förbehållen den som äger eller på annan grund förfogar över marken vid utloppet av det tillämnade regleringsmagasinet eller andra markägare kring detta. Även ägare av strömfallet och andra vattenrättsägare nedströms i vattendraget har initiativrätt oberoende av vattenrätt just inom det område som skall användas som vattenmagasin. Att någon av medlemmarna i ett vattenförbund kan ha vattenrätt nedströms ett regleringsområde torde inte — i varje fall inte i alla lägen — konstitueras en rätt för vattenförbundet att utföra regleringen. Enligt min mening bör vattenförbundens befogenheter också i detta hänseende kunna baseras på 2 kap. 9 §.

2 kap. 15 §

Enligt 2 kap. 15 § i gällande lydelse kan vattendomstol medge en företagare rätt att begagna en befintlig, annan tillhörig vattenbyggnad. Tvångsrätten är i första hand av betydelse när det gäller dammbyggnader men den kan också tillämpas i fråga om byggnader av annat slag, t. ex. en till- eller avloppskanal eller annan ledning för vattnet. För att tvångsrätten skall få utövas förutsätts dels att begagnandet skall äga rum

för tillgodogörande av vatten, dels att det gemensamma nyttjandet inte medför väsentlig olägenhet för byggnadens ägare. Ersättning skall utgå för intrång och olägenheter till följd av begagnandet liksom för skälig andel i anläggningskostnaderna. Med rätten att använda byggnaderna följer också skyldighet att delta i de framtida underhållskostnaderna.

Vattenförbundens verksamhet kan komma att omfatta bl. a. regleringar för att utjämna skillnader mellan hög- och lågvattenföring i ett vattendrag eller för att hålla ett från allmänna naturvårdssynpunkter lämpligt vattenstånd i en sjö eller ett sjösystem. Även kommuner, någon gång också staten, kan tänkas ha intresse av att utföra sådana åtgärder i egen regi. Enligt min mening kan det i sådana fall vara lämpligt att bedriva regleringen med begagnande av annan tillhörig dammbyggnad. Jag föreslår därför i likhet med utredningen att den tvångsrätt som avses i 2 kap. 15 § får utnyttjas också av stat, kommun eller vattenförbund om det behövs för att tillgodose allmänna miljövårdsintressen. En bestämmelse härom har tagits in i ett nytt andra stycke av 15 §. Liksom huvudregeln förutsätter den nya bestämmelsen att begagnandet inte medför väsentlig olägenhet för byggnadens ägare. Vidare måste en ekonomisk uppgörelse med anläggningens ägare givetvis ske på det sätt huvudregeln föreskriver.

Jag vill påpeka att rätten att använda annans byggnad i vatten inte innebär någon befogenhet att utöva en för byggnadens ägare skadlig inverkan på vattenförhållandena eller eljest göra intrång i dennes rätt till vattnet. Ändrade bestämmelser angående t. ex. vattenhushållningen vid en dammbyggnad kan emellertid utverkas med stöd av 2 kap. 31 § VL.

2 kap. 31 §

Enligt 2 kap. 31 § första stycket i gällande lydelse kan staten, kommun eller hushållningssällskap i syfte som avses i 2 kap. 9 § utverka ändrade eller nya regler för vattenhushållning vid annan tillhörig byggnad i vatten. Ärendet skall prövas enligt de för byggande i vatten stadgade grunderna, vilket bl. a. innebär att ersättning för skada utgår enligt reglerna i 9 kap. VL.

Genom ändringar år 1967 i 2 kap. 9 § VL (SFS 1967:370) har hushållningssällskapens tidigare befogenheter att vara verksamma till förmån för allmänna fiskeintressen upphört. Motsvarande ändring bör nu genomföras i fråga om 31 §. Med hänsyn till vad jag har föreslagit beträffande 2 kap. 9 § bör vidare vattenförbunden vid sidan av stat och kommun få befogenhet att påkalla ändrade eller nya hushållningsbestämmelser. Jag vill understryka att de föreslagna ändringarna i 2 kap. 9 och 31 §§ inte innebär några nya inskränkningar i meddelade tillstånds rättskraft. I den mån bestämmelserna om kungsådra inte föranleder till annat skall ersättning utgå till vattenbyggnadens ägare för det intrång som kan uppstå genom en tillämpning av lagrummen. Förslaget till lag

om vattenförbund innebär inte att byggnadens ägare skall förpliktas bidra till kostnader av detta slag, om ingreppen påkallas av vattenförbund vari han är medlem. Å andra sidan får han inte utöva rösträtt, när förbundet skall besluta i fråga som enbart rör ändringar i de ifrågavarande hushållningsbestämmelserna (enligt hänvisningen i 33 § förslaget till lag om vattenförbund till 48 § första stycket lagen om förvaltning av samfälligheter).

I enlighet med det anförda har i 2 kap. 31 § första stycket ordet hushållningssällskap ersatts av vattenförbund.

2 kap. 33 §

Enligt 2 kap. 33 § i gällande lydelse är ägare av byggnad i vatten, där försummelse i underhållet kan föranleda fara för allmän eller enskild rätt, pliktig att underhålla byggnaden så, att sådan fara förebygges.

I enlighet med vad jag har angivit i den allmänna motiveringen (avsnitt 7.7) har paragrafen försetts med ett nytt andra stycke av följande innehåll. Föreligger försummelse som avses i första stycket, får länsstyrelsen förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller vid vite tillhålla den försumlige att själv vidta rättelse.

I 3 kap. 10 § första stycket tas in en hänvisning till den nya bestämmelsen.

Jag återkommer vid 14 kap. 10 § till frågan om talan mot länsstyrelsens beslut.

2 kap. 34 §

Denna paragraf innehåller vissa föreskrifter för det fallet att en byggnad i vatten skall utrivras. Gör byggnadens ägare ansökan om utrivning hos vattendomstolen, skall ansökningsen i allmänhet bifallas, men om vattenbyggnadens borttagande skulle medföra synnerlig skada på annans fastighet eller om allmänna intressen skulle motivera det, kan domstolen föreskriva att byggnaden skall behållas. Förutsättningen är att fastighetsägaren eller staten åtar sig att underhålla byggnaden i ägarens ställe. Dessa bestämmelser om byggnadens bibehållande har främst kommit till med tanke på det fallet att en vattenbyggnad sedan lång tid tillbaka hållit vattnet uppdämt till högre nivå än den naturliga och att en återgång till de ursprungliga förhållandena skulle kunna sätta dem som inrättat sig efter det högre vattenståndet i en mycket ogynnsam situation.

Jag anser i likhet med utredningen att den möjlighet att överta underhållsskyldigheten till skydd för allmänna intressen som staten nu har bör utvidgas till att omfatta också kommun och vattenförbund. Förpliktelser och rättigheter som följer med ett överflyttande på staten av ansvaret för byggnaden skall naturligtvis även gälla för kommun eller vattenförbund som övertar ett sådant ansvar.

2 kap. 34 § andra stycket har ändrats i enlighet med det anförda.

2 kap. 36 §

Som jag har berört vid 2 kap. 9 § innehåller 2 kap. 36 § bestämmelser om rensning för bibehållande av vattens djup eller läge. Den som kan lida men av uppgrundningen får verkställa sådan rensning utan vattendomstols prövning, även om åtgärden skall utföras inom annans område, men ägaren skall då underrättas i förväg. Överskrider ett rensningsarbete som utförs utan tillstånd vad som behövs för att bibehålla de lagliga vattenförhållandena innebär detta olovligt byggande i vatten. Den som vill rensa kan skydda sig mot straff-, skadestånds- och handräkningssanktioner genom att begära förhandstillstånd hos vattendomstolen. Han undviker därigenom också den olägenhet som är förenad även med en i och för sig laglig rensning, nämligen att bli bevisningskyldig enligt 2 kap. 26 § VL i fråga om de förhållanden i vattenområdet som rådde före åtgärderna.

Jag anser i likhet med utredningen att staten, kommun och vattenförbund bör få rätt att rensa för att bibehålla de lagliga vattenförhållandena, när rensning är påkallad från hälsosynpunkt eller allmän miljövardssynpunkt och under de villkor i övrigt som gäller enligt 36 §. Det måste nämligen anses tveksamt om sådana i och för sig önskvärda arbeten kan utföras på annans område under åberopande av att staten, kommunen eller vattenförbundet lider men av uppgrundningen. 2 kap. 36 § första stycket har ändrats i enlighet med det anförda. Förslaget innebär också att staten, kommun eller vattenförbund kan utföra återställningsarbeten enligt 2 kap. 37 §, när vattendrag till följd av naturförhållandena har vikit från sitt tidigare läge eller på annat sätt förändrat sitt lopp. Rätt att lägga upp rensningsmassor på annans mark föreligger utan särskilt förhandstillstånd enligt 36 § andra stycket. Jag vill erinra om att hänvisningar till 2 kap. 36 § förekommer i 3 kap. 10 § och 5 kap. 9 § (se också motsvarande bestämmelser i 6 kap. 26 § och 7 kap. 48 §).

Om ett vattenförbund i torrlägningsföretags ställe skall utföra rensningsarbeten i ett vattendrag, torde arbeten i annans vattenområde och massupplag på annans mark alternativt kunna ske med utnyttjande av de befogenheter som enligt 7 kap. 48 § VL tillkommer torrlägningsföretaget.

3 kap. 10 §

I 3 kap. 10 § som handlar om vattenreglering har tagits in en hänvisning till de nya bestämmelserna i 2 kap. 33 § andra stycket.

6 kap. 28 §

Om allmän flottled avlysts eller beslut om flottleds inrättande förklarats förfallet, får enligt 6 kap. 28 § första stycket stat och kommun m. fl. tillåtas bortskaffa anläggning för flottleden med rätt att fritt förfoga över det bortskaffade. Vidare kan stat eller kommun enligt tredje styc-

ket få rätt att överta anläggning för avlyst flottled för att därigenom skydda allmänna intressen. Enligt mitt förslag, som överensstämmer med utredningens, ges vattenförbunden samma rättigheter som nu tillkommer stat och kommun.

6 kap. 29 §

I 6 kap. 29 § görs endast en redaktionell ändring som hänger samman med de i 2 kap. 9 § föreslagna ändringarna.

7 kap. 7, 13 och 19 §§ samt 10 kap. 52 §

Dessa paragrafer anpassas terminologiskt till väglagen (1971: 948).

10 kap. 81 §

I 10 kap. 81 § hänvisas till 10 kap. 9 §. Sistnämnda lagrum har emellertid upphört att gälla vid utgången av år 1975 (se SFS 1975: 676). 10 kap. 81 § har nu ändrats i enlighet härmed.

11 kap. 37 §

Enligt 11 kap. 37 § skall kungörelse i ansökningsmål delges med vissa angivna intressenter som berörs av det ansökta företaget. I första stycket har lagts till att ansökan dessutom skall delges med vattenförbund.

Jag vill erinra om att genom denna bestämmelse inte i och för sig är avgjort att vattenförbund har rätt att föra talan i vattenmålet. Denna fråga får avgöras enligt de principer som utvecklats inom vattenrätten. För att kommun skulle kunna föra talan för tillgodoseende av allmänna intressen inom orten har fordrats en särskild lagregel härom (11 kap. 35 § 3 mom. VI). Jag är inte beredd att föreslå någon motsvarande regel för vattenförbundens del.

14 kap. 10 §

14 kap. 10 § innehåller bestämmelser om talan mot beslut av länsstyrelsen. Bestämmelserna tillkom i samband med förvaltningsrättsreformen (se prop. 1971: 130 s. 145). Talan mot länsstyrelsens beslut om bl. a. föreläggande vid vite föres hos kammarrätten genom besvär (första stycket). I samma ordning föres talan mot bl. a. beslut beträffande föreläggande enligt 2 kap. 35 § vid annat äventyr än vite eller beträffande fråga som avses i 2 kap. 64 § eller 68 § första stycket (andra stycket). I övrigt föres talan hos regeringen (tredje stycket).

Jag har föreslagit en ny bestämmelse i 2 kap. 33 § andra stycket som ger länsstyrelsen rätt att förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller att meddela vitesföreläggande. I 3 kap. 10 § hänvisas till denna bestämmelse som har en lagteknisk förebild i 2 kap. 65 § andra stycket. Talan mot länsstyrelsens beslut vid äventyr av vite skall enligt 14 kap. 10 § första stycket i gällande lydelse föras hos kammarrätten. Jag anser att

även talan mot förordnande om rättelse på den försumliges bekostnad i nu angivna fall naturligen bör föras hos kammarrätt och inte hos regeringen. 14 kap. 10 § andra stycket har ändrats i enlighet med det anförda.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1977. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

9.3 Förslaget till ändring i lagen om förvaltning av samfälligheter

Enligt 67 § första stycket lagen om förvaltning av samfälligheter föres talan mot länsstyrelsens beslut att vägra registrering enligt lagen hos kammarrätt genom besvär inom två månader från dagen för beslutet. Denna bestämmelse bör bringas i överensstämmelse med den nya lydelse av 105 a § lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar som trädde i kraft den 1 juli 1974 (prop. 1974: 4, LU 1974: 6, rskr 1974: 56, SFS 1974: 163). I enlighet härmed har 67 § första stycket i förslaget givits följande lydelse. Talan mot länsstyrelsens beslut, varigenom ansökan om eller anmälan för registrering avskrivits eller registrering vägrats enligt denna lag, föres hos kammarrätt genom besvär inom två månader från dagen för beslutet.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1977.

10 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om vattenförbund,
2. lag om ändring i vattenlagen (1918: 523),
3. lag om ändring i lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter.

11 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Bilaga 1

Utredningens förslag

Förslag till**Lag om vattenförbund**

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 § Enligt denna lag får bildas sammanslutning (vattenförbund) med uppgift att genom rensning, vattenreglering eller andra åtgärder främja en från allmän eller enskild synpunkt ändamålsenlig hushållning med vattnet i vattendrag, sjö eller annat vattenområde.

Lagen äger ej tillämpning i fråga om vattenområde där gränsälvsoverenskommelsen den 16 september 1971 mellan Sverige och Finland gäller.

2 § För vattenförbund bestämmes verksamhetsområde. Detta skall avgränsas främst efter vad som är lämpligt med hänsyn till förbundets ändamål samt de geografiska och hydrologiska förhållandena.

3 § Den som i laga ordning har medgivits rätt att inverka på vattenbeskaffenheten eller i övrigt på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet skall vara medlem i förbundet. Vad nu sagts gäller även den som efter medgivande enligt 10 § andra stycket eller 17 § andra stycket miljöskyddslagen (1969: 387) gör sådan inverkan. Är fråga om vattenreglering eller torrläggning enligt vattenlagen (1918: 523) skall vattenreglerings- eller torrlägningsföretaget vara medlem, om styrelse för företaget utsetts samt, beträffande vattenregleringsföretag, stadgar antagits.

Har någon som enligt första stycket skall vara medlem i förbundet av särskilt skäl motsatt sig medlemskap får han stå utanför förbundet, om ej dess verksamhet avsevärt försvåras därigenom.

Utan hinder av första stycket får kommun, fiskevårdsområde eller samfällighetsförening för förvaltning av samfällt fiske ingå som medlem i vattenförbund.

Villkor för förbunds bildning

4 § Vattenförbund får bildas endast när det är av väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt att de som kan vara medlemmar i förbundet samverkar för att främja hushållningen med vattnet inom verksamhetsområdet.

5 § Vattenförbund får ej bildas, om de som kan vara medlemmar i förbundet mera allmänt motsätter sig förbunds bildningen och har beaktansvärda skäl för det. Vid denna prövning skall främst deras mening beaktas som är mest beroende av förbundets tillämnade verksamhet.

Vattenförbunds verksamhet

6 § Vattenförbund skall planlägga och utöva sin verksamhet på sådant sätt att förbundets ändamål vinnas utan oskälig kostnad. Därvid bör samråd äga rum med de myndigheter som beröres av frågan. Verksamheten får omfatta flera verksamhetsgrenar.

Förbundet skall i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas gemensamma bästa. Varje medlems enskilda intressen skall även beaktas i skälig omfattning.

7 § Vattenförbund får ej driva verksamhet som är främmande för dess ändamål.

Verksamhet som kan beräknas draga lägre sammanlagd kostnad om medlemmarna svarar för den var för sig får ej drivas av förbundet med mindre väsentliga fördelar vinnas därigenom.

Fördelning av kostnader

8 § För att täcka förbundets allmänna förvaltningskostnader kan förbundsavgift uttagas av medlemmarna.

9 § Kostnaderna för verksamhet eller verksamhetsgren fördelas mellan medlemmarna efter andelstal. Andelstalen bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn främst till vars och ens nytta eller intresse i övrigt av verksamheten och till den omfattning i vilken han inverkar på vattenförhållandena.

För medlem som vunnit inträde i förbundet med stöd av 3 § tredje stycket får ej bestämmas högre andelstal än medlemmen medgivit.

Kan medlem vinna ändamålet med verksamheten eller verksamhetsgrenen genom egen åtgärd till lägre kostnad än som kan väntas belöpa på honom, om hans andelstal bestäms efter de grunder som anges i första stycket, skall detta förhållande beaktas i skälig mån.

Verkan av ändrade förhållanden

10 § Inträder ändrade förhållanden varigenom behovet av vattenförbund eller av viss verksamhetsgren bortfaller, kan förbundet upplösas eller verksamhetsgrenen avvecklas. Härvid äger 62 och 65 §§ lagen () om förvaltning av samfälligheter¹ motsvarande tillämpning. Om ändrade förhållanden påkallar det, får vattenförbunds verksamhet utvidgas till att omfatta ny verksamhetsgren.

Ändras verksamheten inom vattenförbund eller ger omständigheterna i övrigt anledning därtill, kan förbundets verksamhetsområde anpassas till nya förhållanden.

Ändras de förutsättningar som legat till grund för bestämmandet av andelstal för verksamhet eller verksamhetsgren, får nya andelstal fastställas.

11 § Är någon medlem i vattenförbund på grund av 3 § första stycket och övergår den rättighet som ligger till grund för hans medlemskap till ny innehavare, skall denne inträda i förbundet som medlem i den förut-

¹ Denna och följande hänvisningar till lagen om förvaltning av samfälligheter avser det i protokoll den 8 december 1972 till lagrådet remitterade lagförslaget i ämnet.

varande rättighetshavarens ställe och vara bunden av beslut som fattats enligt denna lag. I fråga om den nye medlemmens förpliktelser gentemot förbundet äger dock 44 § lagen () om förvaltning av samfälligheter motsvarande tillämpning.

Vattenförbunds organisation m. m.

12 § Har i laga ordning bestämts att vattenförbund skall bildas, skall medlemmarna vid sammanträde utse styrelse och antaga stadgar.

13 § Kallelse till sammanträdet skall i god tid utfärdas och delges medlemmarna.

Kallelse och delgivning ombesörjes av den som skall hålla sammanträdet.

14 § Som sammanträdets beslut gäller den mening som fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgöres val genom lottning och gäller i andra frågor den mening som biträdes av ordföranden.

15 § Stadgar för vattenförbund skall ange

1. förbundets firma, vilket skall innehålla ordet vattenförbund,
2. grunderna för förvaltningen,
3. den ort där styrelsen skall ha sitt säte,
4. hur styrelsen skall vara sammansatt och grunderna för dess beslutförhet,
5. hur revision av styrelsens förvaltning skall ske,
6. förbundets räkenskapsperiod,
7. hur ofta ordinarie förbundsstämma skall hållas,
8. det sätt på vilket kallelse till förbundsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom ävensom den tid före sammanträde då kallelsåtgärd senast skall vidtagas.

Stadgarna får ej innehålla föreskrift som strider mot denna lag eller annan författning.

16 § Stadgarna skall för att bli gällande fastställas av länsstyrelsen. Innan sådan fastställelse skett och anmälan om styrelseval gjorts hos länsstyrelsen, kan förbundet ej förvärva rättigheter eller iklåda sig skyldigheter.

Beslut om ändring av förbundets stadgar skall genom styrelsens försorg genast underställas länsstyrelsen för fastställelse. Beslutet får ej tillämpas, innan det fastställts.

Ändras styrelsens sammansättning, skall styrelsen göra anmälan därom hos länsstyrelsen.

När val av styrelse eller ändring i dess sammansättning har anmälts hos länsstyrelsen, skall kungörelse därom på förbundets bekostnad införas i allmänna tidningarna och en eller flera ortstidningar.

17 § Styrelsen för vattenförbund skall bestå av en eller flera ledamöter och ha sitt säte inom län där förbundet har sitt verksamhetsområde.

18 § I fråga om vattenförbund äger i övrigt 31 § första stycket, 32—38, 40—43, 45 och 47 §§, 48 § första, andra och tredje styckena, 49—

51 §§, 52 § första stycket samt 54 § lagen () om förvaltning av samfälligheter motsvarande tillämpning. Dock skall vad i 54 § stadgas om fastighetsdomstol i stället gälla vattendomstol.

Beslut om förbundsbildning m. m.

19 § Fråga om förbundsbildning prövas av länsstyrelsen efter skriftlig ansökan av den som kan vara medlem i förbundet.

Länsstyrelsen får utan ansökan upptaga fråga om bildande av vattenförbund som länsstyrelsen finner vara av betydelse från allmän synpunkt.

Innebär länsstyrelsens beslut att förbund skall komma till stånd, bestämmer länsstyrelsen samtidigt dess verksamhetsområde och anger vilka som skall vara medlemmar i förbundet. På begäran av medlem förordnar länsstyrelsen någon att hålla sammanträde som avses i 12 §.

20 § Beslut om upplösning av vattenförbund eller om upptagande eller avveckling av verksamhetsgren fattas av förbundets medlemmar, om de är ense.

Andelstal för verksamhet eller verksamhetsgren fastställs genom enhälligt beslut av de medlemmar som enligt 9 § skall bidra till kostnaderna.

Kan medlemmarna inte enas om beslut i fråga som avses i första eller andra stycket eller uppkommer fråga om ändring av vattenförbunds verksamhetsområde eller tvist om skyldighet att ingå eller kvarstå som medlem i vattenförbund, beslutar länsstyrelsen på framställning av förbundets styrelse. Vad i 4—7 §§ stadgas om villkor för förbundsbildning och om vattenförbunds verksamhet gäller i tillämpliga delar vid prövning av fråga som avses i första stycket.

21 § Förbundsavgift fastställs på förbundsstämma.

22 § Vid handläggning av ärende som avses i 19 eller 20 § skall länsstyrelsen vara verksam för att ärendet utreds och bereda var och en vars rätt är i fråga tillfälle att yttra sig. Länsstyrelsen skall hålla muntlig förhandling, när det kan antagas vara till fördel för utredningen eller om sakägare begär det och förhandlingen ej är uppenbart obehövlig. I ärende enligt 19 § och 20 § första stycket skall myndigheter som beröres av frågan lämnas tillfälle att framföra synpunkter.

Vid behov kan länsstyrelsen anlita sakkunnig för särskild utredning. Sakkunnig har rätt till ersättning av allmänna medel enligt länsstyrelsens bestämmande.

Fullföljd av talan m. m.

23 § Talan mot länsstyrelsens beslut om vattenförbunds bildande eller upplösning, om verksamhetsområde, om verksamhet eller verksamhetsgren, om antalet ledamöter i vattenförbunds styrelse eller om förordnande eller entledigande av styrelseledamot föres hos Konungen genom besvär.

Mot beslut varigenom länsstyrelse förordnat sakkunnig får talan ej föras.

I övrigt föres talan mot beslut av länsstyrelse enligt denna lag hos kammarrätten genom besvär.

24 § Anser medlem att beslut som fattats vid sammanträde enligt 12 § ej tillkommit i behörig ordning eller att det strider mot denna lag eller annan författning eller att hans enskilda intressen ej i skäligen omfattning beaktats i beslutet, får han klandra beslutet genom att väcka talan mot övriga medlemmar hos vattendomstolen. Talan skall väckas inom fyra veckor från beslutets dag vid påföljd att rätten till talan eljest är förlo-rad.

När talan väckts, kan vattendomstolen förordna att beslutet tills vidare ej skall lända till efterrättelse.

Dom varigenom beslut upphävts eller ändrats gäller även för medlem som ej fört talan.

25 § Anser medlem uttaxering ej överensstämma med denna lag, stadgar, förbundsstämmobeslut eller avgörande om andelstal enligt 20 § andra eller tredje stycket, får han hos vattendomstolen väcka talan mot förbundet om rättelse. Talan skall väckas inom fyra veckor från den dag då debiteringslängden lades fram på förbundsstämma.

Om vattendomstolen ej förordnar annat, när den prövar talan om rättelse, får debiterat och till betalning förfallet belopp uttagas enligt bestämmelserna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) om fordran för vilken betalningsskyldighet ålagts genom dom som äger laga kraft.

26 § Anser styrelseledamot eller medlem vars rätt beröres att beslut som fattats på förbundsstämma ej tillkommit i behörig ordning eller att det strider mot lag eller annan författning eller mot stadgarna, får han klandra beslutet genom att väcka talan mot förbundet hos vattendomstolen.

Grundas talan på att beslutet ej tillkommit i behörig ordning eller att det kränker endast medlems rätt, skall talan väckas inom fyra veckor från beslutets dag vid påföljd att beslutet eljest är gällande.

När talan väckts, äger vattendomstolen förordna att beslutet tills vidare ej får verkställas.

Dom varigenom stämmobeslut upphävts eller ändrats gäller även för medlem som ej fört talan.

27 § Bestämmelserna i 11 kap. vattenlagen (1918: 523) om förfarandet vid vattendomstol i stämningssmål äger motsvarande tillämpning, när talan föres hos vattendomstol enligt 24—26 §§.

Slutbestämmelser

28 § Ärende som enligt denna lag skall prövas av länsstyrelse upptages av länsstyrelsen i det län där vattenförbundets styrelse har eller skall ha sitt säte. Ärende om förbundsbildning eller om verksamhetsområde kan, när förbundet har eller skall ha sitt verksamhetsområde inom olika län, upptagas av var och en av länsstyrelserna i dessa län men skall prövas i samråd med de övriga. Har länsstyrelserna olika uppfattning, hänskjutes frågan till Konungens prövning.

29 § Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller av myndighet som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den

Bilaga 2

JUSTITIEDEPARTEMENTET
Fastighetsrättsenheten
1975-10-15

Promemoria med lagtekniska synpunkter i fråga om underhåll av dammar

Länsstyrelsen i Värmlands län har i skrivelse 1975-06-09 till regeringen angående åtgärder till skydd mot översvänningskatastrofer bl. a. anfört följande:

"I 2 kap. 33 § och 3 kap. 10 § vattenlagen finns sålunda allmänna föreskrifter om underhåll av dammar.

Bestämmelserna ger emellertid inte något stöd för länsstyrelsen eller annan myndighet att ingripa vid försummelse av tillsyn och underhåll av dammar. Länsstyrelsen anser detta vara en allvarlig brist och får därför hemställa att regeringen måtte överväga om sådan ändring av vattenlagen att ansvariga myndigheter erhåller möjlighet ålägga dammägarna att utföra kontinuerlig besiktning genom sakkunnig personal av dammarna och att utöva tillsyn av dem vid starka vattenflöden."

Svenska Väg- och Vattenbyggares Riksförbund har i skrivelse 1975-09-09 till bostadsdepartementet framfört vissa synpunkter på behovet av inventering av dammar.

Vattenlagsutredningen arbetar med en fullständig översyn av vattenlagen (1918: 523) och kommer att i sitt slutbetänkande ta upp frågan om underhåll av dammar (jfr LU 1974: 9). Om man vill genomföra provisoriska åtgärder skulle syftet med länsstyrelsens skrivelse kunna tillgodoses genom att i 2 kap. 33 § vattenlagen intages ett nytt andra stycke av följande lydelse: "Har underhållet försumrats, får länsstyrelsen antingen förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller vid vite tillhålla den försumlige att själv vidtaga rättelse." Förebild till en sådan bestämmelse finns i 2 kap. 65 § andra stycket vattenlagen som avser skydd för grundvattentillgång. En hänvisning till den nya bestämmelsen bör tas in i 3 kap. 10 § första stycket. Fullföljdsbestämmelserna i 14 kap. 10 § behöver också kompletteras så att det framgår att talan mot länsstyrelsens beslut alltid skall föras hos kammarrätten.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1976-05-06

Närvarande: justitierådet Hult, regeringsrådet Simonsson, justitierådet Mannerfelt, justitierådet Welamson.

Enligt lagrådet den 5 maj 1976 tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 1 april 1976 har regeringen på hemställan av statsrådet Geijer beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om vattenförbund,
2. lag om ändring i vattenlagen (1918: 523),
3. lag om ändring i lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Lars K. Beckman.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-05-06

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Zachrisson, Leijon, Peterson

Föredragande: statsrådet Geijer

Proposition med förslag till lag om vattenförbund, m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om vattenförbund,
2. lag om ändring i vattenlagen (1918:523),
3. lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Föredraganden upplyser att lagrådet har lämnat lagförslagen utan crinran och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslagen.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 1 april 1976.

Innehåll

	Sid
Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	
1. Lag om vattenförbund	3
2. Lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)	8
3. Lag om ändring i lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter	18
Utdrag av regeringsprotokollet den 1 april 1976	20
1 Inledning	20
2 Gällande ordning	21
3 Frågans tidigare behandling	24
4 Utredningen	25
4.1 Behovet av lagstiftning	25
4.2 Vissa utgångspunkter för en ny lagstiftning	28
4.3 Villkor för förbunds bildning	30
4.4 Medlemskretsen	31
4.5 Finansiering och kostnadsfördelning	37
4.6 Förbunds bildning, organisation och förvaltning	42
5 Remissyttrandena	47
5.1 Behovet av lagstiftning	47
5.2 Vissa utgångspunkter för en ny lagstiftning	58
5.3 Villkor för förbunds bildning	59
5.4 Medlemskretsen	60
5.5 Finansiering och kostnadsfördelning	66
5.6 Förbunds bildning, organisation och förvaltning	68
6 Underhåll av dammar	71
6.1 Framställning om lagändring	71
6.2 Remissyttrandena	72
7 Föredraganden	75
7.1 Behovet av lagstiftning	75
7.2 Vissa utgångspunkter för en ny lagstiftning	81
7.3 Villkor för förbunds bildning	82
7.4 Medlemskretsen	84
7.5 Finansiering och kostnadsfördelning	88
7.6 Förbunds bildning, organisation och förvaltning	91
7.7 Underhåll av dammar	93
8 Upprättade lagförslag	95
9 Specialmotivering	95
9.1 Förslaget till lag om vattenförbund	95
9.2 Förslaget till ändring i vattenlagen	123
9.3 Förslaget till ändring i lagen om förvaltning av samfälligheter	130
10 Hemställan	130
11 Beslut	130
Bilaga 1 Utredningens förslag	131
Bilaga 2 Justitiedepartementets promemoria 1975-10-15	136
Bilaga 3 De remitterade förslagen (Bilagan har uteslutits här)	
Utdrag av lagrådets protokoll den 6 maj 1976	137
Utdrag av regeringsprotokollet den 6 maj 1976	138

